Nacionalni park Sjeverni Velebit

PROGRAM ZAŠTITE DIVLJAČI
ZA NACIONALNI PARK SJEVERNI VELEBIT

za razdoblje
01. travanj 2019. – 31. ožujak 2029.

Zagreb, 2019

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

ŠUMARSKI FAKULTET

UNIVERSITY OF ZAGREB

FACULTY OF FORESTRY

PROGRAM ZAŠTITE DIVLJAČI
za Nacionalni park „Sjeverni Velebit“

za razdoblje
01.travanj 2019 – 31. ožujak 2029

Program izradio
Šumarski fakultet Zagreb
Dekan: Prof.dr.sc. Tibor Pentek

Ovlaštena osoba
Doc. dr. sc. Kristijan Tomljanović

Zagreb, 2019.

SADRŽAJ:

1. UVOD 7

2. AKT O PROGLAŠENJU POVRŠINA IZVAN LOVIŠTA 10

3. OSNOVNI PODACI O POLOŽAJU I GRANICAMA POVRŠINE IZVAN LOVIŠTA TE NJENOJ POVRŠINI RAZRAĐENOJ PO KULTURAMA ZEMLJIŠTA SA ZEMLJOVLASNIČKIM RAZMJEROM 11

3. 1. Opis prostora Nacionalnog parka „Sjeverni Velebit“ 11
3. 2. Struktura površina Nacionalnalnog parka „Sjeverni Velebit“ 12
3. 3. Vegetacija na području Nacionalnog parka „Sjeverni Velebit“ 14
3. 4. Klimatski podaci 16
3. 5. Lovišta s kojima Nacionalni park „Sjeverni Velebit“ graniči 19

4. PROCJENA BROJNOG STANJA DIVLJAČI KOJA STALNO, SEZONSKI ILI POVREMENO OBITAVA NA POVRŠINAMA IZVAN LOVIŠTA ILI PREKO ISTIH PRELAZI 21

4.1. Prikaz dosadašnje realizacije Programa zaštite divljači 21
4.2. Procjena brojnog stanja divljači i ostalih životinjskih vrsta 21
na području Nacionalnog parka „Sjeverni Velebit“ 21
4.3. Divljač koja se stalno zadržava ili pojavljuje na području Nacionalnog parka „Sjeverni Velebit“ 22

5. UVIJETI ZAŠTITE PRIRODE (OCIJENA PRIHVATLJIVOSTI ZA EKOLOŠKU MREŽU) 53

6. MJERE ZAŠTITE DIVLJAČI 73

8. BRIGA O DRUGIM ŽIVOTINJSKIM VRSTAMA 87

10. KRONIKA ZAŠTITE DIVLJAČI 89

11. PRILOZI 99

1. UVOD

Nacionalni park „Sjeverni Velebit“ osnovan je Zakonom o proglašenju nacionalnog parka "Sjeverni Velebit" 17. 06. 1999. godine. Cijelom svojom površinom nalazi se na sjeverozapadnom dijelu Velebita u predjelu Ličko - senjske županije. Parkom upravlja Javna ustanova Nacionalni park Sjeverni Velebit

Dosadašnje gospodarenje sa divljači na području Nacionalnog parka nije se provodilo budući da nije postojao izrađen Program zaštite divljači.

U skladu za važećom zakonskom regulativom, Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu zastupan po dekanu prof.dr.sc. Tibor Pentek, a u skladu sa ovlastima koje Šumarski fakultet kao znanstveno istraživačka institucija ima, ovlastili su doc.dr.sc. Kristijan Tomljanovića, djelatnika istoimenog fakulteta da izradi Program zaštite divljači za Nacionalni park „Sjeverni Velebit“.

Program zaštite divljači za Nacionalni park „Sjeverni Velebit“ izrađen je u skladu sa Zakonom o lovstvu (Narodne novine, br. 99/18, 32/19). Sadržaj Programa izrađen je prema Pravilniku o sadržaju i načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači (Narodne novine, br. 40/06, 92/08, 39/11 i 41/13).

Ovaj program vrijedi od 01. travnja 2019. do 31. ožujka 2029. godine, a izradio ga je doc.dr.sc. Kristijan Tomaljanović djelatnik Zavoda za zaštitu šuma i lovno gospodarenje Šumarskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Kao stručna literatura tijekom izrade Programa korišteni su slijedeći materijali:

1. ***, 1967: Lovački priručnik, Lovačka knjiga, Zagreb, 704 pp.
2. ***, 1967: Poljoprivredna enciklopedija, Zagreb.
3. ***, 1986: Lehrbuch Jägerprüfung, Bänden 1-5, Paul Parey, Berlin und Hamburg, 1017 pp.
4. ***, 1987: Šumarska enciklopedija, Zagreb.
5. ***,1994: Stručna podloga za bonitiranje i utvrđivanje lovnoproduktivnih površina u lovištima Republike Hrvatske, Zagreb, 29 pp.
6. Arnold, N., 2002: A Field Guide to the Reptiles and Amphibians of Britain and Europe. HarperColinsPublishers. London.
7. Bellows, T. S.; Fisher, T. W., 1999: Handbook of Biological Control. Academic Press, San Diego 1046.
8. Bolton, M., 1997: Conservation and the use of wildlife resources. Chapman & Hall; London; 278 pp.
9. Cjenik divljači (NN br. 67/06)
10. DeGraaf, R.; Miller, R.I., 1996: Conservation of Faunal Diversity in Forested Landscapes. Chapman & Hall; 633 pp.
11. Garms, H., Borm,L., 1981: Fauna Europe; Mladinska knjiga, Ljubljana, 550 pp

12. Heinzl, H., Fitter. R., Parslow, J., 1995: Birds of Britain & Europe with North Africa & MIddle East; Harper Collins Publishers; London; 384 pp.
13. Hespeler, B., 1999: Wildschäden heute: Vorbegung, Feststellung, Abwehr. München, Wien, Zürich; 109-111.
14. Jones-Mitchell, A.J.; Amori, G.; Bogdanowicz, W.; Kryštufek, B.; Reijnders, P.J.H.; Spitzenberger, F.; Stubbe, M.; Thissen, J.B.M Vohralik, V.; Zima, J., 1999: The Atlas of European Mammals; Academic Press; London; 484.
15. Kovačević, J., 1963: Fitocenologija travnjaka, Zagreb, 232 pp.
16. Zakon o lovstvu (Narodne novine broj 99/18, 32/19).
17. Zakon o šumama (Narodne novine broj 68/18, 115/18).
18. Zakon o veterinarstvu (Narodne novine, broj 82/13, 148/13, 115/18).
19. Zakon o zaštiti prirode (Narodne novine, broj 80/13, 15/18, 14/19).
20. Zakon o zaštiti okoliša (Narodne novine, broj 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18).
21. Zakon o prekograničnom prometu i trgovini divljim vrstama (Narodne novine, broj 94/13, 14/19).
22. Zakon o sprječavanju unošenja i širenja stranih te invazivnih stranih vrsta i upravljanju njima (Narodne novine, broj 15/18, 14/19).
23. Strategija i akcijski plan zaštite prirode Republike Hrvatske za razdoblje od 2017. do 2025. godine (Narodne novine, broj 72/17).
24. Stručna podloga za bonitiranje i utvrđivanje lovnoproduktivnih površina u lovištima Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 40/06).
25. Odštetni cjenik za izračun naknade za štete na divljači i lovištu (Narodne novine, broj 67/06)
26. Pravilnik o lovostaju (Narodne novine, broj 67/10, 87/10, 97/13, 44/17, 34/18).
27. Pravilnik o službenoj iskaznici i znački lovnog inspektora (Narodne novine, broj 142/12)
28. Pravilnik o osposobljavanju kadrova u lovstvu (Narodne novine, broj 78/06, 92/08)
29. Pravilnik o prijelazima za divlje životinje (Narodne novine, broj 5/07)
30. Pravilnik o načinu lova sa pticama grabljivicama i programu o polaganju sokolarskog ispita (Narodne novine, broj 110/10).
31. Pravilnik o načinu uporabe lovačkog oružja i naboja (Narodne novine, broj 68/06, 66/10).
32. Pravilnik o potvrdi o podrijetlu divljači i njezinih dijelova i obilježavanju krupne divljači evidencijskim markicama (Narodne novine, broj 95/10, 44/17).
33. Pravilnik o pasminama, broju i načinu korištenja lovačkih pasa za lov (Narodne novine, broj 143/10).

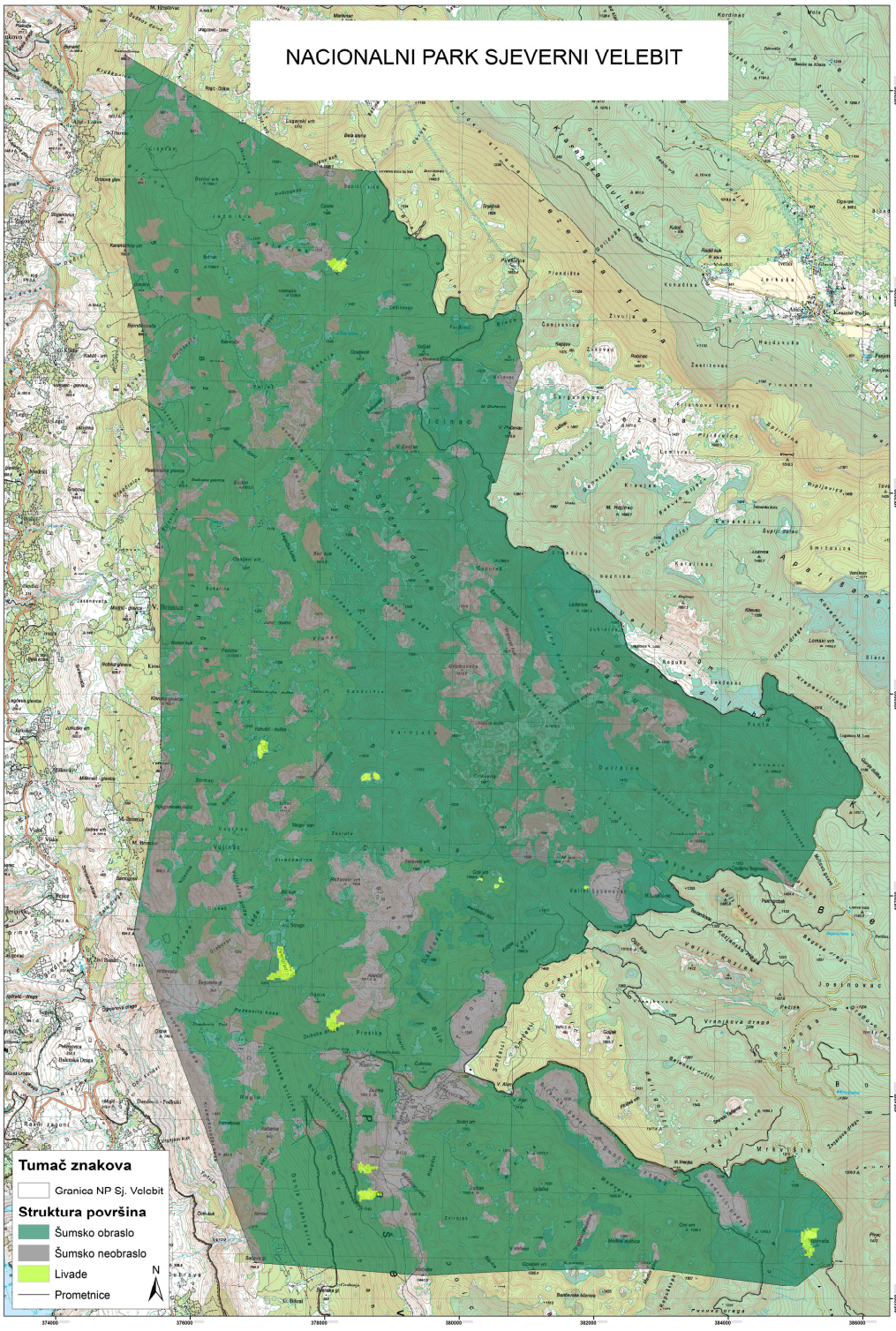
34. Pravilnik o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači (Narodne novine, broj 40/06, 92/08, 39/11, 41/13).
35. Pravilnik o stručnoj službi za provođenje lovnogospodarske osnove (Narodne novine, broj 63/06, 101/10, 44/17).
36. Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja središnje lovne evidencije (Narodne novine, broj 67/06, 73/10).
37. Pravilnik o uvjetima i načinu lova, nošenju lovačkog oružja, obrascu i načinu izdavanja lovačke iskaznice, dopuštenju za lov i evidenciji o obavljenom lovu (Narodne novine, broj 70/10).
38. Pravilnik o strogo zaštićenim vrstama (Narodne novine, broj 144/13, 73/16).
39. Pravilnik o ciljevima očuvanja i osnovnim mjerama za očuvanje ptica u području ekološke mreže (Narodne novine, broj 15/14).
40. Pravilnik o popisu stanišnih tipova, karti staništa te ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima (Narodne novine, broj 88/14).
41. Pravilnik o sakupljanju zavičajnih divljih vrsta (Narodne novine, broj 114/17).
42. Pravilnik o stranim vrstama koje se mogu stavljati na tržište te invazivnim stranim vrstama (Narodne novine, broj 17/17).
43. Uredba o ekološkoj mreži (Narodne novine, broj 124/13, 105/15).
44. Preporučeni načini (zaštite) broj 1, standardi za kontrolu ptica i ostalog životinjskog svijeta na zračnim lukama Međunarodni odbor za sudare ptica sa zrakoplovima.
45. Priručnik o ICAO-vom sustavu obavještavanja o udarima ptica (IBIS) (DOC 9332).
46. Sharing the skies – an aviation industry guide to the managment of wildlife hazards – Bruce Mac Kinnon i suradnici.
47. Scalet, C.G., Flake, L.D., Willis, D.W., 1996: Introduction to Wildlife and Fisheries: An Integrated Approach; W.H. Freeman and Company; New York; 512 pp.
48. Srdić D., Rohr O., Car Z., 1955: Bonitiranje lovišta za zeca, fazana, trčku i kamenjarku, Institut za šumarska i lovna istraživanja NRH, str. 1-66, Zagreb.
49. Tomiczek, H.; Türcke, F., 2003: Das Muffelwild: Naturgeschichte, Hege und Jagd. 4. Auflage, Franckh-Kosmos Verlags-GmbH & Co., Stuttgart.
50. Vajda, Z., 1974: Nauka o zaštiti šuma; Zagreb; 482 pp.
51. Vukelić, J., Rauš, Đ., 1998: Šumarska fitocenologija i šumske zajednice u Hrvatskoj. Zagreb; 310 pp.
52. Williams, B. K.; Nichols, J. D.; Conroy, M. J. 2001: Analysis and Management of Animal Population – modeling, estimating and decision making. Acadmic Press. 817 p.

2. AKT O PROGLAŠENJU POVRŠINA IZVAN LOVIŠTA

Nacionalni park „Sjeverni Velebit“ proglašen je Zakonom o proglašenju nacionalnog parka "Sjeverni Velebit" (Narodne novine, broj 58/1999). Uspostavljen je na sjeverozapadnom dijelu Ličko – senjske županije.

Ukupna površina Parka je 10.900 ha (prema Aktu o proglašenju), a stvarna 11.157,29 ha (bioportal).

Karta 1: područje Nacionalnog parka Sjeverni Velebit



3. OSNOVNI PODACI O POLOŽAJU I GRANICAMA POVRŠINE IZVAN LOVIŠTA TE NJENOJ POVRŠINI RAZRAĐENOJ PO KULTURAMA ZEMLJIŠTA SA ZEMLJOVLASNIČKIM RAZMJEROM

3. 1. Opis prostora Nacionalnog parka „Sjeverni Velebit“

Područje Nacionalnog parka obuhvaća 11.157,29 ha Velebitskog masiva u njegovom sjeverozapadnom dijelu na području Ličko - senjske županije. Administrativno cijeli Park nalazi se na području grada Senja. Cijelom svojom granicom Park je okružen Parkom prirode „Velebit“.
Nacionalni park se geografski proteže između Borovog vrha, Markovog kuka i Babić-siče na sjeveru te Zečjaka i Štirovače na jugu. Svojim južnim dijelom dolazi na svega 2 km od morske obale. Sjedište Nacionalnog parka smješteno je u Krasnu.
Granica Nacionalnog parka ''Sjeverni Velebit'' polazi od kote 669 (Samaržinica, iznad Lukova) prema jugu na kotu 1386 (Markov kuk), dalje na križanje ceste za Zavižan i odvojka za Pandorinu Planu, zatim cestom za Zavižan do odvojka za Plješivicu, nastavlja tim odvojkom u smjeru Plješivice do početka odjela 49., zatim zapadnom granicom toga odjela smjerom prema jugu, te preko kote 1676 (Veliki Pivčevac) na cestu kod Vukušića snježnice, nastavlja cestom prema jugu, prolazi kroz Lomsku dulibu, dalje kroz Mali Lom do križanja ceste u blizini odjela 46. i 45., odatle ravnom linijom na vrh Begovog kuka, dalje prema zapadu na cestu u pravcu Lubenovca, nastavlja tom cestom do križanja ceste za Veliki Alan, te cestom prema istoku preko Mrkvišta do Božidarove barake (u središtu odjela 41. u Štirovači), nastavlja ravnom linijom za zapad preko Medina Golića na kote 1556 (Cipaljski vrh), 1448 (Visibaba), 780 (Sučeva glava), 634 (Panos), 863 (Odžinac), 723 (Kita), 687 (Bjondinovača), 751 (Karamarkov vrh), te dalje na početnu točku, na koti 669.
Područje pod zaštitom izdvojeno je zbog različitih krških fenomena, izrazitog florističkog i faunističkog bogatstva sa nekoliko endemskih vrsta. Cijelo područje Nacionalnog parka uvršteno je u Ekološku mrežu. Na području Parka svoje stanište pronalaze tri Europske krupne zvijeri (medvjed, vuk i ris). Na području Parka također su prisutne i dvije šumske koke (tetrijeb gluhan i lještarka). Park karakteriziraju planinske livade i travnjaci, krške jame, spilje i pećine, vrijedne šume smreke, crnog bora i bukve te općenito izrazita raznolikost reljefa i vegetacije. Zbog reljefne razvedenosti od područja južnih padina i mediteranske klime nekoliko kilometara od morske obale pa sve do visoko planinskih predjela koji su među najvišima u Republici Hrvatskoj (Veliki Zavižan 1676 m.n.v.). Područje Parka obiluje različitim specifičnim flornim elementima. Na samom prostoru Parka opisano je oko 950 različitih biljnih vrsta, 100 različitih vrsta ptica, 40 vrsta sisavaca, 16 vrsta gmazova i 5 vrsta vodozemaca. Velik udio rijetkih i endemičnih vrsta na području Parka razlog je da već 1967. god. dolazi do osnivanja botaničkog vrta.

Geološku podloga područja predstavljavljaju vapnene i dolomitne stijene koje su glavna karakteristika krša šireg područja. Na području Štirovače nalaze se najstarije vapnene stijene čitavog područja Nacionalnog parka. Geologija je izražena pa uz klasične fenomene pronalazimo kukove, vrtače, škrape, dulibe, uvale i sl. Tla na području Parka su generalno plitka i dominiraju smeđe šumsko tlo na vapnencima, vapneno dolomitna crnica, litosol i lesivirano tlo.

3. 2. Struktura površina Nacionalnalnog parka „Sjeverni Velebit“

Područje Nacionalnog parka „Sjeverni Velebit“ administrativno se prostire na ukupnoj površini od 11.157,29 ha. Krško područje Parka u svom višem sjevernom dijelu obraslo je šumama bukve, jele i smreke dok se u primorskim padinama sreću degradacijski oblici medunčevih šuma te šuma crnog bora. Pored šumskih sastojina i njenih degradiranih oblika za područje Nacionalnog parka karakteristični su i planinski travnjaci.

Struktura površina prikazana je u priloženom PZD – 1 obrascu

STRUKTURA POVRŠINA

NAZIV POVRŠINE	VRSTA POVRŠINE	KULTURA	ZEMLJOVLASNIČKO RAZMJERJE	HA
1	2	3	4	5
KULTURE	ŠUMSKO ZEMLJIŠTE	OBRASLO	DRŽAVNO	8 704
			PRIVATNO	148
			∑	8 852
		NEOBRASLO	DRŽAVNO	2 172
			PRIVATNO	6
			∑	2 178
	UKUPNO ŠUMSKO		DRŽAVNO	10 876
			PRIVATNO	155
	POLJO - PRIVREDNO	ORANICE	DRŽAVNO	0
			PRIVATNO	7
			∑	7
		LIVADE	DRŽAVNO	7
			PRIVATNO	1
			∑	8
		PAŠNJACI	DRŽAVNO	30
			PRIVATNO	2
			∑	32
		VIŠEGODIŠNJI NASADI (neograđeni)	DRŽAVNO	0
			PRIVATNO	0
			∑	0
		OSTALO	DRŽAVNO	0
			PRIVATNO	0
			∑	0
	UKUPNO POLJOPRIVREDNO		DRŽAVNO	37
			PRIVATNO	10
	SVEUKUPNO ŠUMSKO I POLJOPRIVREDNO		DRŽAVNO	10 913
			PRIVATNO	165
JAVNE POVRŠINE	PROMETNICE			9
	DRUGE JAVNE POVRŠINE			2
	∑			11
OGRAĐENI VIŠEGODIŠNJI NASADI	VOĆNJACI			0
	VINOGRADI			0
	RASADNICI			0
	OSTALO			0
	∑			0
PRIVREDNI OBJEKTI	RIBNJACI			0
	OSTALO			0
	∑			0
DRUGE POVRŠINE	BOTANIČKI RAZERVAT			68
	∑			68
∑∑				11 157

3. 3. Vegetacija na području Nacionalnog parka „Sjeverni Velebit“

Velebit je naša najveća planina koja se proteže na području od gotovo 220 000 ha. Sam Nacionalni park svojim smještajem u sjevernom dijelu Velebita zauzima floristički gledano vrlo vrijedna i vegetacijom raznolika staništa. Biljna raznolikost uz ostalo dovela je do toga da se područje proglasi Nacionalnim parkom. Unutar Nacionalnog parka “Sjeverni Velebit“ prema Planu upravljanja Nacionalnim parkom Velebit Vuleić (2012), na području Parka sreću se slijedeće šumske zajednice:

- Šuma hrasta medunca i bijelog graba (*Querco pubescenti – Carpinetum orientalis* Horvatić 1939), dagradacijski stadij spomenute zajednice raširen je na južnim ekspozicijama primorskih padina. Florni sastav ovih zajednica poprilično je bogat. U sloju drveća uz medunac i crni grab pridolaze crni jasen, maklen, cer, oskoruša te ponegdje u nižim dijelovima i koprivić. Sloj grmlja bogato je razvijen te pridolaze *Coronilla emerus, Cotinus coggyria, Paliurus spina-christi, Colutea arborescens, Prunus mahaleb, Cornus mas, Prunus spinosa, Clematis vitalba, Rubus ulmifolius* i ostale.
- Šuma hrasta medunca i crnoga graba (*Querco pubescenti-Ostryetum carpinifoliae* Horvat 1938). Ova zajednica zastupljena je na plitkim strmim položajima na terenima gdje zbog plitkoće tla ne može doći predhodna. U sloju drveća uz medunac i crni grab, pridolaze cer, crni jasen, brekinja i ostale. Sloj grmlja i prizemnog rašća nešto je slabije razvijen nego li je to slučaj kog prethodne zajednice.
- Bukova šuma s jesenskom šašikom (*Seslerio autumnalis-Fagetum sylvaticae (Horvat M. Wraber ex Borhidi)*). Zajednica se razvija na skeletnim karbonatnim tlima dubine preko 50 cm. Zastupljena je od Istre preko Primorja sve do Biokova. U sloju drveća uz dominantnu bukvu pridolazi javor mlječ, gorski javor, klen, velelisna lipa a sporadično i obična jela. Sloj grmlja razvijen je a čine ga *Sorbus aria, Viburnum lantana, Cornus mas, Euonymus verrucosa, Ostrya carpinifolia, Rhamnus catartica* i ostale.
- Bukovo jelove šume s mišjim uhom zapadnih Dinarida (*Omphalodo-Fagetum* Tregubov 1957 corr. Puncer 1980). Ova šuma zauzima područja Gorskog kotara, Plješivice, Velike i Male Kapele i Velebita. U sloju drveća uz bukvu i jelu pridolaze gorski javor (*Acer pseudoplatanus*) i gorski brijest (*Ulmus glabra*). U sloju grmlja čest je likovac (*Daphne mezereum*), a u sloju niskog raslinja rastu mnogobrojne ilirske vrste (vidi odlomak *Brdske šume bukve* u članku Brdski pojas). Česte su još i ženska paprat (*Athyrium filix-femina*), muška paprat (*Dryopteris filix-mas*), srebrenka (*Lunaria rediviva*), kao i lukovičasta režuha (*Cardamine bulbifera*).
- Pretplaninska bukova šuma s kopljastom paprati (*Polysticho lonchitis-Fagetum* Horvat 1938). Ova zajednica čini gornje rubove šumskih fitocenoza na području Parka. Veže se na klekovinu bora na visinama između 1.100 i 1.500 m. Porastom nadmorske visine, bukova stabla smanjuju prosječnu visinu, granatija su i na samim vrhovima prema klekovini poprimaju grmoliku formu.
- Brdska bukova šuma s mrtvom koprivom (*Lamio orvalae-Fagetum sylvaticae* (Horvat 1938) Borhidi 1963. Bukove šume s mrtvom koprivom rasprostranjene su u području Gorskoga kotara, Velike i Male kapele, Velebita, Plitvičkih jezera i gorju Sjeverozapadne Hrvatske. Sastojine su pravilnog uzrasta i floristički poprilično bogate. Uz bukvu u sloju drveća pridolazi gorski javor, javor mlječ, velelisna lipa, brijest, i mjestimično jela. Sloj grmlja i prizemnog rašća su dobro

razvijeni: *Daphne mezereum*, *Staphilea pinata*, *Sambucus nigra, Lonicera alpigena, Corilus alvelana* i ostale. Na području Nacionalnog parka dolazi sa kontinentalne strane na nadmorskim visinama 400 – 800m.

- Gorska šuma smreke sa šumskim pavlovcem (*Aremonio-Piceetum Horvat 1938*), Ova zajednica ima uzak areal rasprostranjenja. Na području Parka dolazi u Štirovači. Manje površine sreću se na Apatišanu i u pravilu zauzima mrazišta. Uz smreku u sloju drveća pridolazi jela i bukva te jarebika. U sloju grmlja dominira *Vaccinium myrtillus*, a uz borovnicu tu su još i *Lonicera nigra*, *Rosa pendulina*, *Rubus saxatilis*.
- Pretplaninska smrekova šuma s čopocem (*Listero-Piceetum abietis*), ova zajednica na području Parka pridolazi u Lubenovcu i Smrčevim dolinama. Zauzima zasjenjene ponikve, strmine hladnijih predjela u rasponu 950 – 1450m.n.v.
- Dinarska jelova šuma s milavom na vapnenačkim blokovima *(Calamagrostio-Abietetum Horvat 1950*) Horvat in Cestar 1967. Ova zajednica dolazi sporadično na području Parka i u pravilu je okružena sa bukovim zajednicama. Floristički je izrazito bogata sa više od sto različitih vrsta. U sloju drveća dominira jela kojoj se u višim predjelima pridružuje smreka, a u nižim velelisna lipa.
- Pretplaninska šuma smreke s ljepikom (*Adenostylo alliariae-Piceetum*). Ova zajednica na području Parka zastupljena je u predjelu Veliki Lom. Pridolazi na području plićih ponikvi, koja su vlažnija i hladnija zbog dužeg zadržavanja snijega.
- Šuma klekovine bora krivulja i borbaševe kozokrvine (*Lonicero borbasianae-Pinetum mugi*). Ova zajednica čini gornje rubove vegetacije. U Pravilu dolazi uvijek iznad 1400 m.n.v. Dominira krivulj – *Pinus mugo* koji, pod utjecajem oštre klime, razvija vrlo duge, polegle grane i čini velike, neprohodne predjele. Uz krivulj pridolazi jarebika, mukinjica, borovica, dunjarica, borovnica, brusnica i sl.
- Šuma crnog bora i mušmulice (*Cotoneastro tomentosi-Pinetum nigrae* Horvat 1938). Ova zajednica se ravija na skeletnim ekstremno plitkim tlima uz crni bor u sloju drveća javlja se bukva, gluhač. Sloj grmlja i prizemnog rašća je dobro razvijen i pridolaze *Carex humillis, Brachipodium sylvaticum, Dorycium herbaceum, Arabis turrita, Veronica chamaedrys* i druge.

Uz istaknute šumske zajednice na području Parka sreću se i travnjačke i pašnjačke zajednice. Jedan od problema travnjačke i livadne vegetacije je zaraštanje vegetacije drvenastih vrsta zbog postupne depopulacije i smanjivanja stočnog fonda. Unutar Parka sreću se Zajednica mrkvastog zdravinjaka i gorskog gladca (As. *Libanoto-Laserpitietum sileris)*; Zajednica vlasnatog zmijka i planinske djeteline (As. *Scorzonero villosae-Trifolietum alpestris*); Livada uspravnog ovsika i srednjeg trpuca (As. *Bromo-Plantaginetum mediae*); Travnjak trave tvrdače (As. *Nardetum strictae*); Zajednica vriska i travolisnog zvonca (As. *Saturejo-Edraianthetum*); Vrištine *Genista radiata i* Vrištine *Juniperus nana* i *Arctostaphylos uva-ursi.*

3. 4. Klimatski podaci

Prema klasifikaciji W. Koppena (1918 i 1936.) po kojoj je bitan odnos klime i vegetacije (granice su odnos temperature i oborina) područje Nacionalnog parka Sjeverni Velebit spada u klimatski razred C tj. umjerena topla kišna klima; nema suhog razdoblja = f i suho razdoblje ljeti = s; te prema godišnjem hodu temperature = b, pa je po toj klasifikaciji ova jedinica **Cfsbx**. Meteorološka postaja čiji se podaci mogu koristiti, da bi se dobio uvid u klimatske osobine je Zavižan za razdoblje motrenja od 1971. – 2000. godine.

Srednja mjesečna vrijednost temperature zraka (TS u ^{o}C) za meteorološku postaju Zavižan

MJ		II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	GOD
TS	-3,5	-4,0	1,7	1,2	6,5	9,9	12,5	12,4	8,9	5,0	0,2	-2,4	3,8

Srednje mjesečne vrijednosti količine oborina (RR u mm) za meteorološku postaju Zavižan

MJ	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	GOD
RR	145	147	147	179	155	156	86	122	180	216	246	204	1.983

Srednje mjesečne vrijednosti relativne vlažnosti zraka (%) za meteorološku postaju Zavižan

MJ	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	GOD
U	81	80	80	81	79	77	73	74	78	81	83	81	79

Srednji mjesečni broj dana s jakim i olujnim vjetrom za meteorološku postaju Zavižan

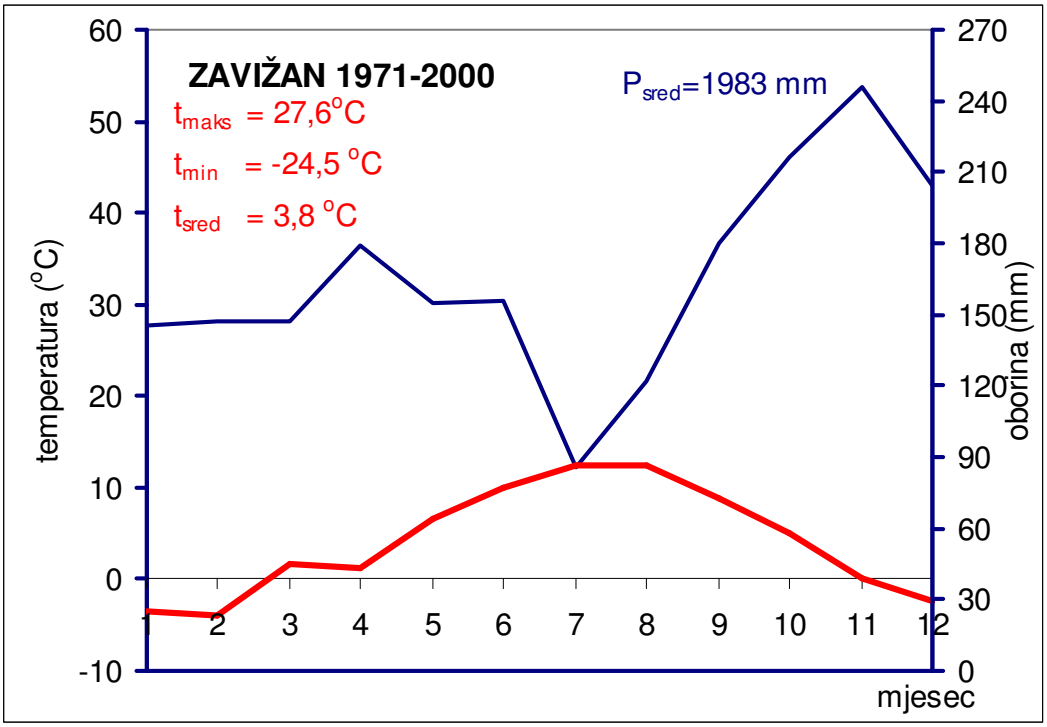
MJ	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	GOD.
SR	10,7	9,9	9,5	8,3	5,9	4,5	5,4	4,3	6,9	9,5	10,5	11,5	96,9
SR	2,6	2,6	2,0	1,4	0,5	0,6	0,5	0,4	0,9	2,2	2,1	3,2	19,0

Pregled apsolutnih maksimalnih i minimalnih temperatura za meteorološku postaju Zavižan

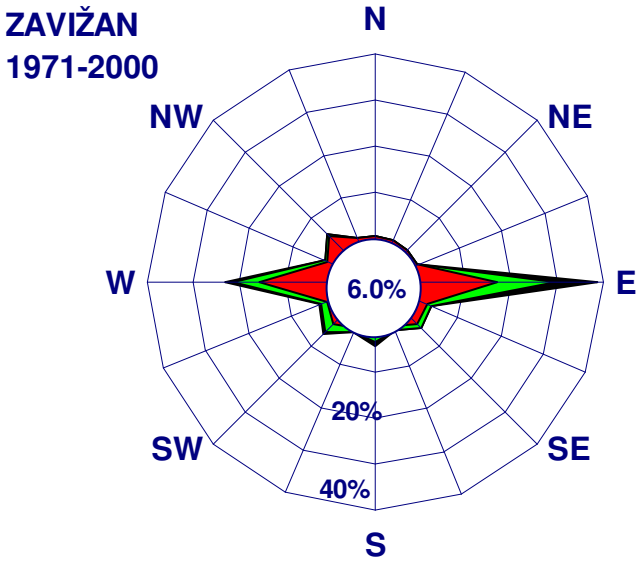
Mjeseci	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	god.
Max.	12,5	13,7	16,5	16,4	21,5	22,4	27,6	27,2	27,2	19,7	15,7	14,6	27,6
God.	1993	1990	1990	1997	1999	1998	1983	1975	1975	1973	1981	1994	1983
Dan	16.1.	24.2.	11.3.	29.4.	31.5.	5.06.	27.7.	17.8.	17.9.	2.10.	3.11.	13.12.	27.7.
Min.	-24,5	-22,4	-22,5	-11,6	-9,8	-2,4	0,2	-2,0	-3,8	-11,5	-16,8	-24,2	-24,5
God.	1985	1991	1987	1997	1978	1986	1975	1975	1971	1977	1988	1996	1985
Dan	7.01.	6,02.	4.03.	17.4.	12.5.	1.06.	1.07.	29.8.	17.9.	17.10.	24.11.	27.12.	7.01.

POJAVE – Pregled broja dana sa snijegom za meteorološku postaju Zavižan

MJ	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	GOD
SR	29,1	27,2	29,8	27,9	9,9	1,0	0,0	0,0	0,5	4,7	16,1	27,6	173,9







Meteorološke pojave, koje mogu utjecati na rast i razvoj šumske zajednice su: mraz, rosa i magla. Mraz nastaje sublimacijom vodene pare uslijed noćnog ohlađivanja pri vedrom i tihom vremenu kad je

temperatura zraka ispod 0◦C. U umjerenim zemljopisnim širinama mraz se javlja u hladnom dijelu godine. Osim zimi, mraz se može pojaviti u jesen pa je to rani mraz ili u proljeće kao kasni mraz. Proljetni mraz je opasniji i može nanijeti velike štete biljkama jer tada počinje vegetacija. Jesenski mraz nanosi manju štetu pošto se višegodišnje biljke pripremaju za zimsko mirovanje, a jednogodišnje su biljke najčešće završile svoj razvoj. Iz tog razloga dobro je poznavati srednje i ekstremne datume pojave mraza kao i vjerojatnost njegovog nastupa na nekom području.
Rosa nastaje kondenzacijom vodene pare također uslijed ohlađivanja pri vedrom vremenu i slabijem vjetru, ali kad je temperatura rosišta iznad 0◦C. Rosa koja se taloži na tlu i bilju može biti vrlo važna za raslinje u vrijeme suše. Na nekim dijelovima terena ona se obilno stvara i može biti jedini izvor vlage za biljke. Magla je također jedna od meteoroloških pojava uzrokovana prijelazom vodene pare u atmosferi iz jednog u drugo agregatno stanje. Označava zamućenost atmosfere sitnim vodenim kapljicama koje lebde (ponekad padaju u obliku rosulje ili izmaglice na tlo) i smanjuju horizontalnu vidljivost na manje od 1 km. Magla može imati štetno djelovanje na biljni svijet jer povećava štetne primjese i onečišćenost zraka zbog male turbulentne razmjene zraka i nedostatka prirodnog provjetravanja atmosfere. Zbog povećane vlažnosti zraka u danima s maglom, također je onemogućena evapotranspiracija što pogoduje razvoju biljnih bolesti.

Vjetar je važan činilac za vegetaciju jer svojim djelovanjem često određuje izgled, sastav i uspijevanje biljnog pokrova. S porastom nadmorske visine povećava se snaga vjetra. Na šumskim staništima određenoga područja s razvedenim reljefom postoje velike razlike u djelovanju vjetra. Izloženost jakim vjetrovima (ometišta) i zaklonjenost (zavjetrišta) očituju se na biljnom pokrovu. Slabiji intenzitet vjetra koristan je biljci, a jači štetan.
Na području Nacionalnog parka „Sjeverni Velebit“ dominantni vjetrovi su jugo i bura. Bura puše sa sjeveroistoka. To je suh, hladan i često vrlo jak vjetar. Obično puše tijekom cijele godine, ali maksimalnu snagu postiže zimi. Bura nepovoljno djeluje na vegetaciju, lomi grane, izvaljuje stabla, a na položajima koji su stalno izloženi ovom vjetru vegetacija poprima karakteristične forme (ekscentrična krošnja, zakrivljenost). Jugo je topli vjetar sa jugozapada. Obično donosi kišu i povećava temperaturu. Djeluje općenito povoljno na vegetaciju. Na gorskim padinama izloženim čestom i jakom jugu pojavljuje se kserotermnija vegetacija.

3. 5. Lovišta sa kojima Nacionalni park „Sjeverni Velebit“ graniči

Nacionalni park „Sjeverni Velebit“ nalazi se u okruženju tri lovišta. Na primorskim padinama nalazi se u južnom dijelu državno otvoreno lovište broj: IX/6 – „JABLANAC“. S iste strane malo sjevernije Park graniči sa državnim otvorenim lovištem broj: IX/17 – „SVETI JURAJ“. Ostatak granice Parka (sjeverni, istočni dio) nalazi se u okruženju državnog otvorenog lovišta broj: IX/14 – „SJEVERNI VELEBIT“.

Unutar državnog otvorenog lovišta broj: IX/6 – „JABLANAC“ od krupne divljači gospodari se sa jelenom lopatarom, srnom, divokozom, muflonom, svinjom divljom, i medvjedom. Lovište je poznato po svojoj izrazitoj populaciji divokoza koja je dala i nacionalnog prvaka. Pregled matičnih fondova krupnih vrsta divljači dan je u tablici 2.

Tablica 2: Prikaz matičnog fonda za vrste krupne divljači kojima se gospodari u lovištu broj: IX/6 – „JABLANAC“

Vrsta divljači	Jelen lopatar	Srna obična	Divokoza	Muflon	Svinja divlja	S. medvjed
MF	10	16	96	150	20	6

Sa primorske strane Parka nalazi se državno otvoreno lovište broj: IX/17 – „SVETI JURAJ“. Na području lovišta od krupne divljači uzgaja se jelen lopatar, srna obična, divokoza, muflon, svinja divlja i smeđi medvjed. Pregled matičnih fondova krupnih vrsta divljači dan je u tablici 3.

Tablica 3: Prikaz matičnog fonda za vrste krupne divljači kojima se gospodari u lovištu broj: IX/17 – „SVETI JURAJ“

Vrsta divljači	Jelen lopatar	Srna obična	Divokoza	Muflon	Svinja divlja	S. medvjed
MF	62	30	50	312	45	10

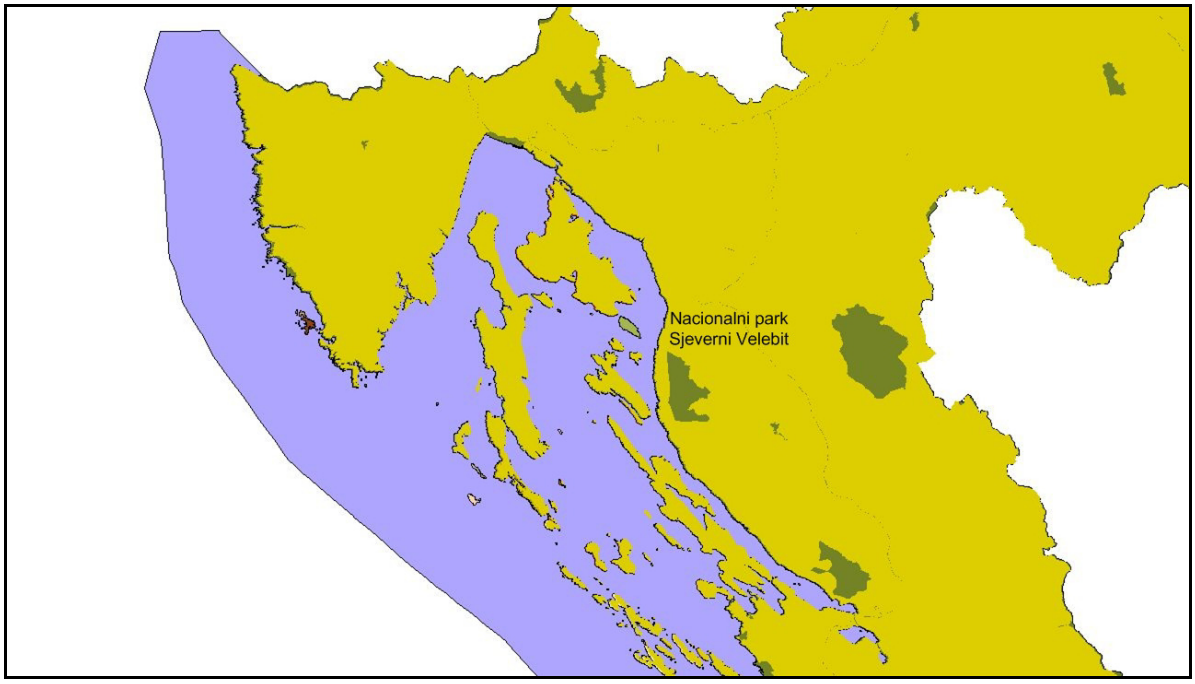
U kontinentalnom dijelu u okruženju sa sjeverne, istočne i južne strane Park ima granicu sa državnim otvorenim lovištem broj: IX/14 – „SJEVERNI VELEBIT“. Vrste krupne divljači koje se uzgajaju unutar spomenutog lovišta prikazane su u tablici 4.

Tablica 4: Prikaz matičnog fonda za vrste krupne divljači kojima se gospodari u lovištu broj: IX/14 – „SJEVERNI VELEBIT“

Vrsta divljači	Jelen obični	Srna obična	Divokoza	Svinja divlja	S. medvjed
MF	70	120	30	110	48

Iz priloženih tablica vidljivo je da su lovišta u okruženju faunistički izrazito bogata. Zasigurno tome pridonosi i relativno velika površina Nacionalnog parka „Sjeverni Velebit“ gdje vrste divljači pronalaze svoj prostor za obitavanje. Kako trenutna zakonska regulativa ograničava poduzimanje bilo kakvih lovnogospodarskih zahvata unutar područja Parka, za pretpostaviti je da prelaskom gospodarskog kapaciteta područja, pojedine vrste divljači prelaze granicu Parka povećavajući brojnost populacija unutar spomenutih lovišta. Ovdje je važno za napomenuti da na području sva tri nabrojana lovišta koja se nalaze u okruženju Parka stanište pronalaze tri vrste krupnih predatora (smeđi medvjed, vuk i ris).

Slika 1: Pozicijska karta Nacionalnog parka Sjeverni Velebit



4. PROCJENA BROJNOG STANJA DIVLJAČI KOJA STALNO, SEZONSKI ILI POVREMENO OBITAVA NA POVRŠINAMA IZVAN LOVIŠTA ILI PREKO ISTIH PRELAZI

4.1. Prikaz dosadašnje realizacije Programa zaštite divljači

U proteklom periodu gospodarenje s divljači i ostalim životinjskim vrstama nije vršeno iz razloga jer nije postojao Program zaštite divljači za područje Nacionalnog parka „Sjeverni Velebit“. Unatoč tome na prostorima unutar i okolici sela i naselja koja se nalaze na području Nacionalnog parka „Sjeverni Velebit“ povremeno su zabilježene aktivnosti i prisutnost pojedinih vrsta krupne i sitne divljači. Prije svega tu treba istaknuti povremenu štetu od divlje svinje koje su u pravilu usmjerene na poljoprivredne kulture ali i košene površine gdje svinja rovanjem potpuno uništava travnjačku vegetaciju livada. Pored divlje svinje na području Parka sreću se i smeđi medvjed, divokoza, jelen obični, srna. Iako za sada nije zabilježen negativni utjecaj populacije divlje svinje na vegetaciju ili tlo, međutim za očekivati je da će u budućnosti porastom brojnosti i širenjem areala te zadiranjem dublje u sam prostor Parka štete postati značajnije.

4.2. Procjena brojnog stanja divljači i ostalih životinjskih vrsta na području Nacionalnog parka „Sjeverni Velebit“

Brojnost divljači na području Nacionalnog parka „Sjeverni Velebit“ može varirati zavisno od nekoliko faktora, a to su: vremenski uvjeti, migracijski periodi (proljetni i jesenji), usjevima i vegetaciji.

POGODNOST STANIŠTA – na širem području uz samu granicu Nacionalnog parka prema južnim (primorskim) padinama nalazi se relativno jaka populacija jelena lopatara, muflona, divokoze i svinje divlje. Također unutar državnog otvorenog lovišta broj: IX/14 – „SJEVERNI VELEBIT“ kojim gospodari Uprava šuma podružnica Senj, nalazi se i stabilna populacija medvjeda i jelena običnog. Sve spomenute vrste krupne divljači dnevno/sezonski migriraju prelazeći granicu Parka.

MIGRACIJSKI PERIODI – samo područje Parka rasprostire se na značajnih 11.157,29 ha. Prilično oskudno stanište u većem dijelu Parka, te hladne relativno duge zime sa značajnim sniježim pokrivačem dovode do horizontalnog i vertikalnog premiještana vrsta krupne divljači. Sa primorske strane i državnih otvorenih lovišta broj IX/14 – „SJEVERNI VELEBIT“ i broj: IX/6 – „JABLANAC“ na područje Parka u ljetnom periodu migriraju divokoza i sporadično muflon. Dolaskom hladnijih dana i snijega muflon a poglavito divokoza se sa najviših vrhova parka premiješta na južne, toplije obronke primorskih padina. Slična situacija je sa jelenom običnim i divljom svinjom u kontinentalnom dijelu parka gdje ove dvije vrste migriraju sa područja državnog otvorenog lovišta broj: IX/14 – „SJEVERNI VELEBIT“.

SEZONA LOVA – Konfiguracija terena i specifičnost uslova koji reguliraju uvjete lova nalažu tehnike pojedinačnih lovova najčešće dočekom. U primorskom dijelu prvenstveno dominira lov na divokozu i muflona. U kontinentalnom dijelu okruženja parka dominira lov na divlju svinju. Na taj način divljač se minimalno uznemirava i sprječava izgon na prometnice i urbane površine unutar granica Parka.

4.3. Divljač koja se stalno zadržava ili pojavljuje na području Nacionalnog parka „Sjeverni Velebit“

Na dan 01. 04. 2019 na području Nacionalnog parka „Sjeverni Velebit“ utvrđena je slijedeća brojnost divljači:

Vrste krupne divljači:

- jelen obični .....20 grla
- jelen lopatar .....0 grla
- srna .....40 grla
- divokoza.....20 grla
- muflon .....0 grla
- svinja divlja .....30 grla
- smeđi medvjed .....25 grla

vrste sitne divljači:

- jazvac.....15 grla
- mačka divlja .....10 grla
- kuna bjelica .....15 grla
- kuna zlatica.....20 grla
- lasica mala.....10 grla
- zec obični.....50 grla
- puh veliki .....30 grla
- lisica.....35 grla
- čagalj .....10 grla
- jarebica kamenjarka..... 10 kljunova
- golub grivnjaš ..... 20 kljunova
- golub pećinar..... 10 kljunova
- šojka kreštalica ..... 20 kljunova

JELEN OBIČNI (*Cervus elaphus*)

Jelenska divljač u ovom lovištu ne može se shvatiti kao zasebna populacija. Ona je dio velike jelenske populacije koja obuhvaća veći dio Velebita, područja Male i Velike Kapele. Migracijski pravci, hranidbeni i ostali uzgojni čimbenici ove divljači dovode do horizontalnih i vertikalnih premještanja, poglavito mužjaka. Visok snijeg u zimskom periodu i prisutnost tri krupna predatora kao dominantni čimbenik ovog prostora dovodi do ograničenog životnog prostora za jelena. Jelenska divljač stanovnik je prostranih šumskih kompleksa u kojima nalazi mir, zaklon, hranu i prostor za reprodukciju. Jelenu

trebaju znatne količine hrane koju uzima uglavnom pašom i brstom. Autohtona vrsta jelena rasprostranjena gotovo u svim dijelovima države izuzev krajnjeg juga. U svijetu, vrsta je rasprostranjena diljem Europskog kontinenta, zapadnim i srednjim dijelovima Azije i sjeverne Afrike. Unesen je u Australiju, Novi Zeland i Argentinu. Mužjaci nose karakteristično rogovlje, krupniji su od ženki te u dužinu narastu do 260 cm i postižu težinu do 240 kg. Ženke u pravilu narastu do 210 cm te teže do 170 kg. Dlaka je žuto crvenkasto smeđa, zimi tamnija nego ljeti. Vrat odraslih mužjaka obrastaju duže tamnije dlake tvoreći grivu. Postoji veći broj podvrsta izlučenih na temelju područja obitavanja i nekih fenotipskih karakteristika. Socijalizirana je vrsta, ženke i mlađi mužjaci formiraju krda dok stariji mužjaci žive samotnjački. U vrijeme parenja koje se naziva rika, zreli mužjaci se bore za prevlast ženki. Pritom dominantni mužjak okuplja oko sebe što veći broj ženki sa kojima se pari. Ženka nosi 33 – 34 tjedna i na svijet donosi jedno rijetko dva teleta. Odraslog mužjaka nazivamo jelen, ženka je košuta dok je mladunče tele. Jelenska divljač obitava uglavnom u nižem kontinentalnom dijelu Parka te višim primorskim obroncima.

JELEN LOPATAR (*Dama dama*)

Jelen lopatar povremeno se pojavljuje na području Nacionalnog parka „Sjeverni Velebit“. Na područje Parka migrira u toplijem dijelu godine sa južnih primorskih obronaka i u pravilu se smatra tek vrstom u prolazu. Pradomovinom lopatara smatra se područje Male Azije. Od tuda je najprije seobom Feničana raširen po zapadnom Mediteranu a kasnije Rimljanima i Normanima u područje srednje i sjeverne Europe. Naknadno je unesen i uzgajan i na ostale kontinente. Paleontološki nalazi govore o postojanju lopatara prije posljednjeg ledenog doba na području europskog kontinenta, dakle prije otprilike 2 milijuna godina. Iz tog razloga postojanje ove vrste na ovim prostorima danas, može se smatrati i svojevrsnom reintrodukcijom u svoja pradavna staništa obzirom da postoje materijalni nalazi o obitavanju na području južne Italije, Sicilije i južnog dijela Balkanskog poluotoka iz tog vremena. Istraživanja akademika M. Maleza govore o postojanju lopatara na području Ćićarije, Pule i otočja zadarskog arhipelaga u vrijeme kasnog Pleistocena. Pred nekoliko stoljeća dopremljen je iz krajeva oko Sredozemnog mora u razne zemlje srednje i sjeverne Europe gdje je držan isključivo u ograđenim lovištima raznih velikaša i veleposjednika. Danas ga u slobodnim lovištima i ogradama ima najviše u Njemačkoj, Češkoj, Slovačkoj, Danskoj i Mađarskoj. Do kraja II. Svjetskog rata populacija u Hrvatskoj svela se uglavnom na životinje uzgajane u ograđenim lovištima pa tako postoje zapisi da se brojnost od 1956 – 1960 kretala od 850 – 1000 grla. U vrijeme nakon II sv. rata unesen je u lovište „Kunjevci“ kod Vinkovaca, a kasnije u nekoliko većih uzgajališta u blizini Garešnica, Hrvatske Dubice, Iloka i Kutjeva. Slobodne populacije lopatara naseljavaju i neke naše otoke (Grgur, Plavnik, Cres, Mljet), dok se veći broj jelena lopatara nalazi na Brijunima koji su dugo služili i kao baza za daljnje naseljavanja. Posljednje vrijeme lopatar se sve više uzgaja i u okviru seoskih domaćinstava ili OPG-a tako da se ukupna brojnost na razini RH, uključujući tu prirodna područja koja su izuzeta iz gospodarenja kao i uzgoj na površinama ispod 100 ha, procjenjuje na nekoliko tisuća jedinki. Izuzev pojedinih područja srednje Europe, areal nije cjelovit već je u manjoj ili većoj mjeri mozaično isprekidan.

Tjelesno je jelen lopatar znatno manji od autohtonog jelena običnog, tj. po veličini je negdje kao i treći jelen koji obitava na području RH jelen axis (*Axsis axsis*), pa tako mužjaci dosežu tjelesnu težinu do 100 kg, dok su ženke upola lakše. Većina mužjaka doseže visinu u hrptu do 95 cm dok je kod košuta to obično 10 cm manje. Tijelo mužjaka u duljinu doseže prosječno 140 – 160 cm dok je duljina tijela

košuta uglavnom do 150 cm. Spolnu zrelost lopatar postiže u drugoj godini, sa navršenih 16 – 18 mjeseci međutim u parenje ulaze tek naredne godine ili pak još kasnije. Isto kao i kod jelena običnog, lopatar je poligamna vrsta te mužjaci u vrijeme rike okupljaju što je moguće veći broj košuta u svoju blizinu. Gravidnost ženke traje kao i kod ostalih jelena 33 – 34 tjedna te na svijet donosi najčešće jedno tele težine u prosijeku 4,5 kg. Blizanci su rijetkost dok se tri teleta po košuti vrlo rijetka pojava. Obojenost dlake je kao i kod većine ostalih jelena, ljeti žućkasto crvenkasta uz karakteristične bijele pjege koje se prema vratu gube. Zimi je dlaka tamnija sivo smeđe boje. Rep je s donje strane obrastao bijelim dlakama. Specifičnost lopatara je vrlo česta pojava jedinki koje su izrazito tamne boje, pa i jedinki potpuno crnih (melanizam). Tamnije jedinke karakterizira tamna boja dlake tijekom cijele godine, bez pojave točaka ili svjetlijih pruga na repu. Isto tako nije rijetkost djelomični albinizam odnosno jedinke čija dlaka je svjetlije boje naročito kod starijih grla zimi koji su gotovo bijeli a karakterizira ih izostanak pjega te tamnija njuška i oči. U populacijama nije rijetkost ni pojava potpunog albinizma koji se smatra degenerativnom promjenom te većina autora takve jedinke preporuča izdvojit iz daljnjeg uzgoja. Veliki uspjeh u kontroliranom uzgoju u ogradi, jelen lopatar ima i zbog svoje navike grupiranja u krda sačinjena od jedinki različitih starosti što se poglavito odnosi na mužjake, pa je tako vrlo rijetko izdvajanje pojedinačnih grla bez obzira na starost odnosno vrlo je izražene socijalnosti. U prehrani je skloniji paši nego brstu, međutim vrlo rado uzima i sjemenje šumskog drveća, poglavito kesten i žir, plodove šumskih voćarica i gljive. Odlika lopatara, temeljem koje je dobio i narodni naziv je njegovo rogovlje koje je razvijeno na način da tvori karakteristične lopate. Normalno razvijeno rogovlje ima razvijen nadočnjak i srednjak, dok se iznad srednjaka razvija lopata. U mladosti je vanjski rub lopate grubo nazubljen, odnosno takve izbočine se ne smatraju paroščima. Normalno razvijeno rogovlje teži do 4 kg. U prirodi jelen lopatar slično kao i jelen obični živi u prosjeku 15 – 20 godina.

Obzirom da lopatar za sada ne predstavlja ozbiljniju prijetnju fenomenu Nacionalnog parka u narednim obrascima priložiti će se obrazac za praćenje gdje će se vršiti evidenciju brojnosti. Obzirom da je razdoblje za koje se ovaj Program izrađuje deset godina u slučaju porasta brojnosti i njegove stalne pojave potrebno je poduzeti sve potrebne mjere kako bi se brojnost unutar Parka reducirala.

SRNA OBIČNA (*Capreolus capreolus*)

Srna je stalni stanovnik Nacionalnog parka „Sjeverni Velebit“. Iako joj je brojnost relativno niska prije svega zbog pritiska krupnih predatora, održava se stabilna populacija. Srna je jedna od manjih vrsta iz porodice jelena (*Cervidae*). Uz divlju svinju naša najraširenija vrsta krupne divljači. Mužjaci narastu do 35 kg ženke su nešto lakše. Ljetna dlaka žutosmeđa, zimska sivo smeđa. Lice protkano sivom dlakom, što je naročito izraženo kod starijih grla. Mužjaci nose rogove koji su potpuno razvijeni u stadiju pravilnog šesterca. Parenje traje tijekom lipnja i srpnja a ženka zbog embriotenije nosi prosječno 280 dana. Odrasli mužjak se naziva srnjak, ženka je srna dok se mladunče naziva lane.

DIVOKOZA (*Rupicapra rupicapra*)

Na području Parka postoji stabilna populacija divokoze, brojnost unutar Parka varira u zavisnosti o sezoni. Tijekom ljetnih mjeseci nastanjuje vršne dijelove primorskih padina dok se u vrijeme visokih snjegova povlači prema morskoj obali. Za sve divokoze je svojstveno da im je tijelo snažne, kvadratićne figure sa jakim udovima, mišićavim vratom i lijepo oblikovanom glavom, kratkim repom i kukastim

rogovima kod oba spola. Mužjake prepoznajemo po jače povijenim rogovima (prema potiljku), primjetnom čuperku dlaka na spolovilu i tamnijoj, skoro crnoj boji krzna u zimskom periodu. Obično su krupniji od ženki. Visina na hrptu im je od 80 do 100 cm a dužina od vrha njuške do kraja repa, između 90 i 130 cm (dužina repa je do 8 cm). Najjači primjerci dostižu težine i preko 40 kg. Ženke su sa tanjim vratom i blaže povijenim rogovima (prema hrptu) i tamnosive boje u zimskoj odori. U prosjeku su do 10% manje i oko 10 kg lakše od mužjaka. Rast završavaju u petoj godini, kada kostur poprima definitivnu veličinu. U to vrijeme dostižu i najveće težine koje kod mužjaka traju do 12. a kod ženki do 14. godine, od kada (sa starenjem) počinju opadati. Jarad na svijet dolazi u sivom krznu, koje nježni organizam uspješno štiti od hladnoće i ostaje sve do jesenje promjene dlake – kada poprimaju izgled odraslih. Muška jarad u tom periodu dostiže težinu od 10 do 17, a ženska od 9 do 16 kg.

Divokoza ima odličan vid, sluh, njuh i okus. Oči su im krupne sa tamnom šarenicom i izduženom zjenicom. Postrance su postavljene zbog čega kod njih izostaje "stereoskopska" slika. Međutim, svojom osjetljivom zjenicom sposobne su efikasno zapažati pokretne objekte, razaznajući - npr., supa (*Gyps fulvus*) od orla (*Aquila chrysaetos*) u letu. Uz to, specifičnost kod očiju divokoza je i to što su prilagođene da bez posljedica (snježno sljepilo) podnose jaka ultraljubičasta zračenja na snijegom pokrivenim prostorima u toku zime i ranog proljeća.

Specifičnosti životnog podneblja u kojem obitava, tijekom evolucije, dovele su do toga da divokoza za razliku od svojih autohtonih srodnika, spolnu zrelost postiže relativno kasno odnosno tek u trećoj godini života. U vrijeme parenja koje se kod divokoze naziva prsk ili prskanje, mužjaci se bore za prevlast i pokušavaju okupiti što veći broj ženki. To je razdoblje koje u našim uvjetima nastupa polovicom listopada i traje do polovice ili kraja studenog. Borbe mužjaka obilježene su sukobima po liticama i u tom periodu mužjaci intenzivno gube na masi te nije rijetkost da uslijed naglog mršavljenja u kombinaciji sa velikim hladnoćama bude stradavanja istih. Mužjaci pojačano luče miris iz natekle zarožne žlijezde označujući njime teritorij, tjerajući ostale slabije mužjake i privlačeći spolno zrele ženke. Tjeranje ženke traje relativno kratko, tek nekoliko dana. Nakon parenja ženka u pravilu nosi 22 tjedna te na svijet donosi jedno do dva jareta. Nekoliko sati nakon jarenja mladi počinju sisati majčino mlijeko i sposobni su pratiti ju po surovom terenu. Jare je neprestano uz majku (ili u njenoj neposrednoj blizini) radi dojenja i zaštite. Pri odmaranju, jare je uvijek u tijesnom dodiru sa majkom. Pri kretanju ili bijegu je neposredno za njom a u slučajevima opasnosti obično između njenih nogu. Majčino mlijeko jarad koristi do zime, iako sa uzimanjem zelene hrane počinju već u kolovozu. Jarići u krdu su izuzetno živahni. Spretno prate majke po strmim i zasniježenim terenima izvodeći vratolomije u igri sa svojim vršnjacima, pri čemu rekli bismo, isprobavaju svoje reflekse i uvježbavaju snalaženje u svim uvjetima. Životni vijek divokoze u prirodi je do dvadeset godina, međutim rijetki su primjerci koji u prirodi dožive tako duboku starost.

Divokoza je izrazito socijalna životinja te se okuplja u krda. Ta krda u pravilu su sačinjena od spolno zrelih ženki sa mladunčadi i mlađim grlima. Predvodnik krda je odrasla iskusna ženka. Krdo je organizirano na način da je jedno ili dva grla uvijek na straži dok ostali pasu. Često puta dok odrasle koze izbivaju, brigu o mladunčadi preuzimaju ostale mlađe ženke. Mlađi spolno zreli mužjaci udružuju se u krda mužjaka dok stari jarci žive uglavnom samotnjački te se krdima odnosno ženkama pridružuju tek u vrijeme parenja. Divokoza je vrsta koja je prilagođena životu u najekstremnijim uvjetima. Često puta to znači da dolazi u predjelima iznad šumske vegetacije (ljetni period), nastanjujući same vrhove planina, planinskih litica i sipina. Mali zahtjevi za hranom i vodom omogućuju joj preživljavanje u tim skromnim uvjetima koji joj zbog izražene plahosti osiguravaju relativan mir i zaštitu od ljudi i predatora.

Na području Hrvatske areal divokoze je relativno skroman. Promatrajući planinu Velebit, divokoze pridolaze od najviših vrhova od kojih su poneki dobili i ime zahvaljujući divokozi (Kozjak), pa do južnih obronaka koji padaju prema moru na nadmorskoj visini od nekoliko stotina metara. Vegetacijski sastav i biljne zajednice tog područja čine od pretplaninskih bukovih šuma, šuma klekovine, pa sve do degradiranih stadija medunčevih šuma na južnim obroncima i kultura bora. U pravilu se u zimskom periodu divokoza tjerana snijegom povlači u niže krajeve i zaklon traži u šumovitijim predjelima, dok tijekom ljetnih mjeseci se zadržava na samim vrhovima. Kvalitetu staništa – u najvećoj mjeri, određuje obim i raznolikost dostupne hrane i vode tokom godine, te odgovarajuća skloništa u kojima mogu naći zaštitu od predatora, zaklon u kojem će donositi i odgajati mlade, biti sigurna u vrijeme preživanja i mirovanja, kao i od čovjekovog uznemiravanja. Pri tome se ne smije zanemariti utjecaj nadmorskih visina područja i ekspozicije, obim i vrste oborina kao i ostali faktori od kojih zavisi podmirenje životnih zahtijeva vrste u kritičnim dijelovima godine.

MUFLON (*Ovis aries musimmon*)

Muflon je tipični predstavnik mediteranskih krških staništa. Za razvoj traži prorijeđena šumska staništa sa obiljem niskog raslinja, trave i grmlja. Pogoduju mu južne ekspozicije mješovitih hrastovih, bukovih i grabovih šuma sa jače razvijenom podstojnom etažom. Također su pogodne i mješovite sastojine crnogorice i bjelogorice. Ljeti se zadržava nešto višim predjelima dok se u zimskom razdoblju povlači niže i sklanja po dolinama i šumarcima. Što se prehrane tiče muflon nije izbirljiv te uzima zelene biljke, izdanke, lišće, mahovine, paprati, voće, orašaste plodove, bukovim i hrastovim sjemenjem, vrijeskom itd. Iako se radi o divljači koja je prilagođena suhoj klimi i oskudnoj vegetaciji, za intenzivniji uzgoj je potrebno izgraditi pojilišta i izlagati hranu na hraniliштima iako se ne veže u toj mjeri za hraniliшta kao jelenska ili srneća divljač.

Muflon je socijalna životinja koja život provodi u krdu. Organizacija unutar krda je takva da je predvodnik krda obično starija i iskusnija ženka dok se mužjaci drže postrani. Stariji ovnovi žive samotnjački. Aktivnost muflona podjednaka je i danju i noću. Parenje muflona odvija se od listopada do prosinca i to je razdoblje obilježeno žestokim borbama između konkurentnih mužjaka. U tom razdoblju mužjaci su vrlo aktivni i pokretni u potrazi za ženkom. Često se dešava da stariji mužjaci koji inače žive samotnjačkim životom ulijeću u krda i razbijaju ih u potrazi za prikladnom ženkom. U mjesecu travnju ili svibnju ženka ojanji jedno rjeđe dva janjeta teška oko 2 kg.

Muflon se na širem području Nacionalnog parka pojavljuje povremeno i u prolazu. U dijelu južnih padina Velebita nalazi se stabilna populacija koja povremeno migrira i na područje Parka. Obzirom da muflon za sada ne predstavlja ozbiljniju prijetnju fenomenu Nacionalnog parka u narednim obrascima priložiti će se obrazac za praćenje gdje će se vršiti evidenciju brojnosti. Obzirom da je razdoblje za koje se ovaj Program izrađuje deset godina u slučaju porasta brojnosti i njegove stalne pojave potrebno je poduzeti sve potrebne mjere kako bi se brojnost unutar Parka reducirala.

DIVLJA SVINJA (*Sus scrofa*)

Divlja svinja se posljednjih desetak godina značajno raširila i povećala svoju brojnost na području cijele Republike Hrvatske. U prosincu 2018. god. na snagu je stupila Naredba o smanjenju brojnosti pojedine

vrste divljači (Narodne novine, broj 115/18) kojom se za sva lovišta koja divljom svinjom gospodare kao glavnom vrstom nameće svođenje na biološki minimum dok je za lovišta koja svinju imaju kao prolaznu vrstu imaju obvezu potpunog uklanjanja. Na području Parka divlja svinja redovito obitava u povremenoj brojnosti od 30 grla. Kako u prošlosti nije na ovom području vršeno prebrojavanje, teško je za procijeniti koliko od navedenih grla ima svoj areal zadržavanja unutar granica Parka.

Divlje svinje obolijevaju od raznih bolesti slično kao i domaće. Ovdje je svakako za istaknuti virus afričke svinjske kuge (ASK). Radi se o bolesti koja je na području Europe prvi puta zabilježena 2014. god. u Litvi. Nakon prvog nalaza vrlo brzo se počela širiti u zemlje u okruženju Estonija, Poljska a potom i prema jugu Europe. 2017 virus je potvrđen na području Češke i Rumunjske te uz samu granicu Mađarske. 2018. godine ASK potvrđena je u populaciji divljih svinja na području Mađarske.

Od bolesti obolijevaju podjednako i divlje i domaće svinje. U nekim slučajevima smrtnost u populacijama iznosi i do 100%. Obzirom da cjepivo za sada ne postoji, jedina mjera sprječavanja pojave ili širenja zaraze je redukcija brojnosti divljih svinja kao potencijalnih vektora u slobodnoj prirodi. Mjere koje se u svrhu smanjivanja mogućnosti unosa i širenja ASK propisane su slijedeće:

- ukidanje hranilišta za divlje svinje (divljač) osim u svrhu odstrela,
- ciljani odstrel krmača i nazimica u svrhu smanjenja populacije divljih svinja, odnosno smanjivanje gustoće populacije divljih svinja na određenom području,
- ukidanje lovostaja na divlje svinje,
- prijava svake pronađene uginule divlje svinje u svrhu ranog otkrivanja virusa ASK te pojačane biosigurnosne mjere tijekom lova i manipulacije s trupovima odstrijeljenih divljih svinja.

Obzirom je prema Naredbi o smanjenju brojnosti pojedine vrste divljači propisano smanjenje brojnosti na 50% matičnog fonda u svim lovištima (područje Nacionalnog parka „Sjeverni Velebit“ se u kontekstu te naredbe tretira kao lovište) gdje svinja divlja obitava cijele godine ovdje će se napraviti bonitiranje za svinju divlju.

Određivanje lovnoproduktivnih površina za svinju divlju

VRSTA ZEMLJIŠTA	POVRŠINA (ha)	OD TOGA L.P.P. (%)	L.P.P. (ha)
Šume	8852	50	4426
Oranice	7	5	0
Livade	8	20	1
Pašnjaci	32	50	16
UKUPNO			4443

Ocjena čimbenika staništa za svinju divlju je slijedeća:

Hrana i voda

Na dijelu Parka na kojem se svinja divlja zadržava stanišne prilike što se tiče hrane i vode su srednje povoljne. Područje Parka obraslo je dominantno bukovim i borovim šumama koje pružaju osrednje uvjete za pridolazak svinje divlje.

OCJENA..... 12 bodova

Vegetacija

U lovnoproduktivnu površinu uzete su uglavnom šumske površine koje pružaju dobar zaklon, hranu i mir, odnosno 50% obraslih šumskih površina. Vegetacija pruža srednje povoljne uvijete za sklanjanje svinje divlje.

OCJENA..... 15 bodova

Kvaliteta tla

Tla koja su zastupljena unutar Nacionalnog parka u dijelovima gdje svinja povremeno obitava nisu najpovoljnija za pridolazak svinje divlje.

OCJENA..... 10 bodova

Mir u Nacionalnom parku

Uznemiravanje je prisutno mjestimično i vezano je uglavnom uz staze namijenjene posjetiteljima Parka. Na području Parka prisutni su krupni predatori. Dio godine van sezone posjetitelja su prilike dobre dok je u dijelu godine prisutno uznemiravanje (proljeće, ljeto). Općenito prilike što se tiče mira su na području Parka osrednje pa iz tog razloga ocjena dobar.

OCJENA..... 12 bodova

Opća prikladnost

Na području Parka stalno je obitavalište tri krupna predatora. Međutim svinja divlja je vrlo prilagodljiva vrsta koja se dobro snalazi u različitim stanišnim prilikama. Sagledavajući sve presudne čimbenike važne za opstanak i razvoj populacije može se zaključiti da su stanišne prilike za obitavanje divlje svinje osrednje.

OCJENA OPL-a ..... 8 bodova

Zbrajanjem ocjena bonitetnih čimbenika za područje Nacionalnog parka Sjeverni Velebit utvrđeno je sveukupno 57 bodova što predstavlja treći (III) bonitet. Pri izračunu kapaciteta temeljna odrednica staništa jest da je područje Nacionalnog parka „Sjeverni Velebit“ brdskog karaktera uz prisutnost krupnih predatora pa je propisani matični fond 1,5 grla/100 ha.

Matični fond bi stoga iznosio:

MF= 44 lj x 1,5 grlo/lj = 66 grla

Procjenjena brojnost svinja unutar granica Nacionalnog parka „Sjeverni Velebit“ je ispod kapaciteta staništa stoga se može smatrati da u narednih nekoliko godina nije potrebno poduzimati nikakve direktne mjere suzbijanja daljnjeg širenja areala unutar Parka i porasta brojnosti. Za pretpostaviti je da će se u narednim godinama brojnost i povećavati pa se stoga prilaže obrazac za praćenje gdje će se vršiti evidencija brojnosti. Kada brojnost dosegne procijenjenu granicu kapaciteta potrebno je poduzimati sve aktivnosti kako bi se daljnji rast populacije zaustavio a brojnost zadržala u okvirima procijenjenog kapaciteta. Osim navedenog, divlja svinja izlučivati će se i u slučaju:

- kada su ranjene ili bolesne jedinke;
- proglašenja zarazne bolesti ili ako postoji mogućnost njene pojave u skladu s propisima o zdravstvenoj zaštiti životinja;
- istraživanja znanstveno-istraživačkih i znanstveno-nastavnih ustanova u skladu s odgovarajućim programom;
- gospodarski nedopustivih šteta;
- ugrožavanja temeljnog fenomena zaštićenog područja,
- ugrožavanja drugih divljih vrsta i prirodnih staništa.

Izlučivanje će se provesti nakon ishođenja dopuštenja od strane državnog tijela nadležnog za zaštitu prirode.

SMEĐI MEDVJED (*Ursus arctos*)

Na širem području Nacionalnog parka nalazi se stabilna populacija medvjeda. Brojnost unutar granica Nacionalnog parka procijenjena je na 25 grla. Medvjed je naša najveća zvijer te uz vuka i risa predstavlja bogatstvo Velebita. Mužjaci medvjeda lako dosegnu i preko 300 kg mase. Ženke su nešto manje. Visina u grebenu iznosi kod odraslih medvjeda preko metar a osovljen na zadnje noge može dosegnuti i dva metra. Glavninu prehrane medvjedu čini biljna hrana (plodovi, gomolji, korijenje, podaci…) dok je animalna hrana samo dopuna i zastupljena uglavnom povremeno. Sezonskim premještanjem na većim površinama medvjedi su u stanju osigurati si dovoljnu količinu hrane i vode. Jedna od specifičnosti medvjeda je parenje koje se kod spolno zrelih ženki odvija svake druge godine. Parenje kreće od lipnja i traje do jeseni. U to vrijeme ženke protjeruju mlade mužjake od sebe i to je u pravilu vrijeme kada medvjedi čine štetu u vrtovima i na poljoprivrednim gospodarstvima.

Medvjed je važan fenomen i neodvojivi dio Velebita. U Programu će se priložiti obrasci gdje je potrebno vršiti evidenciju brojnosti.

JAZAVAC (*Meles meles*)

Jazavac je redoviti stanovnik Parka. Najveći je pripadnik porodice kuna. U lovištu obitava oko 15 repova jazavaca, što je za prilike staništa i biološki minimum. Obolijeva od sličnih bolesti kao lisica, pa otud nije imun ni na bjesnoću. Prirast mu je stoga vrlo problematičan. Hrani se plodovima, sjemenjem, grožđem, ptičjim jajima, a jede i mladu divljač.

MAČKA DIVLJA (*Felis sylvestris*)

Na području Nacionalnog parka postoje šumski kompleksi gdje mačka pronalazi pogodno stanište. Općenito se o divljoj mački malo zna. Procjena je da na području Parka obitava populacija koja stagnira u brojnosti od 10 repova.

KUNA BJELICA (*Martes foina*) i KUNA ZLATICA (*Martes martes*)

Na širem području Nacionalnog parka u okolici zaseoka može se očekivati kunu bjelicu. Zlatica je više vezana uz šumske predjele. Kune su izrazito spretni lovci koji ponekad rade štetu na domaćoj peradi ili pak uzgoju zečeva. Ponekad mogu biti i vektori pojedinih bolesti. Također stradaju u prometu.

LASICA MALA (*Mustela nivalis*)

Tipični je stanovnik poljoprivrednih površina. Glede veličine životnog prostora nema egzaktnijih znanstvenih podataka pa se pretpostavlja da jednom repu treba oko 70 ha poljoprivrednih površina. Lasica je vrlo korisna divljač s gledišta poljoprivrede. Iako je glede izbora hrane izraziti oportunist, glavninu hrane čine joj sitni glodavci. Njena veličina omogućava joj da uđe u nastambe voluharica, miševa, hrčaka te ostalih sitnih štetnika u poljodjeljstvu. Nadalje, brojnost joj prati dinamiku populacije glodavaca. U godinama nakon pada brojnosti (nastup retrogradacije) i uslijed manjka glodavaca prisiljena je tamaniti plemenitu sitnu divljač svih uzrasta, od jaja i mladunčadi do odraslih jedinki. Pri tom su najviše izložene vrste koje se gnijezde ili othranjuju mladunčad na tlu. Suvremen način obrade tla, a osobitu duboko oranje desetkovalo je populaciju male lasice te je ona sada zaštićena. Osim toga ona ima brojne neprijatelje (kune, lisica, mačke, dnevne i noćne grabljivice). Zbog toga je relativno rijetka i procjena je da obitava u minimalnom broju.

ZEC OBIČNI (*Lepus europaeus*)

Obradive površine, vrtovi i košene livade idealno su stanište za zeca zbog svoje propusnosti te time i topline tla. Razni nasadi povrća, voća te usjeva (ozimih i sezonskih) koji daju zecu hranu i sklonište čine pogodna staništa za zeca. Nekad vrlo brojan danas nešto malo manje zbog povećanog korištenja insekticida i herbicida te povećanim brojem prirodnih i domaćih predatora nastalih urbanizacijom (psi i mačke lutalice).

PUH VELIKI (*Glis glis*)

Šumski kompleksi na području Parka dovoljni su za razvoj i opstanak stabilne populacije. Tradicija lova na puhove vezana je uz usko područje Gorskog kotara i neke dijelove Like (Kuterevo), koja je osim pridobivanja krzna i mesa vezana i uz proizvodnju vrlo ljekovite puhove masti. Noćna je životinja i hrani se žirom, kestenom, bukvicom, orasima, lješnjacima i raznim voćem. Hvata ptice i ispija jaja. Preko zime zavlači se u šuplje stablo ili kopa rupe u zemlji gdje provodi oko 7 mj.

LISICA (*Vulpes vulpes*)

Odličan je "sanitarac" te najbolje provodi selekciju u populaciji sitne divljači. U pojedinim godinama kada se prenamnoži može imati značajan utjecaj na faunu sitnih sisavaca i ptica koje gnijezde na tlu. Unatoč tome njezino izlučivanje slabe, kržljave, bolesne i uginule divljači sprječava degeneraciju divljači i širenje bolesti, dakle vrši sanitarnu službu.

ČAGALJ (*Canis aureus*)

O čaglju se u posljednje vrijeme sve više piše i njegov areal se proteklih godina širi tako da je proširen gotovo po svim područjima Hrvatske. Čaglja treba respektirati kao vrlo lukavu i snalažljivu vrstu predatora. Lako se otkrije jer u sumrak obično doziva svoje istovrsnike kako bi se okupili i krenuli u lov. Zov mu sliči dječjem plaču. Čagalj se ne plaši ljudskih naselja. Lovi plijen veličine ovce. Može loviti sam ili u čoporu. Međutim, na njega se može gledati i kako dobrog sanitarnog radnika. U prvim godinama širenja areala vuka čagalj je bivao potisnut sa istog staništa, međutim sada se redovito pojavljuju na istom terenu.

JAREBICA KAMENJARKA (*Alectoris graeca*)

Jarebica kamenjarka svrstana je na crveni popis ugroženih divljih svojti. Strogo su zaštićene sve gnjezdarice kao i vrste navedene na dodacima Bernske konvencija kojih je Republika Hrvatska stranka te na Dodatku I i II/1 Direktive o pticama. Izuzetak predstavlja upravo jarebica kamenjarka (*Alectoris graeca*), vrsta navedena na Dodatku I i II/1 Direktive o pticama, koja je na popisu i kao lovna divljač. Dužina tijela je 46-48 cm, a težina od 520-640 g. Veličina jaja je 42x31 mm. Mužjak je krupniji od ženke. U zavisnosti od uvjeta staništa (a i od godišnjeg doba), boja kamenjarki je promjenljiva. Na većim nadmorskim visinama osnovna boja perja na leđima je tamnija od kamenjarki iz nižih predjela. Ovo je posljedica razlikama mikroklime na različitim nadmorskim visinama. Parenje kamenjarke, odnosno njeno razdvajanje u parove, ovisi o vremenskim uvjetima, a najčešće počinje krajem veljače. U ovisnosti od mikroklime, parenje počinje oko 15 dana nakon izdvajanja u parove i traje sve do kraja nesivosti. Odvajanje u parove u područjima s hladnijom klimom počinje kasnije u odnosu na područja sa toplijom klimom, jer viša temperatura zraka predstavlja glavni čimbenik koji uvjetuje raniju pojavu buđenja nagona za parenjem. Za vrijeme parenja mužjak ne trpi druge mužjake u blizini, pa dolazi i do borbe, iako u rijetkim slučajevima. Gnijezda grade na zemlji, skrivena pod kamenjem ili ispod grmlja, odakle ženka ima dobar pogled za osmatranje. Mjesto za gniježđenje odabire mužjak. Gnijezda su udubine okruglastog oblika dimenzija 17-23 cm, dubine 5-8 cm. Nesivost počinje krajem ožujka, odnosno

početkom travnja. Ženka obično nosi svaki dan (ponekad s prekidom od 2-3 dana) i snese 10-18 jaja, zagasito žute boje, često poprskana sa crveno-smeđim pjegama. Obično nosi u prijepodnevnim satima između 9-11 sati. Prilikom svakog nesenja jaja koka leži na gnijezdu 30-60 minuta. Broj snesenih jaja u gnijezdu kamenjarke kreće se od 9-13 (prema nekim podacima 10-18).

Na području Parka jarebica kamenjarka se zadržava na primorskim padinama. Posljednjih godina tendencija populacije je u blagom porastu. Za jarebicu kamenjarku su vrlo važni stočni fond i održavanje livada.

GOLUB GRIVNJAŠ (*Columba palumbus*) i GOLUB PEĆINAR (*Columba livia*)

Golub pećinar predak je mnogobrojnih podvrsta gradskih golubova. Raširen je diljem priobalja i zaobalja. Vrsni je letač koji je u prošlosti bio izlovljavan. Gnijezdi u predjelu primorskih padina te se zadržava uz spilje i pećine. Za razliku od pećinara, grivnjaš je sklon kontinentalnom području. Zadržava se u šumarcima i obradivim površinama.

ŠOJKA (*Garulus glandarius*)

Većinom se zadržava uz rubne dijelove na prijelazu polja i šume gdje se zadržava u grmovitim raslinju. Ne čini značajnu štetu.

PROCJENA BROJNOG STANJA KRUPNE DIVLJAČI												
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA								Σ		ΣΣ
		POMLADAK		MLADA		SREDNJA		ZRELA				
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
		grla										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. 04.2019/ 31. 03.2020	JELEN O.											
	JELEN L.											
	SRNA OBIČNA											
	DIVOKOZA											
	MUFLON											
	SVINJA DIVLJA											
	SMEĐI MEDVJED											

PROCJENA BROJNOG STANJA KRUPNE DIVLJAČI												
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA								Σ		ΣΣ
		POMLADAK		MLADA		SREDNJA		ZRELA				
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
		grla										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. 04.2020/ 31. 03.2021	JELEN O.											
	JELEN L.											
	SRNA OBIČNA											
	DIVOKOZA											
	MUFLON											
	SVINJA DIVLJA											
	SMEĐI MEDVJED											

PROCJENA BROJNOG STANJA KRUPNE DIVLJAČI												
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA								Σ		ΣΣ
		POMLADAK		MLADA		SREDNJA		ZRELA				
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
		grla										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. 04.2021/ 31. 03.2022	JELEN O.											
	JELEN L.											
	SRNA OBIČNA											
	DIVOKOZA											
	MUFLON											
	SVINJA DIVLJA											
	SMEĐI MEDVJED											

PROCJENA BROJNOG STANJA KRUPNE DIVLJAČI												
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA								Σ		ΣΣ
		POMLADAK		MLADA		SREDNJA		ZRELA				
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
		grla										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. 04.2022/ 31. 03.2023	JELEN O.											
	JELEN L.											
	SRNA OBIČNA											
	DIVOKOZA											
	MUFLON											
	SVINJA DIVLJA											
	SMEĐI MEDVJED											

PROCJENA BROJNOG STANJA KRUPNE DIVLJAČI												
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA								Σ		ΣΣ
		POMLADAK		MLADA		SREDNJA		ZRELA				
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
		grla										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. 04.2023/ 31. 03.2024	JELEN O.											
	JELEN L.											
	SRNA OBIČNA											
	DIVOKOZA											
	MUFLON											
	SVINJA DIVLJA											
	SMEĐI MEDVJED											

PROCJENA BROJNOG STANJA KRUPNE DIVLJAČI												
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA								Σ		ΣΣ
		POMLADAK		MLADA		SREDNJA		ZRELA				
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
		grla										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. 04.2024/ 31. 03.2025	JELEN O.											
	JELEN L.											
	SRNA OBIČNA											
	DIVOKOZA											
	MUFLON											
	SVINJA DIVLJA											
	SMEĐI MEDVJED											

PROCJENA BROJNOG STANJA KRUPNE DIVLJAČI												
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA								Σ		ΣΣ
		POMLADAK		MLADA		SREDNJA		ZRELA				
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
		grla										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. 04.2025/ 31. 03.2026	JELEN O.											
	JELEN L.											
	SRNA OBIČNA											
	DIVOKOZA											
	MUFLON											
	SVINJA DIVLJA											
	SMEĐI MEDVJED											

PROCJENA BROJNOG STANJA KRUPNE DIVLJAČI												
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA								Σ		ΣΣ
		POMLADAK		MLADA		SREDNJA		ZRELA				
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
		grla										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. 04.2026/ 31. 03.2027	JELEN O.											
	JELEN L.											
	SRNA OBIČNA											
	DIVOKOZA											
	MUFLON											
	SVINJA DIVLJA											
	SMEĐI MEDVJED											

PROCJENA BROJNOG STANJA KRUPNE DIVLJAČI												
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA								Σ		ΣΣ
		POMLADAK		MLADA		SREDNJA		ZRELA				
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
		grla										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. 04.2027/ 31. 03.2028	JELEN O.											
	JELEN L.											
	SRNA OBIČNA											
	DIVOKOZA											
	MUFLON											
	SVINJA DIVLJA											
	SMEĐI MEDVJED											

PROCJENA BROJNOG STANJA KRUPNE DIVLJAČI												
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA								Σ		ΣΣ
		POMLADAK		MLADA		SREDNJA		ZRELA				
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	
		grla										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1. 04.2028/ 31. 03.2029	JELEN O.											
	JELEN L.											
	SRNA OBIČNA											
	DIVOKOZA											
	MUFLON											
	SVINJA DIVLJA											
	SMEĐI MEDVJED											

PROCJENA BROJNOG STANJA SITNE DIVLJAČI						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				∑
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla/kljunova				
1	2	3	4	5	6	7
1. 04.2019/ 31. 03.2020	JAZAVAC					
	MAČKA DIVLJA					
	KUNA BJELICA					
	KUNA ZLATICA					
	MALA LASICA					
	ZEC OBIČNI					
	PUH VELIKI					
	LISICA					
	ČAGALJ					
	JAREBICA KAMENJARKA					
	GOLUB GRIVNJAŠ					
	GOLUB PEĆINAR					
	ŠOJKA					

PROCJENA BROJNOG STANJA SITNE DIVLJAČI						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				∑
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla/kljunova				
1	2	3	4	5	6	7
1. 04.2020/ 31. 03.2021	JAZAVAC					
	MAČKA DIVLJA					
	KUNA BJELICA					
	KUNA ZLATICA					
	MALA LASICA					
	ZEC OBIČNI					
	PUH VELIKI					
	LISICA					
	ČAGALJ					
	JAREBICA KAMENJARKA					
	GOLUB GRIVNJAŠ					
	GOLUB PEĆINAR					
	ŠOJKA					

PROCJENA BROJNOG STANJA SITNE DIVLJAČI						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				∑
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla/kljunova				
1	2	3	4	5	6	7
1. 04.2021/ 31. 03.2022	JAZAVAC					
	MAČKA DIVLJA					
	KUNA BJELICA					
	KUNA ZLATICA					
	MALA LASICA					
	ZEC OBIČNI					
	PUH VELIKI					
	LISICA					
	ČAGALJ					
	JAREBICA KAMENJARKA					
	GOLUB GRIVNJAŠ					
	GOLUB PEĆINAR					
	ŠOJKA					

PROCJENA BROJNOG STANJA SITNE DIVLJAČI						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				∑
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla/kljunova				
1	2	3	4	5	6	7
1. 04.2022/ 31. 03.2023	JAZAVAC					
	MAČKA DIVLJA					
	KUNA BJELICA					
	KUNA ZLATICA					
	MALA LASICA					
	ZEC OBIČNI					
	PUH VELIKI					
	LISICA					
	ČAGALJ					
	JAREBICA KAMENJARKA					
	GOLUB GRIVNJAŠ					
	GOLUB PEĆINAR					
	ŠOJKA					

PROCJENA BROJNOG STANJA SITNE DIVLJAČI						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				∑
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla/kljunova				
1	2	3	4	5	6	7
1. 04.2023/ 31. 03.2024	JAZAVAC					
	MAČKA DIVLJA					
	KUNA BJELICA					
	KUNA ZLATICA					
	MALA LASICA					
	ZEC OBIČNI					
	PUH VELIKI					
	LISICA					
	ČAGALJ					
	JAREBICA KAMENJARKA					
	GOLUB GRIVNJAŠ					
	GOLUB PEĆINAR					
	ŠOJKA					

PROCJENA BROJNOG STANJA SITNE DIVLJAČI						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				∑
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla/kljunova				
1	2	3	4	5	6	7
1. 04.2024/ 31. 03.2025	JAZAVAC					
	MAČKA DIVLJA					
	KUNA BJELICA					
	KUNA ZLATICA					
	MALA LASICA					
	ZEC OBIČNI					
	PUH VELIKI					
	LISICA					
	ČAGALJ					
	JAREBICA KAMENJARKA					
	GOLUB GRIVNJAŠ					
	GOLUB PEĆINAR					
	ŠOJKA					

PROCJENA BROJNOG STANJA SITNE DIVLJAČI						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				∑
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla/kljunova				
1	2	3	4	5	6	7
1. 04.2025/ 31. 03.2026	JAZAVAC					
	MAČKA DIVLJA					
	KUNA BJELICA					
	KUNA ZLATICA					
	MALA LASICA					
	ZEC OBIČNI					
	PUH VELIKI					
	LISICA					
	ČAGALJ					
	JAREBICA KAMENJARKA					
	GOLUB GRIVNJAŠ					
	GOLUB PEĆINAR					
	ŠOJKA					

PROCJENA BROJNOG STANJA SITNE DIVLJAČI						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				∑
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla/kljunova				
1	2	3	4	5	6	7
1. 04.2026/ 31. 03.2027	JAZAVAC					
	MAČKA DIVLJA					
	KUNA BJELICA					
	KUNA ZLATICA					
	MALA LASICA					
	ZEC OBIČNI					
	PUH VELIKI					
	LISICA					
	ČAGALJ					
	JAREBICA KAMENJARKA					
	GOLUB GRIVNJAŠ					
	GOLUB PEĆINAR					
	ŠOJKA					

PROCJENA BROJNOG STANJA SITNE DIVLJAČI						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				∑
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla/kljunova				
1	2	3	4	5	6	7
1. 04.2027/ 31. 03.2028	JAZAVAC					
	MAČKA DIVLJA					
	KUNA BJELICA					
	KUNA ZLATICA					
	MALA LASICA					
	ZEC OBIČNI					
	PUH VELIKI					
	LISICA					
	ČAGALJ					
	JAREBICA KAMENJARKA					
	GOLUB GRIVNJAŠ					
	GOLUB PEĆINAR					
	ŠOJKA					

PROCJENA BROJNOG STANJA SITNE DIVLJAČI						
LOVNA GODINA	VRSTA DIVLJAČI	DOBNA STRUKTURA				∑
		MLADI		ODRASLA		
		M	Ž	M	Ž	
		grla/kljunova				
1	2	3	4	5	6	7
1. 04.2028/ 31. 03.2029	JAZAVAC					
	MAČKA DIVLJA					
	KUNA BJELICA					
	KUNA ZLATICA					
	MALA LASICA					
	ZEC OBIČNI					
	PUH VELIKI					
	LISICA					
	ČAGALJ					
	JAREBICA KAMENJARKA					
	GOLUB GRIVNJAŠ					
	GOLUB PEĆINAR					
	ŠOJKA					

5. UVIJETI ZAŠTITE PRIRODE (OCIJENA PRIHVATLJIVOSTI ZA EKOLOŠKU MREŽU)

Zahvati, radnje i aktivnosti planirane Programom:

- prebrojavanje divljači i ostalih životinjskih vrsta prema godišnjoj dinamici,
- rad lovočuvarske/nadzorne službe, obilazak područja obuhvata Programa radi suzbijanja nedozvoljenih radnji u vezi s lovnim gospodarenjem,
- rastjerivanje divljači,
- eventualna izgradnja lovnogospodarskih i lovnotehničkih objekata,
- korištenje živolovki,
- eventualni odstrel divljači uz poštivanje svih zakonskih i pod zakonskih akata vezanih za tu aktivnost.

5.1. Zaštićena područja

Unutar obuhvata Programa (osim samog Nacionalnog parka „Sjeverni Velebit“) nalaze se još sljedeća zaštićena područja:

- strogi rezervat „Hajdučki i Rožanski kukovi“,
- posebni botanički rezervat „Visibaba“,
- botanički rezervat „ Zavižan-Balinovac- Velika kosa“
- Spomenik parkovne arhitekture „Velebitski botanički vrt“.

Cijelom svojom granicom Park je okružen Parkom prirode „Velebit“ (203.551,12 ha).
Svim zaštićenim područjima unutar područja Nacionalnog parka (kao i samim Nacionalnim parkom) upravlja Javna ustanova „Nacionalni park Sjeverni Velebit“.

Nacionalni park „Sjeverni Velebit“ proglašen je Zakonom o proglašenju nacionalnog parka "Sjeverni Velebit" 17. 06. 1999. godine (Narodne novine, broj 58/1999). Područje Nacionalnog parka obuhvaća 11.157,29 ha Velebitskog masiva u njegovom sjeverozapadnom dijelu na području Ličko - senjske županije. Administrativno cijeli Park nalazi se na području grada Senja.

Granica Nacionalnog parka ''Sjeverni Velebit'' polazi od kote 669 (Samaržinica, iznad Lukova) prema jugu na kotu 1386 (Markov kuk), dalje na križanje ceste za Zavižan i odvojka za Pandorinu Plan, zatim cestom za Zavižan do odvojka za Plješivicu, nastavlja tim odvojkom u smjeru Plješivice do početka odjela 49., zatim zapadnom granicom toga odjela smjerom prema jugu, te preko kote 1676 (Veliki Pivčevac) na cestu kod Vukušića snježnice, nastavlja cestom prema jugu, prolazi kroz Lomsku dulibu, dalje kroz Mali Lom do križanja ceste u blizini odjela 46. i 45., odatle ravnom linijom na vrh Begovog kuka, dalje prema zapadu na cestu u pravcu Lubenovca, nastavlja tom cestom do križanja ceste za Veliki Alan, te cestom prema istoku preko Mrkvišta do Božidarove barake (u središtu odjela 41. u Štirovači), nastavlja ravnom linijom za zapad preko Medina Golića na kote 1556 (Cipaljski vrh), 1448 (Visibaba), 780 (Sučeva glava), 634 (Panos), 863 (Odžinac), 723 (Kita), 687 (Bjondinovača), 751 (Karamarkov vrh), te dalje na početnu točku, na koti 669.

Područje pod zaštitom izdvojeno je zbog različitih krških fenomena, izrazitog floističkog i faunističkog bogatstva sa nekoliko endemskih vrsta. Na području Parka svoje stanište pronalaze tri europske krupne zvijeri (medvjed, vuk i ris). Na području Parka također su prisutne i dvije šumske koke (tetrijeb gluhan i lještarka). Park karakteriziraju planinske livade i travnjaci, krške jame, spilje i pećine, vrijedne šume smreke, crnog bora i bukve te općenito izrazita raznolikost reljefa i vegetacije. Zbog reljefne razvedenosti od područja južnih padina i mediteranske klime nekoliko kilometara od morske obale pa sve do visoko planinskih predjela koji su među najvišima u Republici Hrvatskoj (Zavižan 1676 m.n.v.). Područje Parka obiluje različitim specifičnim flornim elementima. Na samom prostoru Parka opisano je oko 950 različitih biljnih vrsta, 100 različitih vrsta ptica, 40 vrsta sisavaca, 16 vrsta gmazova i 5 vrsta vodozemaca. Velik udio rijetkih i endemičnih vrsta na području Parka doveo je već 1967. god. do osnivanja botaničkog vrta.

Prema Zakonu o zaštiti prirode nacionalni park je prostrano, pretežno neizmijenjeno područje kopna i/ili mora iznimnih i višestrukih prirodnih vrijednosti koje obuhvaća jedan ili više sačuvanih ili neznatno izmijenjenih ekosustava, a prvenstveno je namijenjen očuvanju izvornih prirodnih i krajobraznih vrijednosti. Nacionalni park ima i znanstvenu, kulturnu, odgojno-obrazovnu te rekreativnu namjenu. U nacionalnom parku su dopušteni zahvati i djelatnosti kojima se ne ugrožava izvornost prirode.

Strogi rezervat „Hajdučki i Rožanski kukovi“ proglašen je Zakonom o proglašenju br. 2225-1968. 11. 02. 1969. godine (Narodne novine, broj 04/1969). Ukupna površina rezervata je 1.220 ha (prema Aktu o proglašenju), a stvarna 1.297,63 ha (bioportal).

Granica strogog rezervata Hajdučki i Rožanski kukovi na Velebitu počinje od planinarske kolibe (Rosijeve kolibe) u Rožanskim kukovima granica ide na jug preko Crikvene, obilazi sa zapada kotu 1589 te nastavlja prema jugoistoku između Golog vrha i Krajačevih kukova, ove kukove obilazi uz Veliki Lubenovac i skreće prema sjeveru do podnožja Lubenskih vrata, ovdje siječe udolinu i stazu na oko 700 m južno od prijevoja Lubenska vrata, prelazi na zapadne padine Hajdučkih kukova i ide prema jugoistoku do Jurekovca pa na sjeveroistok obilazeći kotu 1547 s istoka do izlaska u Lomsku dulibu, zatim skreće prema sjeverozapadu rubom Hajdučkih kukova i Lomske dulibe, obilazi njihove sjeverozapadne izdanke i ponovo sječe udolinu i stazu na oko 500 m sjeverno od prijevoja Lubenska vrata, nadalje prelazi na padine Rožanskih kukova i ide prema sjeverozapadu, obilazeći s istoka kote 1570 i 1595 te se sjeverno od kote 1595 povija na jug zapadnim rubom Rožanskih kukova i obilazi Gromovaču sa zapada i juga do planinarske kolibe (Rosijeve kolibe).

Strogi rezervat obuhvaća masive Hajdučkih i Rožanskih kukova uključivo prijevoj Lubenska vrata između Kukova. Rožanski i Hajdučki kukovi geomorfološki su najzanimljiviji dio Velebita - najljepše hrvatske planine. Ovo područje smješteno je u sjevernom Velebitu i sačinjava glavni planinski hrbat, sjeveroistočno od Jablanca. ''Kukovi'' su čest narodni morfonim, a obično označavaju velike i gole kamene gromade koje strše iznad okolnog terena. Ove osobine u potpunosti odgovaraju i Kukovima sjevernog Velebita, s tim da nigdje kod nas oni ne zauzimaju toliki prostor kao ovdje. I nigdje nisu tako lijepo i bogato zastupljeni kao ovdje. Na površini od dvadesetak kvadratnih kilometara diže se nekoliko desetaka stjenovitih vrhova - kukova iznad 1600 m, te bezbroj njih ispod te visine. Glavna im je karakteristika velika krševitost i rastrganost u izolirane vrhove ili skupine vrhova odijeljene međusobno dubokim i neprohodnim vrtačama. Kukovi se javljaju u najrazličitijim oblicima: od zaobljenih glava i glavica do okomitih tornjeva i šiljaka. Ovu veličanstvenu panoramu upotpunjuju surovi i bizarni oblici

vegetacije, osobito vjetrom deformirane smreke i klekastog bora. U cjelini, Kukovi se dijele u 2 osnovne skupine: Rožanski ili Donji, te Hajdučki ili Gornji kukovi. Međusobno su odvojeni visokim prijevojem Lubenska vrata (1474 m). Skupina Rožanskih kukova smještena je zapadno i nešto je veća od Hajdučkih na istoku. Kroz Rožanske je između 1930. i 1933. godine izgrađena solidna i ugodna turistička (Premužićeva) staza, a nešto ranije 1929.g. u središnjem dijelu istih Kukova i planinarska koliba (Rossijeva koliba). Zahvaljujući tome Rožanski kukovi su postali pristupačni, za razliku od Hajdučkih, koji su i danas praktički bez ikakve staze i nepoznati, izuzev nekolicini planinara. Čini se da najviši vrh nije Vratarski kuk (1678 m), nego najjužniji u Rožanskoj skupini, od planinara nazvan Krajačev kuk (1690 m). Idući prema sjeveru (od Krajačevog kuka) u Rožanskim se ističu kukovi: Crikvena (1641 m), Varnjača (1630 m), Vratarski kuk (1678 m) i Gromovača (1675 m). Najviši vrh Hajdučkih kukova je Golubić (1658 m), a nalazi se cca 500 m sjeverozapadno od Kuka (1650 m). Ovima se visinom približuje Duića kuk (1560 m), Hajdučki kuk (1528 m) i Gornji Begovački kuk (1504 m). Na području Hajdučkih i Rožanskih kukova potpuno je sačuvan biljni pokrov. U sistemu Hajdučkih kukova, kao i na Vratarskom kuku, prevladava hrvatska pretplaninska šuma smreke (Picetum croaticum subalpinum) i klekovina bora (Pinetum mughi croaticum). U užoj zoni Rožanskih kukova osobito su značajne smrekove šume (pretplaninska šuma smreke, te gorska šuma smreke - Picetum croaticum montanum) i klekovina bora; također je ovdje, iako u manjoj mjeri rasprostranjena hrvatska pretplaninska šuma bukve (Fagetum croaticum subalpinum), na koju se - na izloženijim mjestima - nadovezuje klekovina bukve. Na području Lubenskih vrata razvijene su čiste smrekove sastojine. U pretplaninskoj šumi smreke uz smreku (Picea excelsa) je, iako znatno slabije, zastupana jela (Abies alba). U sloju grmlja, koji je dobro razvijen, uz podmladak se nalazi velelisna vrba (Salix grandifolia) i kozokrvine (Lonicera nigra i L. borbassiana), a česta je jarebika (Sorbus aucuparia var. glabrata). U prizemnom rašću ističe se malena orhideja Listera cordata, različite pirole (Pirola minor, P. chlorantha) i dr. U gorskoj šumi smreke dominira smreka, ali se često nalazi i jela, dok je bukva (Fagus silvatica) mnogo slabije zastupana; od grmova je stalnija crna kozja krv, a u prizemnom sloju izobilno rastu borovnica (Vaccinium myrtillus) i brusnica (V. vitis idaea). U zajednici klekovine bora, uz bor krivulj, zastupane su jarebika, velelisna vrba i planinska klečica (Juniperus nana). U pretplaninskoj šumi bukve se uz bukvu ističe javor mliječ (Acer platanoides), gorski javor (A. pseudoplatanus) i tisa (Taxus baccata); od grmlja su zastupane planinska kozja krv (L. alpigena), planinska bazga (Sambucus racemosa), a od niskog rašća razne režuhe (vrste roda Cardamine), paprati i dr. U području Hajdučkih i Rožanskih kukova u manjoj mjeri rasprostranjene su biljke travnjaka (pašnjačkog tipa). Na vlažnijim i zaklonjenijim mjestima, na ograničenim površinama, uz oštru vlasulju (Festuca pungens), rasprostranjene su hrvatska zečina (Centaures hayhaldi), srčanik (Gentiana lutes sp. symphy andra), bijeli veliki karanfil (Dianthus bebius), alpski ranjenik (Anthyllis alpestris), planinski kotrljan (Eryngium alpinum) i dr. Na pretplaninskim travnjacima izloženih grebena, uz sitni šaš, zastupani su alpska sunčanica (Helianthemum alpestre), hrvatsko zvonce (Edraianthus graminifolius), niska sirištara (Gentiana clusii) i dr. Biljke stijena Rožanskih i Hajdučkih kukova osobito su zanimljive, jer su u Hrvatskoj najljepše razvijene upravo na Velebitu. Tu su, u pretplaninskom pojasu, nazočni naši endemi Kitajbelov pokujac (Aquilegia kitaibeli), hrvatska gušarka (Arabis croatica), planinska pavitina (Clematis alpina) i dr. Na nekim se mjestima, uz spomenute vrste, nalazi i runolist (Leontopodium alpinum). Osim ovih vrsta česte su Malijeva kamenika (Saxifraga malyi), srebrnasti planinski stolisnik (Achillea clavenae), alpski likovac (Daphne alpina) i dr. Na sunčanim stijenama je među biljkama stjenjačama osobito bujno razvijena hrvatska bresina (Micromeria croatica). Na okomitim, nepristupačnim stijenama ističe se Kluzijeva petoprsta (Potentilla clusiana); uz nju su

nazočne i velika kamenika (Saxifraga velebitica), hrvatsko zvonce, drijas (Dryas octopetala) i dr. Hajdučki i Rožanski kukovi pripadaju zoogeografski krškoj krajini balkanske podpokrajine. Fauna je raznolika i zanimljiva. Uz tercijarne i ledenodobske relikte nailazimo ovdje na brojne krške endemične vrste karakteristične za našu zemlju. Od beskralješnjaka su značajni: velebitski apolon (Parnassius liburnicus), velebitsko jedarce (Papilio podalirius velebiticus), velebitski trčak (Carabus velebiticus), zatim vrste - Ottiorrhynchus velebiticus, Trechus velebiticus i Dorcadion arenarium velebiticum, mnoge endemične vrste crnaca (Erebia), kornjaši (Nebria velebiticola), velebitski hrušt (Melodontha vulgaris velebitica) i dr. Od vodozemaca nailazimo na crnog daždevnjaka (Salamandra atra), kao i tritona (Triton alpestris). Od žaba dolaze: zelena žaba (Bufo viridis), gatalinka (Hyla arborea), dok mrka žaba (Rana temporaria) dolazi sve do klekovine bora. Gušteri su zastupani sa vrstama: živorodna gušterica (Lacerta vivipara), relikt glacijalnog doba i siva gušterica (Lacerta agilis) koja naseljava planinske predjele. Od zmija obitavaju poskoci (Vipera ammodytes), i riđovke (Vipera berus). Od ptica značajne su vrste: kos grivasti (Turdus torquatus alpestris), alpska zidarica (Tichodroma muraria), galica čolica (Pyrrhororax graculus), kreja šarena (Nucifraga caryocatactes), troprsti alpski djetlić (Picoides tridactylus alpinus), gorska zeba (Tringilla montifringilla), krstokljun (Loxia curvirostra), crna žuna (Dryocopus martius); od sova česta je sova ušara (Bubo bubo), po stijenama gnijezdi suri orao (Aquila chrysastos). Rijetka je vrsta lještarka gluha (Tetrastes bonasia). Tetrijeb veliki (Tetrao urogallus) vjerojatno obitava na području Hajdučkih kukova, zabilježena su mu pjevališta u Lomskoj Dulibi i Zavižanu. Sisavci su zastupani sa vrstama: jež (Erinaceus roumanicus), krtica (Talpa europaea), šumska rovka (Sorex araneus), zatim šišmiši (Chiroptera) čije vrste još nisu determinirane. Vjeverica (Sciurus vulgaris) živi po dupljama starog drveća. Obični puh (Glis glis) rasprostranjen je po cijelom području kao i šumski miš (Apodemus sylvaticus). Hajdučke i Rožanske kukove posjećuju i vukovi (Canis lupus), dok je lisica (Vulpes vulpes) rasprostranjena svuda. Medvjed (Ursus arctos) dolazi na području sjevernog Velebita te postoji vjerojatnost da su mu brlozi i u Hajdučkim kukovima. Rijedak je obični jazavac (Meles meles). Dalje dolaze kune (Martes martes i Martes foina), obična lasica (Mustola nivalis), divlja mačka (Felis silvestris). Divlja svinja (Sus scrofa) rasprostranjena je po cijelom sjevernom Velebitu, kao i obična srna (Capreolus capreolus). Po rubovima šuma i šumarcima nađe se zec (Lepus europaeus). Divokoze (Rupicapra rupicapra) nestale su iz tih predjela pred 50 godina, inače su obitavale u Hajdučkim kukovima.

Prema Zakonu o zaštiti prirode strogi rezervat je područje kopna i/ili mora s neizmijenjenom ili neznatno izmijenjenom sveukupnom prirodom, a namijenjen je isključivo očuvanju izvorne prirode. U strogom rezervatu zabranjene su gospodarske i druge djelatnosti, a može se dopustiti posjećivanje, obavljanje istraživanja i praćenja stanja prirode.

Posebni botanički rezervat „Visibaba“ proglasila je Skupština općine Senj Odlukom o proglašenju br. 01-64/1-1986. 03. 04. 1986. godine (Službene novine Općine Senj, broj 13/86.). Ukupna površina rezervata je 80 ha (prema Aktu o proglašenju), a stvarna 78,41 ha (bioportal).

Stjenoviti vrh Visibaba (1341 m) nalazi se u sjevernom dijelu Velebita, u široj oblasti Zavižana, kod Babrovače, sjeveroistočno od Gornje Klade. U tom području dijelom kompaktnih, a dijelom rastrganih stijena te kamenih gromada, vrtača i uvala teren je izrazito krški, veoma skeletan, klisurast i škrapovit. Obronci Visibabe obrasli su primorskom bukovom šumom (Fagetum croaticum seslerietosum), šikarom crnoga graba s jesenskom šašikom (Seslerio-Ostryetum) te prorijeđenom šumom crnoga bora (Pinetum nigrae submediterraneum). Na ovom području hrvatska sibireja (Sibiraea

croatica) raste u vrlo velikom broju primjeraka. Ova je vrsta značajna za našu floru kao endem Hrvatske (raste samo na Velebitu i hercegovačkim planinama Čabulji i Čvrsnici). Njeni srodnici, altajske i tjanšanska sibireja nalaze se oko 5000 km istočno, u centralnoj Aziji. Hrvatska sibireja raste u okviru skupine naših najstarijih biljaka kserotermofilnog karaktera i njena nazočnost daje ovoj vegetaciji reliktno obilježje. Do 1970.g. na Velebitu je bilo poznato samo jedno nalazište hrvatske sibireje - oko Velinca u srednjem Velebitu. 1970.g. profesor Fran Kušan pronašao je novo vrlo bogato nalazište na Visibabi. Ovdje sibireja na nekim mjestima, u gušćem sklopu crnoga bora ili bukve, dosiže visinu i preko 2 metra. U uvalama i u sjeni, na strmim stranama, najviše je njezinog podmlatka. Na otvorenim i prisojnim terenima u nižim predjelima te na golim stijenama, grmovi sibireje su gušći, čvršći i uspravni. Hrvatska sibireja raste na raznim ekspozicijama, u sastavu prorijeđenih šuma crnoga bora, najčešće sa klečicom (Juniperus nana) ili sominom (Juniperus sabina), na golim stijenama u šikarama crnoga graba i jasena, zajedno sa submediteranskim rašćem.

Prema Zakonu o zaštiti prirode posebni rezervat je područje kopna i/ili mora od osobitog značenja zbog jedinstvenih, rijetkih ili reprezentativnih prirodnih vrijednosti, ili je ugroženo stanište ili stanište ugrožene divlje vrste, a prvenstveno je namijenjen očuvanju tih vrijednosti. U posebnom rezervatu nisu dopušteni zahvati i djelatnosti koje mogu narušiti svojstva zbog kojih je proglašen rezervatom, a dopušteni su zahvati i djelatnosti kojima se održavaju ili poboljšavaju uvjeti važni za očuvanje svojstava zbog kojih je proglašen rezervatom.

Botanički rezervat „Zavižan-Balinovac-Velika) kosa u sjevernom Velebitu“ proglasila je Skupština općine Senj Odlukom br. SO-91/1-1971. 15. 05. 1971. godine (Službene novine Rijeka, broj 13/71). Ukupna površina rezervata je 118 ha (prema Aktu o proglašenju), a stvarna 120,87 ha (bioportal).

Granica botaničkog rezervata počinje kod glavne ceste, s mjesta otkuda se ulazi u Velebitski botanički vrt, prolazi donjim rubom šume, uz gorske livade oko 500 m i uspinje se na greben vrha Zavižan, koji obilazi kao i glavni vrh V. Zavižan (1677 m); zatim ide uz glavni greben do sedla između Zavižana i Balinovca. Odatle se granica uzdiže na vrh Balinovac (1061 m), koji obilazi oko 50 m ispod glavnog grebena, te dalje ide ispod grebena Zavižanske Kose do sedla između Zavižanske Kose i Vučjaka. Odatle se granica vraća prema jugu stazom i cestom preko livade do početne točke.

Područje Zavižan - Balinovac - Zavižanska (Velika) Kosa prostire se u sjevernom Velebitu, u neposrednoj blizini (jugozapadno) vrha Vučjak na kojemu su smješteni Planinarski dom i Meteorološka stanica. Vrhovi Zavižan, Balinovac i Zavižanska Kosa okružuju prostrani Modrić dolac, u čijem se unutrašnjem (zapadnom) dijelu nalazi veća ponikva. Vrh Veliki Zavižan visok je 1677 m, vrh Zavižan 1638 m, Balinovac 1061 m, a Zavižanska Kosa 1620 metara. Padine spomenutih vrhova uzdižu se strmo, amfiteatralno oko Modrić doca, odnosno velike ponikve, što daje ovom području izrazito visokoplaninski izgled. Na ovom terenu, na razmjerno malom prostoru, razvijeni su važniji oblici pretplaninske i planinske vegetacije. Na strmim i blaže položenim (već uz rub Modrić doca) padinama Zavižana razvijena je klekovina planinskog bora (Pinetum mughi croaticum). Na Zavižanu su također zastupani pretplaninska bukova šuma (Fagetum croaticum subalpinum), razni oblici smrekove šume (prorijeđene sastojine pretplaninske smrekove šume - Picetum croaticum subalpinum, klekovina smreke na V. Zavižanu) te zanimljive biljne zajednice na stijenama i ogoljelim kamenim terenima. Na strmim planinskim terenima Balinovca razvijene su prorijeđene sastojine smrekove šume, klekovina planinskog bora (najniže dopire na sjeveroistočnoj strani), a u višim položajima pretplaninska bukova

šuma. Na stijenama i ogoljelim kamenim terenima zastupane su karakteristične biljne zajednice. Na Zavižanskoj Kosi, na južnim i blaže nagnutim padinama, zauzima veće površine livada oštre vlasulje (Festucetum pungentis), dok je u višim položajima razvijena pretplaninska bukova šuma.

Prema Zakonu o zaštiti prirode posebni rezervat je područje kopna i/ili mora od osobitog značenja zbog jedinstvenih, rijetkih ili reprezentativnih prirodnih vrijednosti, ili je ugroženo stanište ili stanište ugrožene divlje vrste, a prvenstveno je namijenjen očuvanju tih vrijednosti. U posebnom rezervatu nisu dopušteni zahvati i djelatnosti koje mogu narušiti svojstva zbog kojih je proglašen rezervatom, a dopušteni su zahvati i djelatnosti kojima se održavaju ili poboljšavaju uvjeti važni za očuvanje svojstava zbog kojih je proglašen rezervatom.

Spomenik parkovne arhitekture „Velebitski botanički vrh“ proglasio je Republički Zavod za zaštitu prirode Rješenjem br. 29-1969. 03. 07. 1969. godine. Ukupna površina rezervata je 50,28 ha (prema Aktu o proglašenju), a stvarna 49,42 ha (bioportal).

Botanički vrt se nalazi na Velebitu, pod Zavižanom, u Modrić dolcu, na kat. čestici broj 1659, k.o. Klada, odnosno u sjevernom Velebitu, u Modrić dolcu, na podnožju padina Zavižana (1677 m), Balinovca (1601 m) i Velike Kose (1620 m). Obuhvaća čitav Modrić dolac, kao i veliku ponikvu pod Balinovcem. Na području Velebitskog botaničkog vrta zastupane su sljedeće biljne zajednice: pretplaninska šuma smreke, klekovina planinskog bora, pretplaninska bukova šuma, livada trave tvrdače, livada oštre vlasulje. Pretplaninska šuma smreke (Picetum croaticum subalpinum) najljepše je razvijena u dnu vrtače, odakle se uspinje po strmim i rastrganim terenima skoro sve do gornjih grebena; u dnu vrtače su najljepši primjerci smreke (Picea abies). Klekovina planinskog bora (Pinetum mughi croaticum) najuže je povezana sa smrekovim sastojinama, a najviše je ima na strmim i blaže položenim (već uz rub dolca) padinama Zavižana. Klekovina u rastrganim plohama obrubljuje sve vršne grebene, a javlja se i na strmim kamenitim terenima Balinovca. Modrić dolac je karakterističan primjer kako se klekovina uslijed obrta klimatskih faktora, spušta vrlo nisko i ispod pretplaninske bukove i smrekove šume. Planinskim je borom obrubljena smrekova šuma i u samom dolcu, ispred ponikve, u koju se preko kamenih gromada i krupnijeg točila spušta sve do dna ponikve. Pretplaninska bukova šuma (Fagetum croaticum subalpinum) zauzima veće površine u višim položajima Balinovca i Velike Kose, uz koju se spušta dosta nisko po južnim padinama, skoro sve do u sam dolac. Mjestimično je vrlo gusta i skoro neprohodna. Livada trave tvrdače (Arnico-Nardetum) pokriva najveći dio zaravnjenih i najniže smještenih površina u dolcu, kao i na nekim blaže nagnutim padinama. Vrlo je jednoličnog sastava. Livada oštre vlasulje (Festucetum pungentis) zaprema veće površine samo na južnim i blaže nagnutim padinama Velike Kose. Njezine su površine na ogoljenim terenima između pretplaninske bukove šume i prorijeđene sastojine smreke na stijenama Balinovca. Manje se površine s oštrom vlasuljom (Festuca pungens) spuštaju po južnim padinama sve do u ponikvu. Osim spomenutih zajednica, u Velebitskom botaničkom vrtu razvijena je vegetacija stijena, vegetacija većih kamenih gromada i ustaljenih krupnih točila. Velebitski botanički vrt osnovan je sa svrhom znanstvenih istraživanja flore i vegetacije Velebita, zaštite i upoznavanja rijetkih i ugroženih biljnih vrsta Velebita. Velebitski botanički vrt je također kolekcija živih biljnih eksponata, zanimljiva za planinare, turiste i ostale posjetitelje. Na terenu Vrta je podignuta mala botanička stanica.

Prema Zakonu o zaštiti prirode spomenik parkovne arhitekture je umjetno oblikovani prostor (perivoj, botanički vrt, arboretum, gradski park) koji ima estetsku, stilsku, umjetničku, kulturno-

povijesnu i odgojno-obrazovnu vrijednost. Na spomeniku parkovne arhitekture dopušteni su zahvati i djelatnosti kojima se ne narušavaju vrijednosti zbog kojih je zaštićen.

Park prirode „Velebit“ (145 km) obuhvaća masiv Velebita i dolinu krške rijeke Zrmanje. Velebit je značajan po bogatstvu oblika i fenomena krša, koji su dali pečat reljefnoj i krajobraznoj raznolikosti. Prostor Velebita najznačajnije je endemsko čvorište flore i kopnene faune u Hrvatskoj. Među najpoznatije endemske i rijetke vrste spadaju: velebitska degenija (Degenia Velebitica), hrvatsko zvonce (Edraianthus gaminofolius var. Croaticus) i hrvatska sibireja (Sibiraea Croatica). Tu obitavaju rijetke i ugrožene životinje: dugonogi šišmiš (Myotis capaccinii), tetrijeb gluhan (Tetrao urogallus) i dr. Od velikih zvijeri na Velebitu obitavaju smeđi medvjed (Ursus arctos), vuk (Canis lupus) i ris (Lynks lynks).

5.2. Strogo zaštićene vrste

Strogo zaštićenim vrstama se, sukladno članku 151. stavku 1. Zakona o zaštiti prirode, proglašavaju zavičajne divlje vrste koje su ugrožene ili su usko rasprostranjeni endemi ili divlje vrste za koje je takav način zaštite propisan propisima Europske unije kojima se uređuje očuvanje divljih biljnih i životinjskih vrsta ili međunarodnim ugovorima kojih je Republika Hrvatska stranka. U slučaju pronalaska ozlijeđene, osakaćene, ranjene ili uginule strogo zaštićene vrste obavijestiti će se Ministarstvo nadležno za zaštitu prirode i Inspekcija zaštite prirode.

Iako ne postoji cjelovita inventarizacija flore i faune ovoga područja, prema dostupnim podacima iz *Crvenih knjiga ugroženih vrsta Hrvatske* te postojećih znanstvenih i stručnih studija, na području obuhvata ovog Programa stalno ili povremeno živi niz strogo zaštićenih i ostalih životinjskih vrsta. Izdvajaju se sisavci i ptice kao skupine od posebnog interesa za lovstvo, a među njima vrste na koje je na području obuhvata Programa potrebno obratiti posebnu pozornost u smislu osiguravanja mira ili prikupljanja podataka važnih za monitoring.

Temeljem članka 153. stavak 2. Zakona o zaštiti prirode: „Zabranjuju se sljedeće radnje sa strogo zaštićenim životinjama iz prirode u njihovu prirodnom području rasprostranjenosti: svi oblici namjernog hvatanja ili ubijanja; namjerno uznemiravanje, posebno u vrijeme razmnožavanja, podizanja mladih, hibernacije i migracije; namjerno uništavanje ili uzimanje jaja te njihovo čuvanje, čak i ako su prazna; namjerno uništavanje, oštećivanje ili uklanjanje njihovih razvojnih oblika, gnijezda ili legla; oštećivanje ili uništavanje područja njihova razmnožavanja ili odmaranja“. Stavak 3. istoga članka propisuje: „Zabranjeno je držanje, prijevoz, prodaja, razmjena te nuđenje na prodaju ili razmjenu živih ili mrtvih jedinki iz prirode strogo zaštićenih vrsta iz stavka 1. i 2. ovoga članka, a kad se radi o pticama, navedene zabrane odnose se i na bilo koji njihov lako prepoznatljiv dio ili derivat“.

Sisavci – Prema *Crvenoj knjizi ugroženih sisavaca Hrvatske*, lovište je područje rasprostranjenosti više ugroženih vrsta sisavaca, od kojih se ističu šišmiši koji su svi strogo zaštićeni temeljem Pravilnika o strogo zaštićenim vrstama. Šišmiši su ugroženi uslijed uznemiravanja kolonija, gubitka skloništa (prekomjerna sječa starih stabala, obnova objekata), zatvaranja ulaza u špilje (postavljanjem rešetaka i slično), prekomjerne upotrebe pesticida, insekticida, ali i upotrebe otrovnih sredstava za impregnaciju drvene građe. Od ugroženih vrsta sisavaca posebno se ističu vrste koje se nalaze na Dodatku II (vrste za koje je potrebno odrediti tvz. Posebna područja zaštite (SAC – Special Area of Conservation)) Direktive o staništima.

Ptice – S obzirom na ovdje prisutna staništa te uzimajući u obzir podatke dostupnih znanstvenih i stručnih studija, ovo je područje rasprostranjenosti za više ugroženih i strogo zaštićenih vrsta ptica navedenih u *Crvenoj knjizi ugroženih ptica Hrvatske*, te vrsta za koje je potrebno osigurati mjere zaštite staništa odnosno vrsta koje je nalaze na Dodatku I. EU Direktive o pticama (Direktiva 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenoga 2009. o očuvanju divljih ptica (kodificirana verzija). Navedene zabrane (članak 153. stavak 2. i 3.) odnose se na sve ptice iz prirode koje se prirodno pojavljuju na teritoriju Republike Hrvatske. Temeljem članka 155. stavak 4. Zakona o zaštiti prirode iznimno od odredbi članka 153. Zakona o zaštiti prirode zabrane se ne odnose na ptice koje se nalaze na popisu divljači sukladno posebnom propisu iz područja lovstva, a na koje se primjenjuje odredbe članka 62. i 63. Zakona o zaštiti prirode. Temeljem članka 155. stavak 1. Zakon o zaštiti prirode pod posebnim uvjetom da se postoje druge pogodne mogućnosti te da odstupanje neće štetiti održavanju populacija strogo zaštićenih vrsta u povoljnom stanju očuvanja u njihovu prirodnom području rasprostranjenosti, Ministarstvo može dopustiti odstupanje od odredbi članka 153. Zakon o zaštiti prirode: u interesu zaštite divljih vrsta biljaka i životinja te očuvanja prirodnih staništa; radi sprječavanja ozbiljne štete, posebice na usjevima, stoci, šumama, ribnjacima i vodama te ostalim oblicima imovine; u interesu javnog zdravlja, sigurnosti ljudi i imovine ili zbog ostalih razloga prevladavajućeg javnog interesa, uključujući interese socijalne ili gospodarske prirode te korisnih posljedica od primarnog značaja za okoliš; kako bi se dopustilo, pod strogo nadziranim uvjetima, na selektivnoj osnovi i u ograničenom razmjeru, uzimanje i zadržavanje određenih primjeraka strogo zaštićenih vrsta u ograničenom broju. Stavak 3. istoga članka propisuje da za divlje vrste ptica odstupanje iz stavka 1. članka 155. Zakona o zaštiti prirode ne može se odobriti u interesu očuvanja prirodnih staništa, radi sprječavanja štete na ostalim oblicima imovine, kao ni radi sigurnosti imovine ili ostalih razloga prevladavajućeg javnog interesa, uključujući interese socijalne ili gospodarske prirode te korisnih posljedica od primarnog značaja za okoliš, ali se dodatno može odobriti u interesu sigurnosti zračnog prometa.

Ovdje se izdvajaju sljedeće strogo zaštićene životinjske vrste koje bi se mogle pojaviti na području obuhvata Programa (naglasak je na sisavcima i pticama):

VRSTA - znanstveni naziv	VRSTA - hrvatski naziv	Napomena
MAMMALIA - SISAVCI		
Canis lupus Linnaeus, 1758	vuk	
Eptesicus nilssonii (Keyserling & Blasius, 1839)	sjeverni noćnjak	
Hypsugo savii (Bonaparte, 1837)	primorski šišmiš	
Felis silvestris (Schreber, 1775)	Divlja mačka	L
Lynx lynx (Linnaeus, 1758)	ris	
Myotis blythii (Tomes, 1857)	oštrouhi šišmiš	
Myotis brandtii (Eversmann, 1845)	Brandtov šišmiš	
Myotis mystacinus (Kuhl, 1817)	brkati šišmiš	
Nyctalus leisleri (Kuhl, 1817)	mali večernjak	

Plecotus auritus (Linnaeus, 1758)	smeđi dugoušan	
Plecotus macrobullaris Kuzyakin, 1965	gorski dugoušan	
Ursus arctos Linnaeus, 1758	smeđi medvjed	L
AVES - PTICE		
Accipiter gentilis (Linnaeus, 1758)	jastreb	
Accipiter nisus (Linnaeus, 1758)	kobac	
Aquila chrysaetos (Linnaeus, 1758)	suri orao	
Anthus campestris (Linnaeus, 1758)	primorska trepteljka	
Anthus trivialis (Linnaeus, 1758)	prugasta trepteljka	
Buteo buteo (Linnaeus, 1758)	škanjac	
Carduelis cannabina (Linnaeus, 1758)	juričica	
Coccothraustes coccothraustes (Linnaeus, 1758)	batokljun	
Certhia familiaris Linnaeus, 1758	kratkokljuni puzavac	
Delichon urbicum (Linnaeus, 1758)	piljak	
Dryocopus martius (Linnaeus, 1758)	crna žuna	
Erithacus rubecula (Linnaeus, 1758)	crvendać	
Falco naumanni Fleischer, 1818	bjelonokta vjetruša	
Falco tinnunculus Linnaeus, 1758	vjetruša	
Loxia curvirostra Linnaeus, 1758	krstokljun	
Monticola saxatilis (Linnaeus, 1766)	kamenjar	
Motacilla alba Linnaeus, 1758	bijela pastirica	
Motacilla cinerea Tunstall, 1771	gorska pastirica	
Nucifraga caryocatactes (Linnaeus, 1758)	kreja	
Oenanthe oenanthe (Linnaeus, 1758)	sivkasta bjeloguza	
Parus ater Linnaeus, 1758	jelova sjenica	
Parus caeruleus Linnaeus, 1758	plavetna sjenica	
Parus cristatus Linnaeus, 1758	kukmasta sjenica	
Parus major Linnaeus, 1758	velika sjenica	
Parus montanus Conrad von Baldenstein, 1827	planinska sjenica	
Parus palustris Linnaeus, 1758	crnoglava sjenica	
Pernis apivorus (Linnaeus, 1758)	škanjac osaš	
Phoenicurus ochruros (S.G.Gmel., 1774)	mrka crvenrepka	
Phylloscopus collybita (Vieillot, 1817)	zviždak	
Phylloscopus sibilatrix (Bechstein, 1793)	šumski zviždak	
Picoides tridactylus (Linnaeus, 1758)	troprsti djetlić	
Prunella modularis (Linnaeus, 1758)	sivi popić	
Pyrrhocorax graculus (Linnaeus, 1766)	žutokljuna galica	
Regulus ignicapilla (Temminck, 1820)	vatroglavi kraljić	
Sitta europaea Linnaeus, 1758	brgljez	
Serinus serinus (Linnaeus, 1766)	žutarica	
Sylvia atricapilla (Linnaeus, 1758)	crnokapa grmuša	
Sylvia communis Latham, 1787	grmuša pjenica	
Sylvia curruca (Linnaeus, 1758)	grmuša čevrljinka	
Tetrao urogallus Linnaeus, 1758	tetrijeb gluhan	
Turdus torquatus Linnaeus, 1758	planinski kos	

Opis kratica:

Simbol »L« u napomenama označava da se vrsta nalazi i na popisu divljači Zakona o lovstvu („Narodne novine“, broj 140/2005, 75/2009, 153/2009, 14/2014, 21/2016, 41/2016, 67/2016 i 62/2017) te se gospodarenje odobrava sukladno članku 155. Zakona o zaštiti prirode („Narodne novine“, broj 80/2013 i 15/2018), a provodi sukladno odredbama Zakona o lovstvu („Narodne novine“, broj 140/2005, 75/2009, 153/2009, 14/2014, 21/2016, 41/2016, 67/2016 i 62/2017) temeljem planova gospodarenja

Unutar obuhvata Programa mogu se pojaviti i zadržavati sljedeće životinjske vrste:

Vodozemci (*Amphibia*)

- *Salamandra salamandra* - šareni daždevnjak
- *Triturus vulgaris* - mali vodenjak
- *Bufo bufo* – smeđa krastača
- *Bufo viridis* - zelena krastača
- *Bombina variegata* - žuti mukač

Gmazovi (*Reptilia*)

- *Ophisaurus apodus* - blavor
- *Hemidactylus turcicus* - kućni macaklin
- *Tarentola mauritanica* – zidni macaklin
- *Lacerta trilineata* - veliki zelembać
- *Elaphe longissima* - bjelica
- *Elaphe quatuorlineata* – kravosas četveroprugi
- *Elaphe situla* - crvenkrpica
- *Natrix natrix* - bjelouška
- *Vipera ammodytes* – poskok

Ptice (*Aves*)

- *Hippolais olivetorum* – voljić maslinar
- *Caprimulgus europaeus* – leganj
- *Lullula arborea* - ševa krunica
- *Lanius collurio* - rusi svračak
- *Lanius minor* - sivi svračak
- *Emberiza hortulana* - vrtna strnadica

Sisavci (*Mamalia*)

- *Erinaceus concolor* - bjeloprsi jež
- *Crocidura suaveolens* - poljska rovka
- *Sciurus vulgaris* - vjeverica
- *Apodemus sylvaticus* - šumski miš
- *Rattus rattus* - kućni štakor
- *Mus domesticus* - zapadni kućni miš

i dr.

Opis (biologija i morfologija) strogo zaštićenih vrsta koje mogu imati utjecaj na lovno gospodarenje ili na koje lovno gospodarenje može imati utjecaj, a prisutne su na području obuhvata Programa

Vuk (*Canis lupus*) – Sivi vuk je sisavac iz reda zvijeri (*Carnivora*), porodica pasa (*Canidae*). Osim vrste sivi vuk, poznate su još dvije slobodnoživeće vrste vukova – crveni vuk (*Canis rufus*) i abesinijski vuk (*Canis simensis*). Prema podacima za 1999. godinu, procijenjeno je da u svijetu ima oko 150.000 sivih vukova. Taj broj vukova živi u populacijama koje se prostiru kroz 41 zemlju. Smatra se da su još 1894. godine vukovi živjeli na cijelom području Republike Hrvatske, jer je tada u svakoj tadašnjoj županiji ubijen najmanje po jedan vuk, a nakon toga počeli su nestajati, i to najprije iz nizinskih kontinentalnih dijelova Republike Hrvatske. Danas su se vukovi uspjeli održati na području Dinarida i u Dalmaciji, a povremeno se pojavljuju u gornjoj Posavini, na Žumberku, Ćićariji, Učki te uzduž jadranske obale. Od 1994. godine vuk se u Republici Hrvatskoj ne ubraja u divljač. Vuk je strogo zaštićena vrsta kojom se upravlja temeljem „Plana upravljanja vukom u Hrvatskoj“ izrađenog u suradnji svih interesnih skupina, te usvojenog kao službeni dokument od strane Ministarstva kulture 15. srpnja 2010. godine (za razdoblje 2010. – 2015. godina). Vrsta je ugrožena fragmentiranjem staništa, ilegalnim odstrjelom, nedostatkom prirodnog plijena i ilegalnim trovanjima. Sivi vuk najveći je pripadnik porodice pasa. Prosječna je masa odraslog vuka s područja Republike Hrvatske 31 kg. Od vrha nosa do vrha repa dugački su prosječno 170 cm (rep = 42 cm), a prosječna visina u grebenu 70 cm. Boja vučjega krzna ovisi o udjelu crnih, sivih i smeđih pokrovnih dlaka. U Republici Hrvatskoj je krzno sivo, a leđa i rep nešto su tamnije boje, koja prema trbuhu i nogama prelazi u svjetlije sivu. Na prednjoj strani podlaktice najčešće imaju tamnu prugu, iako su pronađeni i primjerci bez nje. Građom tijela vuk je prilagođen trčanju, a osobito dugotrajnu kasu. Prsni je koš uzak, laktovi su uvučeni prema unutra, a šape okrenute prema van. To omogućuje da se prednja i stražnja noga jedne strane kreće u istoj ravnini. Ima četiri prsta na stražnjim, a pet na prednjim nogama, s tim da na prvi prst prednje noge (palac, unutrašnja strana noge) ne staje. Vuk se hrani gotovo isključivo mesom, kostima i drugim dijelovima tijela životinja koje lovi, te je i glava građena tako da omogućuje hvatanje i jedenje plijena. Volumen je mozga od 150 do 170 cm^3, što je najmanje 30 cm^3 više nego u većini pasa. Očnjaci su najveći, a služe za hvatanje i ubijanje plijena. Sva osjetila, a osobito njih i sluh, u vuka su odlično razvijeni. Utvrđivanje prisutnosti vukova u staništu moguće je neposrednim opažanjem i prepoznavanjem žive ili mrtve životinje, te opažanjem znakova koje vukovi ostavljaju. O prisutnosti vukova može se zaključiti i na osnovu njihova zavijanja, koje ima višestruku ulogu. Zavijanjem oglašavaju drugim vukovima svoju prisutnost i tako brane teritorij ili uhvaćeni plijen. Kada su gladni i u lovu, ne zavijaju. Zavijanjem se pripadnici čopora međusobno pozivaju na okupljanje. U sezoni parenja dominantni vukovi zavijanjem učvršćuju svoj status. Vukovi najčešće zavijaju ljeti, i to na okupljalištu čopora gdje borave mladi vučići koji kroz igru uče i zavijanje. Osim što mogu uhvatiti veći plijen, zato što su u skupini (čopor), mogu veliki plijen odmah i pojesti. Jezgru čopora čini jedan reproduktivni par vukova, dok su svi ostali pripadnici čopora, štenad i njihova starija braća, potomci tog para roditelja. Vukovi u čoporu putuju, love, hrane se i odmaraju, to jest zajedno su tijekom cijele godine. Vučji je čopor hijerarhijski ustrojen: roditeljski par vukova ima dominantan položaj, a ostali pripadnici čopora međusobno grade odnose nadređenosti i podčinjenosti, po muškoj i ženskoj liniji. Samo jedna vučica u čoporu može imati mlade, što je jedan od mehanizama samoregulacije veličine populacije tog vršnog predatora. Vukovi su izrazito teritorijalni, prostor na kojem žive obilježavaju urinom, izmetom, grebanjem po tlu i zavijanjem. Uđe li strani vuk u teritorij čopora, otkrije li ga se bit će gotovo sigurno ubijen, a možda i pojeden. Vučica se tjera jednom u godini, u razdoblju kraj siječnja – travanj, u sjevernim predjelima kasnije, u južnim ranije. Tjeranje traje tri tjedna, a samo parenje događa se u trećem tjednu. Skotnost traje 63 dana, a vučići se rađaju u brlogu koji je vučica prije iskopala. U leglu je najčešće 4 do 7 mladih, koji su slijepi i gluhi od 11. do 15.

dana života. Spolnu zrelost postižu od dobi od 22 mjeseca, nakon čega mogu i napustiti svoj čopor. Vukovi mogu živjeti u svakom staništu u kojem ima dovoljno plijena i koje ima omogućuje zaklon. Osim parnoprstaša (srna obična, jelen obični, svinja divlja) i stoke (ovca, koza, a manje krupna stoka), vuk će pojesti i svaku drugu životinju koju može uhvatiti.

Ris (L*ynx lynx*) – ris je samotnjak koji lovi prije svega u sumrak i noću. Spektar njegove lovine su mali i srednje veliki sisavci, ptice, zečevi, kunići, vjeverice, zmije i dr., ovisno koje vrste žive na njegovom staništu. Nečujno im se prikrade strelovitom brzinom skoči na njih i sruši ih na tlo. Nakon što pojede svoj plijen, odlazi se odmoriti u svoje skrovište. Vrlo se rijetko poneka jedinka specijalizira na domaće životinje kao što su koze ili ovce. Lovi tipično kao sve mačke: prikrada se iz zasjede zaskoči lovinu ili ju sustiže u kratkom trku (najviše do 20 m). Često mijenja svoje prebivalište prateći srne u njihovim migracijama, kojima se hrani. Zabilježeni u i vrlo rijetki napadi na ljude koji su se dogodili gotovo isključivo u samoobrani. Mužjak i ženka se sreću samo kratko radi parenja između siječnja i travnja. Nakon skotnosti od deset tjedana, ženka koti dvoje, troje mladunaca na nekom mirnom mjestu i ostaju uz majku do sljedećeg proljeća. Smrtnost mladunaca je vrlo velika, tako da samo oko polovine mladunaca doživi godinu dana. Očekivani životni vijek im je 10-12 godina, no postoje i izvješća o jedinkama koje su doživjele i 24 godine.

Mrki ili smeđi medvjed (*Ursus arctos*) – Smeđi medvjed ima zdepasto smeđe tijelo koje završava kratkim repom, šiljatu njušku, zaobljene uši i oštre zube. Na prstima nogu imaju pandže koje su na prednjim nogama osobito dugačke (5-6 cm) i snažne. U Hrvatskoj odrasle ženke imaju prosječno 120 kilograma, a mužjaci 210 kg. Poneke jedinke prijeđu i 300 kg. Tijekom godine masa im može varirati u visini jedne trećine od ukupne – najveća je u kasnu jesen pred brloženje, a najmanja početkom ljeta odnosno krajem sezone parenja. Naseljava šumska područja u gorskom pojasu. Najmanje područje kretanja za mužjaka iznosi oko 140 km2, a za ženku do 250 km2. Medvjedi u Hrvatskoj dio su dinarsko-pindske populacije. S medvjedima iz Slovenije i Bosne i Hercegovine genetski su najzapadnija stabilna populacija mrkog medvjeda u Europi. Smeđi medvjed je omnivor. Jede šumske plodove, korijenje, lišće, sisavce, ribe i strvine. Većinu vremena jedinke žive same. Iznimka je doba parenja koje traje od kasnog svibnja do ranog srpnja. Mužjaci tada prelaze velike udaljenosti i međusobno se bore za ženku. Jedna ženka se može pariti u jednoj sezoni s više mužjaka, tako da je moguće da svi mladunci iz jednog legla i ne budu od istog oca. Trudnoća traje oko 7 mjeseci, a medvjedići se rađaju zimi za vrijeme brloženja. Najčešće se rađaju 1 do 4 mladunčeta, mase oko 350 grama, slijepi i bez dlake. Mladunčad s majkom provedu cijelu prvu godinu života i iduću zimu u brlogu, a odvajaju se u dobi od oko 1,5 godine, kada se majka ponovo pari. Spolno su zreli u dobi od treće do četvrte godine života, u prirodi mogu doživjeti 10 do 20 godina, a prosječna je dob naše populacije oko 5 godina.

Divlja mačka (*Felis silvestris*) – Divlja mačka najviše se zadržava u šumskim kompleksima s razvijenim slojem grmlja i u šikarama. Divlja mačka je noćno aktivna. U lov kreće u sumrak, a okončava ga pred zoru. Njena su osnovna hrana sitni glodavci miševi, voluharice i poljski štakori, premda lovi i sve druge životinje koje može savladati, zeca, poljske i šumske koke, te poneko lane, i zato spada u grabežljivce u rangu s lisicom i kunom. Živi asocijalno, samački, sve do vremena parenja. Pari se jedanput godišnje od veljače do ožujka, ali ima i odstupanja. Ženka nosi 63 dana i u travnju i svibnju omaci 4-5 mačića. Treba napomenuti da se divlja mačka križa s domaćom mačkom tako da u većini naših staništa ima križanaca. Zbog tog što ulazi u lisičje jame obolijeva od silvatične bjesnoće. Mačka divlja naizgled je vrlo slična običnoj domaćoj mački i građom tijela i obojenošću dlačnog pokrivača. No divlja je mačka krupnija i snažnije građe od domaće. Krzno joj je neujednačene tamnosive boje

prošarano tamnom linijom uzduž hrpta te poprečnim prugama po leđima i trbuhu. Na podbratku pa i vratu dlaka je svjetlija, odnosno žućkastoblijeda, dok je na trbuhu zagasito sivo – žuta. Mladi primjerci imaju na čelu bijelu mrlju, koja se kasnijim linjanjem izgubi. Tijelo joj je zbijenije i dugačko 80 – 90 cm, i visoko 35 – 45 cm. Teži do 10 kg, a iznimno i više. Ima veću i zaobljeniju glavu sa snažnim vratom te jake noge. Stražnje su noge jače od prednjih pa omogućuju dugačak skok. Na šapama ima pet prstiju s oštrim pandžama, koje pri hodu uvlači među jastučiće na prstima. Rep je kitnjast, dugačak 40, pa i nešto više centimetara. Jednakomjerno je obrastao dlakom cijelom svojom duljinom, a na kraju završava tupo. Uzduž repa je 6 do 8 tamnih kolutova, koji su tamniji što su bliži vrhu repa, a on je sam crn. Mužjak je veći od ženke. Divlja mačka je strogo zaštićena Pravilnikom o strogo zaštićenim vrstama, ali je ujedno ostala na popisu divljači i njome će se gospodariti sukladno Akcijskom planu gospodarenja divljom mačkom u RH.

Škanjac osaš *(Pernis apivorus)* – Škanjci (porodica *Accipitridae*) su srednje velike do velike kratkovrate grabljivice širokih, oblih krila. Od orlova su kraćeg repa i vrata, od eja i lunja znatno su kraćih i širih krila. Sve su zaštićene vrste i nisu divljač. Škanjac osaš dugovratniji je od ostalih škanjaca, glava mu je manja i „golubolika“, no najlakše se razlikuje po tri tamne pruge na repu: jedna je šira na vrhu repa i dvije uže pri bazi repa. Hrani se pretežno saćima i ličinkama osa i bumbara koje iskopava iz zemlje, ali i ostalim kukcima, paucima, sitnim sisavcima, reptilima, vodozemcima, katkad čak i plodovima, što je jedinstveno među našim grabljivicama. Od uboda osa i bumbara zaštićen je debelim ljuskama na nogama, čvrstim i gusto ljuskasto složenim perjem na glavi te uskim nosnim otvorima koji onemogućuju ulazak kukaca. Malobrojna je gnjezdarica šumovitih predjela nizinske i gorske Hrvatske, dok je u priobalju češći za selidbe. Najčešće seli u jatima, zimuje u ekvatorijalnoj Africi.

Suri orao (*Aquila chrysaetos*) – Suri orao pripada orlovima u porodici sokolovki. Gnjezdarica je priobalne i gorske Hrvatske. Populacija u Hrvatskoj je najgušća u sjevernom dijelu priobalja, uključujući sjevernojadranske otoke. Pretežito obitava u planinskim predjelima i području suhih sredozemnih pašnjaka i šikara. Ima glavu s oštrim i snažnim kljunom kojim žrtvu raskida na komadiće i velikim očima s kojima odlično vidi, tijelo pokriveno tamnosmeđim perjem, velika i snažna krila te može letjeti vrlo visoko, duge noge s kandžama koje mogu biti velike nekoliko centimetara i njima raskida meso žrtve i rep koji je dug otprilike 10 cm. Raspon krila preko 2 m i težine od 2,5 do 7 kg. Pretežno se hrane sisavcima i pticama, a u jugoistočnoj Europi i gmazovima (pogotovo kornjačama). Monogamni su, parovi vjerojatno traju doživotno. Gnijezde se samotni parovi, gnijezda pretežito grade na liticama, rijetko na stablima. Prvi put se gnijezde sa 3 do 4 godine. Pilići su s roditeljima 90 do 100 dana.

Škanjac (*Buteo buteo*) – Škanjci (porodica *Accipitridae*) su srednje velike do velike kratkovrate grabljivice širokih, oblih krila. Od orlova su kraćeg repa i vrata, od eja i lunja znatno su kraćih i širih krila. Sve su zaštićene vrste i nisu divljač. Škanjac nastanjuje široko područje Europe i Azije te otoke u istočnom dijelu Atlantskog oceana. Opisano je 11 podvrsta, od kojih se neke ponekad smatraju i zasebnim vrstama. U najvećem dijelu Europe gnijezdi se nominalna podvrsta, *B. b. vulpinus* nastanjuje sjeverni dio Skandinavskog poluotoka i europski dio Rusije, *B. b. arrigonii* Korziku i Siciliju, *B. b. menetriesi* Krim, Kavkaz i istočnu Tursku, a dvije podvrste Kanarsko i Azorsko otočje. Škanjac tijekom čitave godine boravi u staništima koja obuhvaćaju stabla potrebna za gniježđenje i odmaranje te otvorena područja na kojima se hrani. Nastanjuje rubove šuma, šumske čistine, šumarke okružene pašnjacima ili oranicama, a zimi i vrlo otvorena staništa s nešto stabala. Gnijezdi se od kraja mjeseca ožujka do mjeseca srpnja. Djelomična je selica. Mladunci se tijekom mjeseca kolovoza raspršuju u svim smjerovima, a selidba traje od mjeseca rujna do mjeseca studenog. Jesenska selidba preko Europe odvija se u smjeru juga i jugozapada. Na gnjezdilišta se vraćaju od mjeseca siječnja do mjeseca travnja, ovisno o zemljopisnoj širini. Seli se danju, pojedinačno, iako se ptice mogu privremeno okupljati na mjestima s pogodnim termalima i zračnim strujama, osobito na prijelazima preko mora U Hrvatskoj je brojna gnjezdarica, preletnica i zimovalica. Škanjac je, nakon vjetruše, druga najrasprostranjenija ptica

grabljivica u Europi. Na sjeveru Europe i po Rusiji je selica te se tamo dolazi samo gnijezditi, dok je u ostalim dijelovima Europe stanarica. Nalazi ga se na raznim staništima, od šume i rijetko pošumljenih područja preko obrađenih površina do vlažnih staništa kakva su tresetišta i cretovi. Živi na rubovima šuma, gdje gradi gnijezda. Srednje veličine i raznolike boje perja koja se može kretati od tamnosmeđe do skoro potpuno bijele. Smeđi primjerci su karakteristični po velikim bijelim mrljama s gornje strane krila. Duljina tijela se kreće od 51 – 57 centimetara, a raspon krila mu je od 110 – 150 centimetara. Težak je do 1 kilograma. Velika krila i širok kratak rep su prilagodba za jedrenje na zračnim strujama (termalima). Ženke su u pravilu nešto veće od mužjaka. Noge su mu kratke sa snažnim kandžama. Škanjac obično vreba s povišenog položaja (stupovi uz cestu, telefonski stupovi, stabla), a kad ugleda potencijalnu žrtvu laganim zamasima krila uzima zalet i potom se obrušava. Može ga se vidjeti i kako lebdi iznad jednog mjesta na livadi ili njivi, čekajući da se pojavi plijen. Isto tako, može ga se vidjeti kako hoda po zemlji, tražeći kukce i crve. Sluh mu je vrlo istančan i njime također otkriva plijen. Hrani se uglavnom malim sisavcima, ali zna loviti gmazove, vodozemce, kukce, beskralježnjake, mlade ptice, voluharice, miševe i gujavice. Ponekad se hrane i strvinama. U vrijeme parenja mužjak i ženka škanjca izvode svadbeni let u zraku tako da si nogama dodaju grane. Vrhunac udvaranja je zajednički let isprepletenih nogu. Početkom proljeća ženka u gnijezdo snese najčešće tri jaja. Na njima sjede i mužjak i ženka, a iz njih se izliježu čučavci – mladi ptići koji su slijepi, goli i posve ovisni o roditeljima koji im donose hranu. Tek nakon četrdesetak dana oni postaju samostalni.

Kobac *(Accipiter nisus)* – Jastreb i kopci (porodica *Accipitridae*) dugorepe su grabljivice širokih oblih krila, prilagođene brzu i spretnu letu u šumama i šikarama. Love na tlu i u zraku, napadaju izbliza, iz zasjede, za plijenom se vrlo agresivno i neustrašivo zalijeću u grmlje, gustiš, živice, pa i naselja i dvorišta. Sve su vrste zaštićene zakonom i nisu divljač. Kobac (*Accipiter nisus* L.) je znatno manji od jastreba i hrani se isključivo pticama, od najmanjih do veličine goluba, a najčešći su mu plijen pjevice veličine sjenica i vrabaca do veličine drozdova. Gnijezdeća populacija u Republici Hrvatskoj je ugrožena i malobrojna, znatno su brojniji za selidbe i zimi, kada pristižu pripadnici sjevernoeuropskih populacija. Mužjak kopca odozdo je svojstveno crvenoriđe do riđe boje, poprečno isprugan, odozgo je siv. Ženka je odozgo smeđesiva, odozdo sivo poprečno isprugana. Mladi su odozgo smeđi, a odozdo nepravilnije isprugani. Kao i jastreb, od kojeg se znatno razlikuje veličinom, nešto dužim repom i kraćim krilima, u svim ruhima prepoznatljiv je po kombinaciji kratkih oblih krila i duga repa s četiri široke poprečne pruge.

Jastreb (Accipiter gentilis L.) **-** Jastreb je ptica srednje veličine. Vrlo je rasprostranjena vrsta koja nastanjuje umjerena područja sjeverne hemisfere. Uglavnom je stanarica, ali ptice iz hladnijih područja sjeverne Azije i Kanade se sele na jug. U Republici Hrvatskoj jastreb je gnjezdarica šumskih krajeva. Stanarica je, ali izvan gnijezdeće sezone često se skiće širim područjem. Jastreb je ptica grabljivica s kratkim i širokim krilima i dugim repom, što to su prilagodbe manevriranju među drvećem u šumama u kojima živi i gnijezdi se. Mužjak je plavosiv odozgo sa sivim prugama odozdo, 49 – 57 centimetara dug s rasponom krila od 93 – 105 centimetara. Ženka je mnogo veća, 58 – 64 centimetara duga s rasponom krila od 108 – 127 centimetara, siva odozgo i odozdo. Mužjaci manjih podvrsta mogu težiti i samo 630 grama, a ženke većih i 2 kg. Mladi su smeđi, odozdo jednoliko ispjegani. U svim ruhima nezamjenjiva je kombinacija kratkih krila, duga repa s četiri široke poprečne pruge i vrlo žustra, brza leta. U proljetnoj sezoni parenja jastrebovi izvode spektakularne letove udvaranja, i to je najbolje vrijeme da ih se vidi. U ovo se vrijeme ponekad može čuti njihovo kliktanje slično galebovom. Odrasli se vraćaju na svoje teritorije do mjeseca ožujka ili mjeseca travnja i počinju nesti jaja u mjesecu travnju ili mjesecu svibnju. Na ovim teritorijima se skoro uvijek nalazi veliko i staro drveće u kojem se ove ptice gnijezde. Veliko gnijezdo, veličine do 1 metra, pravi na drveću te oblaže zelenim grančicama, a počinje ga uređivati i do dva mjeseca prije leženja jaja. Ponekad se koristi se i gnijezdima drugih ptica. Nesu 2 do 4 jajeta. Inkubacija traje od 28 do 38 dana, a na jajima najčešće sjedi ženka. Mladi napuštaju gnijezdo nakon oko 35 dana i počnu letjeti nakon sljedećih 10 dana. Mogu ostati na roditeljskom teritoriju još godinu dana. Odrasli teritorije brane agresivno od bilo čega, pa i ljudi u prolazu. Hrani se pticama i sisavcima, od najmanjih do veličine vranca (kormorana) i zeca. Najčešći su mu plijen ipak ptice, i to od veličine čvorka

i drozda do veličine vrane i fazana. Izbor plijena i metode lova ovise o mjesnim prilikama, uvijek će loviti najbrojniji i najpristupačniji plijen, uključujući pitome golubove i perad u dvorištima. Lovi polako, nisko leteći među drvećem.

Vjetruša *(Falco tinnunculus)* – Vjetruša je najraširenija i najčešći predstavnik sokolovki. Naraste u dužinu oko 35 centimetara, s rasponom krila do 80 centimetara, do 300 grama težine. Mužjak na leđima ima smeđa perja prošarana crnim pjegama, prsa i trbuh su svijetlo smeđa, rjeđe prošarana crnim pjegama od leđa. Glava i rep imaju karakterističnu plavo sivu boju, koja na repu završava sa širokom crnom prugom. Ženka i mlade ptice su tamno smeđe, prošarane s crnim pjegama, a na repu imaju crnkasto smeđe pruge. Kod oba spola primarna letna pera na krilima su crne boje, a noge su žute s crnim pandžama. Gnijezdi na području gotovo cijele Europe, osim krajnjeg sjevera Skandinavije i Rusije te Islanda. Naseljava otvorena područja s manjim nizovima stabala, rubove šuma, parkove i naselja. Ne radi vlastita gnijezda, nego zaposjeda napuštena gnijezda vrana, svraka, smještenih visoko na drveću u nizu (najčešće crnogorice) ili gnijezda golubova smještena u tornjevima, zvonicima ili napuštenim visokim zgradama. Gnijezdi od mjeseca travnja do mjeseca lipnja. Nese 3 – 6 (9) bijelih jaja s tamnim pjegama, veličine oko 40 milimetara. Na jajima sjedi ženka oko četiri tjedna. Mlade ptiće u gnijezdu hrane oba roditelja oko četiri tjedna. Kod donošenja hrane u gnijezdo mlade ptice se glasno javljaju. Hrane se sitnim sisavcima, manjim gmazovima, vodozemcima i kukcima koje traži nakon zaustavljanja i treperenja (raširenih krila i spuštenog repa) u zraku na visini oko 10 metara. Kada opazi plijen, munjevito se obrušava i neposredno iznad tla ponovno širi krila, hvata plijen na tlu uz pomoć pandži. Vrlo rijetko pokušava napasti manje ptice u letu. U Republici Hrvatskoj je gnjezdarica na čitavom području, često unutar naselja. Dio populacije seli se tijekom mjeseca ožujka i mjeseca travnja, te od mjeseca kolovoza do mjeseca listopada (kada dolaze i ptice sa sjevera Europe), a dio prezimljuje na području Republike Hrvatske.

Tetrjeb gluhan (*Tetrao urogalus*) - Tetrijeb gluhan je velika ptica, 40 – 55 cm dužine te od 930 g (ženke) do 1,2 kg (mužjaci) težine. Mužjaci su skroz crni sa uočljivim crvenim obojenjem oko oka te bijelom prugom po krilima, što je jasno vidljivo u letu. Ženke su manje te smećkastog obojenja. Obitavaju na staništima prijelaznog karaktera, između šuma i otvorenih staništa: na rubovima planinskih šuma, visokim tresetima, vrištinama i u mladim sukcesijskim fazama razvoja šuma iza sječevina ili požarišta. Nužno je da na staništu ima drveća, no izbjegavaju guste šume zatvorenoga sklopa. Druževni su. Odrasli su mužjaci u jatima veličine i do 40-ak ptica. Tijekom godine, a najviše u proljeće, mužjaci se okupljaju na pjevalištima. Jato na svojem području ima više pjevališta: na nekima se redovito okupljaju, čak desetljećima, dok druga mijenjaju svake godine. Izvan sezone gniježđenja i ženke žive u jatima, no obično manjim i često mješovitim jer se ženkama pridružuju i mladi mužjaci. Između mužjaka i ženka ne stvaraju se posebne veze. Ženke u proljeće nakratko posjećuju pjevališta, gdje odabiru mužjaka i s njim se pare, a zatim odlaze i gnijezde se samotno. Gnijezda grade na tlu, u visokom bilju ili u niskom grmlju. Gnijezdo je plitka udubina, obično obložena travom i mahovinom. Rijetko se gnijezde i u starim gnijezdima drugih ptica (do 6 m iznad tla). Odrasle ptice se pretežito hrane biljnom hranom, malo životinjske hrane najvjerojatnije uzmu slučajno s biljkama. U proljeće, ljeto i jesen hranu skupljaju pretežito na tlu, a zimi na drveću i grmlju. Glavna su im hrana pupovi, iglice, češeri, rese breza, različito patuljasto grmlje (borovnice, vrijes), trave, šaševi i sl. U jesen i zimi često se hrane žitaricama po poljodjelskim površinama. Mlađi ptići (ispod 100 g) uglavnom love kukce (osobito mrave) i pauke, a stariji se pretežito hrane biljkama.

5.3. Ugroženi i rijetki stanišni tipovi

Prirodno stanište je jedinstvena funkcionalna jedinica kopnenog ili vodenog ekosustava, određena geografskim, biotičkim i abiotičkim svojstvima, neovisno o tome je li potpuno prirodno ili doprirodno. Sva istovrsna staništa čine jedan stanišni tip.

Stanište divlje vrste je okoliš određen specifičnim abiotičkim i biotičkim svojstvima, u kojem vrsta živi u bilo kojoj fazi svoga biološkog ciklusa.
Temeljem članka 52. stavak 2. Zakona o zaštiti prirode stanišni tip je u povoljnom stanju ako: je njegovo prirodno područje rasprostranjenosti i površina koju pokriva stalna ili se povećava; postoji, i u doglednoj budućnosti će se vjerojatno održati, specifična struktura i funkcije nužne za njegov dugoročni opstanak; su njegove značajne vrste u povoljnom staništu. Temeljem stavka 3. istog članka očuvanje ekosustava osigurava se očuvanjem stanišnih tipova u povoljnom stanju, odnosno obnavljanjem stanišnih tipova kojima je narušeno povoljno stanje.

Ugrožena i rijetka staništa – Prema Pravilniku o popisu stanišnih tipova, karti staništa te ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima i EU Direktivi o staništima na području obuhvata Programa prisutna su neka ugrožena i rijetka staništa.

Prema Nacionalnoj klasifikaciji staništa, ugrožena i rijetka staništa prisutna na području obuhvata Programa su sljedeća:

*NKS kod	Naziv
B.1.3.	Alpsko-karpatsko-balkanske vapnenačke stijene (Razred *ASPLENIETEA TRICHOMANIS* (Br.-Bl. in Meier et Br.-Bl. 1934) Oberd. 1977, red *POTENTILLETALIA CAULESCENTIS* Br.-Bl. 1926)
B.1.4.	Tirensko-jadranske vapnenačke stijene (Razred *ASPLENIETEA TRICHOMANIS* (Br.-Bl. in Meier et Br.-Bl. 1934) Oberd. 1977, red *CENTAUREO DALMATICAE-CAMPANULETALIA PYRAMIDALIS* Trinajstić ex Terzi et Di Pietro 2016)
B.2.1.1.	Gorska, pretplaninska i planinska točila (Sveza *Petasition paradoxi* Zollitsch ex Lippert 1966)
B.2.2.1.	Ilirsko-jadranska, primorska točila (Sveza *Peltarion alliaceae* Horvatić in Domac 1957)
C.3.3.1.	Brdske livade uspravnog ovsika na karbonatnoj podlozi (Sveza *Bromion erecti* Koch 1926)
C.3.5.1.	Istočnojadranski kamenjarski pašnjaci submediteranske zone (Sveza *Chrysopogono grylli-Koelerion splendentis* Horvatić 1973)
C.3.5.2.	Istočnojadranski kamenjarski pašnjaci epimediteranske zone (Sveza *Saturejion subspicatae* Horvatić 1975)
C.4.1.1.	Ilirsko-dinarske planinske rudine uskolisne šašike (Sveza *Seslerion juncifoliae* Horvat 1930, syn. **Seslerion tenuifoliae* Horvat 1930)
C.4.1.2.	Pretplaninske rudine oštre vlasulje (Sveza *Festucion bosniacae* (*"pungentis"*) Horvat 1930)
C.5.3.1.	Pretplaninske zajednice visokih zeleni (Red *ADENOSTYLETALIA ALLIARIAE* Br.-Bl. 1930, sveza *Adenostylion alliariae* Br.-Bl. 1926 nom. conserv. propos.)
D.2.1.1.1.	Šuma klekovine i borbaševe kozokrvine (As. *Lonicero borbasianae-Pinetum mugi* (Horvat 1938) Borhidi 1963)
D.2.1.1.4.	Sastojine u kojima dominira medvjetka (*Arctostaphyllos uva-ursi*)
D.2.1.1.5.	Sastojine u kojima dominira zrakasta žutilovka (*Genista radiata*)
E.3.5.	Primorske, termofilne šume i šikare medunca (Sveza *Ostryo-Carpinion orientalis* Horvat (1954) 1959)
E.4.6.	Jugoistočnoalpsko-ilirske, termofilne bukove šume (Podsveza *Ostryo-Fagenion* Borhidi 1963)
E.5.2.	Dinarske bukovo-jelove šume (Podsveza *Lamio orvalae-Fagenion* (Borhidi 1963) Marinček et al. 1993)
E.6.1.	Pretplaninske bukove šume (Podsveza *Saxifrago rotundifolii-Fagenion* Merinček 1993)
E.7.3.	Smrekove šume (Sveza *Piceion excelsae* Pawłowski et al. 1928)
H.1.	Kraške špilje i jame

*NKS – Nacionalna klasifikacija staništa (Hrvatska agencija za okoliš i prirodu (2018): Stručno obrazloženje za izmjene i dopune Pravilnika o popisu stanišnih tipova, karti staništa te ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima)

5.4. Ekološka mreža

Ekološka mreža Republike Hrvatske proglašena je Uredbom o ekološkoj mreži ("Nrodne novine", broj: 124/2013. i 105/2015.) te predstavlja područje ekološke mreže Europske unije **Natura 2000**.

Natura 2000 je ekološka mreža sastavljena od područja važnih za očuvanje ugroženih vrsta i stanišnih tipova Europske unije. Njezin cilj je doprinijeti očuvanju povoljnog stanja više od tisuću ugroženih i rijetkih vrsta te oko 230 prirodnih i poluprirodnih stanišnih tipova. Dosad je u ovu ekološku mrežu uključeno oko 28000 područja na gotovo 20 % teritorija EU što je čini najvećim sustavom očuvanih područja u svijetu. **Natura 2000 se temelji na EU direktivama (Direktiva o pticama – Directive 2009/147/EC i Direktiva o staništima – Council Directive 92/43/EEC)**, područja se biraju znanstvenim mjerilima, a kod upravljanja tim područjima u obzir se uzima i interes i dobrobit ljudi koji u njima žive.

Ekološku mrežu RH (mrežu Natura 2000) prema članku 6. Uredbe o ekološkoj mreži ("Narodne novine", broj: 124/2013. i 105/2015.) **čine područja očuvanja značajna za ptice – POP** (područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja divljih vrsta ptica od interesa za Europsku uniju, kao i njihovih staništa, te područja značajna za očuvanje migratorih vrsta ptica, a osobito močvarna područja od međunarodne važnosti) i **područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove – POVS** (područja značajna za očuvanje i ostvarivanje povoljnog stanja drugih divljih vrsta i njihovih staništa, kao i prirodnih stanišnih tipova od interesa za Europsku uniju).

Na području obuhvata Programa nalaze se sljedeća područja ekološke mreže:

Kod područja	Naziv područja	Tip područja*
HR1000022	Velebit	POP
HR2000065	Nacionalni park Sjeverni Velebit	POVS

*POP - Područje očuvanja značajno za ptice; POVS - Područje očuvanja značajno za vrste i stanišne tipove

Ciljne vrste Područja očuvanja značajnih za ptice na području obuhvata Programa

EKOLOŠKA MREŽA RH (EU EKOLOŠKA MREŽA NATURA 2000) - Područja očuvanja značajna za ptice - POP (Područja posebne zaštite - SPA)							
Identifikacijski broj područja	Naziv područja	Kategorija za ciljnu vrstu	Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste	Status (G= gnjezdarica; P = preletnica; Z = zimovalica)		
HR1000022	Velebit	1	*Aegolius funereus*	planinski ćuk	G		
		1	*Alectoris graeca*	jarebica kamenjarka	G		
		1	*Anthus campestris*	primorska trepteljka	G		
		1	*Aquila chrysaetos*	suri orao	G		
		1	*Bonasa bonasia*	lještarka	G		
		1	*Bubo bubo*	ušara	G		
		1	*Caprimulgus europaeus*	leganj	G		
		1	*Circaetus gallicus*	zmijar	G		
		1	*Circus cyaneus*	eja strnjarica			Z
		1	*Crex crex*	kosac	G		

		1	*Dendrocopos leucotos*	planinski djetlić	G		
		1	*Dendrocopos medius*	crvenoglavi djetlić	G		
		1	*Dryocopus martius*	crna žuna	G		
		1	*Emberiza hortulana*	vrtna strnadica	G		
		1	*Falco peregrinus*	sivi sokol	G		
		1	*Falco vespertinus*	crvenonoga vjetruša		P	
		1	*Ficedula albicollis*	bjelovrata muharica	G		
		1	*Glaucidium passerinum*	mali ćuk	G		
		1	*Lanius collurio*	rusi svračak	G		
		1	*Lanius minor*	sivi svračak	G		
		1	*Lullula arborea*	ševa krunica	G		
		1	*Pernis apivorus*	škanjac osaš	G	P	
		1	*Picoides tridactylus*	troprsti djetlić	G		
		1	*Picus canus*	siva žuna	G		
		1	*Strix uralensis*	jastrebača	G		
		1	*Sylvia nisoria*	pjegava grmuša	G		
		1	*Tetrao urogallus*	tetrijeb gluhan	G		
		1	*Actitis hypoleucos*	mala prutka	G		
		1	*Phylloscopus bonelli*	gorski zviždak	G		

Kategorija za ciljnu vrstu: 1 = međunarodno značajna vrsta za koju su područja izdvojena temeljem članaka 3. i članka 4. stavka 1. Direktive o pticama (Direktiva 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenoga 2009. o očuvanju divljih ptica (kodificirana verzija) (SL L 20, 26.1.2010.))

Cilj očuvanja, osnovne mjere i upravno područje za navedene ciljne vrste Područja očuvanja značajnih za ptice na području obuhvata Programa zaštite divljači navedeni su Prilogu I. Pravilnika o ciljevima očuvanja i osnovnim mjerama za očuvanje ptica u području ekološke mreže.

Ciljne vrste i ciljna staništa Područja očuvanja značajnih za vrste i stanišne tipove na području obuhvata Programa

EKOLOŠKA MREŽA RH (EU EKOLOŠKA MREŽA NATURA 2000) - Područja očuvanja značajna za vrste i stanišne tipove - POVS (Područja od značaja za Zajednicu - SCI)				
Identifikacijski broj područja	Naziv područja	Kategorija za ciljnu vrstu/ stanišni tip	Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/ Šifra stanišnog tipa
HR2000605	Nacionalni park Sjeverni Velebit	1	velika četveropjega cvilidreta	Morimus funereus
		1	jelenak	Lucanus cervus
		1	alpinska strizibuba	Rosalia alpina*
		1	širokouhi mračnjak	Barbastella barbastellus
		1	vuk	Canis lupus*
		1	medvjed	Ursus arctos*
		1	ris	Lynx lynx
		1	kitaibelov pakujac	Aquilegia kitaibelii
		1	planinski kotrljan	Eryngium alpinum
		1	špiljska trokutnjača	Congeria kusceri
		1	Skopolijeva gušarka	Arabis scopoliana
		1	danja medonjica	Euplagia quadripunctaria*

		1	Planinske i borealne vrištine	4060
		1	Klekovina bora krivulja (Pinus mugo) s dlakavim pjenišnikom (Rhododendron hirsutum)	4070*
		1	Sastojine Juniperus communis na kiseloj ili bazičnoj podlozi	5130
		1	Planinski i pretplaninski vapnenački travnjaci	6170
		1	Istočno submediteranski suhi travnjaci (Scorzoneretalia villosae)	62A0
		1	Travnjaci tvrdače (Nardus) bogati vrstama	6230*
		1	Acidofilne šume smreke brdskog i planinskog pojasa (Vaccinio-Piceetea)	9410
		1	Karbonatna točila Thlaspietea rotundifolii	8120
		1	Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom	8210
		1	Ilirske bukove šume (Aremonio-Fagion)	91K0
		1	Špilje i jame zatvorene za javnost	8310
		1	Suhi kontinentalni travnjaci (Festuco-Brometalia) (*važni lokaliteti za kaćune)	6210*
		1	(Sub-) mediteranske šume endemičnog crnog bora	9530*

Kategorija za ciljnu vrstu/stanišni tip: 1 = međunarodno značajna vrsta/stanišni tip za koje su područja izdvojena temeljem članka 4. stavka 1. Direktive o staništima (Direktiva Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore (SL L 206, 22.7.1992.))

*Prioritetna vrsta/stanišni tip za zaštitu i očuvanje na razini Europske unije

Utjecaj zahvata i aktivnosti na područja ekološke mreže

Unutar obuhvata granica Programa zaštite divljači za Nacionalni park „Sjeverni Velebit“ nalaze se dva područja ekološke mreže: Područje očuvanja značajno za vrste i stanišne tipove (POVS) – HR2000605 Nacionalni park Sjeverni Velebit i Područje očuvanja značajno za ptice (POP) – HR1000022 Velebit. Oba područja u potpunosti obuhvaćaju Nacionalni park.

Vrste koje se nalaze na popisu divljači, a ujedno su i ciljne vrste područja ekološke mreže (HR2000605 Nacionalni park Sjeverni Velebit i HR1000022 Velebit) su smeđi medvjed (*Ursus arctos*) i jarebica kamenjarka (*Alectoris graeca*).

Pravilnikom o strogo zaštićenim vrstama smeđi medvjed proglašen je strogo zaštićenom vrstom, ali je ostao na popisu divljači te se njime gospodari temeljem Plana gospodarenja smeđim medvjedom u RH, odnosno akcijskim planom za svaku pojedinu godinu. Sukladno navedenome, u Planu će se bilježiti brojno stanje (matični fond i prirast) smeđeg medvjeda, a sve smjernice gospodarenja biti će određene Akcijskim planom za svaku pojedinu godinu kojeg donose Ministarstvo poljoprivrede i Ministarstvo zaštite okoliša i energetike.

Trenutno brojno stanje jarebice kamenjarke na području obuhvata Programa je oko 10 jedinki te se u budućem gospodarenju predviđa samo praćenje i bilježenje brojnog stanja. S obzirom da je održavanje staništa jedan od ključnih čimbenika za njihovu rasprostranjenost u budućem gospodarenju pokušati će se kroz održavanje i poboljšanje staništa (košnja i obrada zapuštenih poljoprivrednih površina, izrada pojilišta i sl.) povećati brojno stanje jarebice kamenjarke.

Od ostalih ciljnih vrsta područja ekološke mreže na koje lovno gospodarenje može imati utjecaja ili koje mogu imati utjecaja na lovno gospodarenje dolaze ili mogu doći: vuk, ris, suri orao, zmijar, kosac, ušara, eja strnjarica, sivi sokol, škanjac osaš, jastrebača, ali s obzirom da se Planom predviđa uglavnom praćenje brojnog stanja divljači te ostalih životinjskih vrsta može se smatrati da zahvati i aktivnosti predviđeni Planom neće imati značajan negativan utjecaj na navedene ciljne vrste područja ekološke mreže.

U slučaju potrebe rastjerivanja divljači radi smanjenja gospodarskih šteta i eventualnog odstrela, navedeno se neće provoditi u zoni radijusa 300 m oko aktivnih gnijezda strogo zaštićenih ptica grabljivica i ciljnih vrsta područja ekološke mreže kao ni u vrijeme njihovog razmnožavanja, tako da neće biti niti značajnog negativnog utjecaja na iste.

Prilikom eventualne izgradnje lovnogospodarskih i lovnotehničkih objekata koristiti će se isključivo prirodni materijali te se neće koristiti sredstva štetna za toplokrvne životinje (šišmiševe), a ukoliko se u navedenim objektima pronađu kolonije šišmiša isti se neće uznemiravati.

Ostale životinjske vrste koje su ciljne vrste gore navedenih područja ekološke mreže ne nalaze se na popisu divljači i ovim Programom se neće negativno utjecati na njih. Dapače, praćenje brojnog, ali i zdravstvenog stanja svih ostalih životinjskih vrsta (pa tako i ciljnih vrsta područja ekološke mreže) ima pozitivan utjecaj (naročito u slučaju pojave bolesti i sl.) kao i eventualna izgradnja i održavanje pojilišta.

Nadalje, praćenje brojnog, ali i zdravstvenog stanja svih ostalih životinjskih vrsta (pa tako i ciljnih vrsta područja ekološke mreže), suzbijanje nedozvoljenih radnji, edukacija stanovništva oko upotrebe zaštitnih sredstava u poljoprivredi i šumarstvu i sl., samo će imati pozitivan utjecaj na ciljne vrste područja ekološke mreže.

S obzirom na gore navedene ciljne vrste, odnosno stanišne tipove POVS-a koji se nalaze unutar obuhvata ovog Programa te na činjenicu da se radi o ciljnim vrstama i stanišnim tipovima kojima se ne gospodari u smislu posebnog propisa iz područja lovstva, zahvati i aktivnosti propisani ovim Programom neće imati značajan negativan utjecaj na ciljne vrste i njihova staništa kao ni na ciljne stanišne tipove područja ekološke mreže.

6. MJERE ZAŠTITE DIVLJAČI

Određene vrste krupne divljači nalaze se na području obuhvata Programa. Kako bi se suzbili neželjeni događaji provoditelj Programa poduzeti će sve preventivne mjere čime će se neželjeni događaji svesti na minimum. Preporuča se provoditelju Programa zbog nadzora mogućeg širenja zaraza kao što su bjesnoća, afrička svinjska kuga, tularemija te ptičja gripa (virus H5N1) surađivati i dostavljati lešine ptica ili sisavaca sumnjivih na navedene bolesti nadležnim ustanovama (Veterinarskim ambulantama, Veterinarskom institutu ili Veterinarskom fakultetu) kako bi se na vrijeme mogle provesti preventivne dijagnostičke, kurativne i higijensko-zdravstvene mjere radi zaštite divljači ljudi i stoke.

Provoditelj ovog Programa dužan je provoditi nadzor nad divljači i ostalim životinjskim vrstama.

Članak 59. Pravilnika o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači predviđa sljedeće mjere zaštite:

1. zabranu lova divljači osim izuzetaka propisanih Zakonom o lovstvu i ovim Pravilnikom;
2. provedbu preventivnih, dijagnostičkih, kurativnih i higijensko – zdravstvenih mjera radi zdravstvene zaštite divljači, ljudi i stoke;
3. spašavanje divljači od elementarnih nepogoda;
4. poduzimanje preventivnih mjera kod izvođenja poljoprivrednih i drugih radova;
5. suzbijanje nezakonitoga lova.

Postupanje sa ozlijeđenim ili usmrćenim strogo zaštićenim vrstama koje su zaštićene temeljem Pravilnika o strogo zaštićenim vrstama

Za sve strogo zaštićene vrste koje su pronađene uginule na površinama za koje se ovaj Program donosi provoditelj će sastaviti zapisnik sa slijedećim podacima: foto dokumentacijom vrste, izvješće o vremenu i okolnostima pod kojim je došlo do usmrćivanja strogo zaštićene vrste. O evidentiranim uginućima odmah će izvijestiti inspekciju zaštite prirode i resorno ministarstvo.

7. MJERE ZA SPREČAVANJE ŠTETA OD DIVLJAČI

Članak 60. Pravilnika o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači predviđa sljedeće mjere za sprječavanje štete od divljači:

1. edukaciju i suradnju s vlasnicima i korisnicima površina unutar područja za koje se program izrađuje,
2. nabavljanje kemijskih, bioloških i biotehničkih zaštitnih sredstava te njihovu besplatnu raspodjelu vlasnicima i korisnicima površina na njihov zahtjev,
3. zaštitu usjeva i nasada izgonom divljači te uporabom zaštitnih sredstava i plašila, koju su dužni provoditi vlasnici i korisnici površina o vlastitom trošku,
4. uklanjanje poljoprivrednih usjeva do agrotehničkog roka,
5. smanjivanje broja divljači kada zbog prevelike gustoće dolazi do gospodarski nedopustivih šteta.

U proteklom periodu koji je prethodio izradi Programa zaštite divljači mjere sprječavanja šteta od divljači provođene su sporadično i bez sustavne organizacije za čitavo područje Nacionalnog parka. Kako bi se u budućnosti neželjeni događaji sveli na minimum potrebno je provoditi sve mjere suzbijanja i zaštite predviđene ovim Programom na cijelom prostoru Nacionalnog parka.
Radi zaštite divljači a i svih ostalih životinjskih vrsta neophodna je suradnja sa ovlaštenicima prava lova koji gospodare sa lovištima sa kojima Park graniči te je potrebno obavljati sljedeće radnje:

- neposredna blizina lovnogospodarskih objekata kao što su hranilišta za krupnu i sitnu divljač te solišta trebaju biti udaljena minimalno 200 metara od granice Parka,
- prilikom ispuštanja divljači, divljač koju lovoovlaštenik ispušta potrebno je ispuštati minimalno 500 metara od zone Nacionalnog parka,
- radi sigurnosnih razloga dostaviti Javnoj ustanovi godišnji plan lova u zonama gdje se može očekivati izlazak vrsta krupne divljači na područje Nacionalnog parka,

Pored lovoovlaštenika nužna je i suradnja sa korisnicima i vlasnicima poljoprivrednih zemljišta na području Nacionalnog parka. Kako bi se smanjila opasnost od neželjenih događaja potrebno je provoditi edukaciju stanovništva i osigurati suradnju prilikom izvođenja svih agrotehničkih aktivnosti. U tu svrhu potrebno je:

- uklanjati grmlje uz cestovne pravce,
- kositi i uklanjati raslinje i sprječavati zakorovljavanje obradivih površina,
- sjetvu obavljati na način koji je propisan pravilima struke,
- sve ostale agrotehničke mjere provoditi u skladu sa pravilima struke i sukladno zakonskoj regulativi.

Mjere za suzbijanje i smanjivanje neželjenih događaja izazvanih aktivnošću divljači i ostalih životinjskih vrsta:

- Žičana ograda
- Elektro pastiri
- Zvučna i ultrazvučna plašila
- Pirotehnika i plinski pištolji
- Živolovke
- Istjerivanje divljači
- Vatreno oružje

Žičana ograda

Mehanička zaštita površina najdjelotvorniji je oblik suzbijanja šteta od divljači i ostalih životinjskih vrsta. Nedostatak podizanja ograda od žičanog pletiva je cijena. U zavisnosti od konfiguracije terena, vrsti pletiva, materijalu stupova koji se koriste, visini ograde itd., u nekim slučajevima iznosi potrebni za ograđivanje iznose i preko 100 tis. kn/km. Prilikom postavljanja žičane ograde kako bi se spriječio prodor prije svega divlje svinje a potencijalno i ostalih nepoželjnih vrsta na branjene površine, potrebno je donje dijelove ograde ukopati ili ako postoji višegodišnja potreba izbetonirati donji dio trase ograde.

Elektro pastiri

Za razliku od žičane ograde elektro ograda je jednostavnija za postavljanje, lakše se uklanja i generalno je jeftinija po kilometru. Nedostatak elektro ograde je potreba za održavanjem koridora ograde (košnja). Elektro ograda efikasan je način suzbijanja neželjene aktivnosti divlje svinje na nekom području. Za sprječavanja šteta od jelenske ili srneće divljači može se kombinirati sa drugim ogradama tako da se elektro pastir postavlja u više dijelove ograde.

Zvučna i ultrazvučna plašila

Zvučna i ultrazvučna plašila su neinvazivna metoda sprječavanja šteta od divljači. U svijetu je uobičajena upotreba različitih izvedbi ovih plašila za rastjerivanje sisavaca i ptica sa branjenih površina. U nekim zemljama EU upotreba zvučno-ultrazvučnih rastjerivača je uobičajena zamjena za ogradu prometnica. Uređaji prema konstrukciji mogu biti stacionarni i mobilni. Ovi uređaji pogodni su iz razloga jer ne dovode do ozljeđivanja ciljanih vrsta koje se rastjeruju.

Pirotehnika i plinski pištolji

Upotreba plinskih pištolja i pirotehnike pokazala se u prošlosti vrlo efikasnom. Zbog detonacije ili zvižduka koje proizvode nema privikavanja ptica ili životinja na njih. Pirotehnička sredstva poželjno je koristiti u vrijeme sjetve i žetve poljoprivrednih površina.

Živolovke

Određene vrste divljači kao i ostale životinjske vrste mogu se pokušati loviti klopkama (živolovkama) koje neće ozljeđivati uhvaćenu divljač i/ili životinjske vrste. Uhvaćenu divljač može se transportirati van

granica Parka uz dogovor sa ovlaštenikom prava lova u lovištu koje graniči sa Parkom. Navedena metoda iziskuje puno truda i nije jeftina te se javlja problem što sa divljači kada se uhvati.

Istjerivanje divljači

Istjerivanje divljači je jedna od metoda koja iziskuje puno ljudi te s obzirom na veličinu Parka može biti primijenjena samo na rubne dijelove Parka.

Vatreno oružje

Na području Nacionalnog parka nalazi se određena populacija divlje svinje te je sukladno važećoj zakonskoj regulativi za očekivati možebitno uklanjanje. Upotreba vatrenog oružja moguća je 100 m od granice naselja odnosno kako bi se spriječio ulazak divljači na površine gdje ih se ne želi. U suradnji sa ovlaštenicima prava lova koji graniče sa područjem Nacionalnog parka može se pojačati odstrel upravo u kritičnim zonama.

Svake godine će se prema obvezi koju propisuje Program zaštite divljači za Nacionalni park „Sjeverni Velebit“, obavljati prebrojavanje i utvrđivanje brojnog stanja svih vrsta divljači i ostalih životinjskih vrsta na području za koje je izrađen ovaj Program.

Na području obuhvata ovog Programa u zoni koja je Prostornim planom određena kao građevinska zona, nije poželjno prisustvo bilo koje vrste divljači.

S obzirom da se na području obuhvata Programa nalaze ili mogu pridolaziti životinjske vrste koje nisu divljač, a mogu pričinjavati štetu (gospodarsku ili na ekosustavu), za njih je također moguće provoditi postupak izlučivanja, a sve u skladu sa zakonskim propisima. Izlučivanje jedinki takovih životinjskih vrsta bilježiti će se u obrascima ovog Programa.

U slučaju potrebe izlučenja (odstrela) jedinki pojedine vrste divljači ili drugih životinjskih vrsta ishoditi će se dopuštenje od državnog tijela nadležnog za zaštitu prirode kojim će se propisati broj jedinki, vrijeme i način obavljanja izlučenja. Ukoliko će se raditi o izlučenju drugih životinjskih vrsta čije izlučenje će biti propisano Naredbom državnog tijela za zaštitu prirode neće biti potrebno ishoditi posebno dopuštenje od navedenog državnog tijela za zaštitu prirode.

Na području obuhvata programa neće se izrađivati lovnogospodarski objekti kao ni vršiti prihranjivanje divljači. Iznimno u svrhu lova (odstrela) moguća je izgradnja lovnogospodarskih objekata i primamljivanje hranom a za što će se zatražiti dopuštenje od strane državnog tijela nadležnog za zaštitu prirode. Nije planirana ni izgradanja izgradanja lovnotehničkih objekata (čeka) ali se objekti mogu izgraditi u slučaju odobrenog izolučenja.

O B A V L J E N I L O V								
LOVNA GODINA (razdoblje)	PODACI O ULOVLJENOJ DIVLJAČI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN LOVA	PODACI O LOVCU	RAZLOG ZA OBAVLJANJE LOVA (dokaz)	Napomena
	VRSTA	SPOL (M/Ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
od 01. travnja 2019. do 31. ožujka 2020.								

O B A V L J E N I L O V								
LOVNA GODINA (razdoblje)	PODACI O ULOVLJENOJ DIVLJAČI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN LOVA	PODACI O LOVCU	RAZLOG ZA OBAVLJANJE LOVA (dokaz)	Napomena
	VRSTA	SPOL (M/Ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
od 01. travnja 2020. do 31. ožujka 2021.								

O B A V L J E N I L O V								
LOVNA GODINA (razdoblje)	PODACI O ULOVLJENOJ DIVLJAČI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN LOVA	PODACI O LOVCU	RAZLOG ZA OBAVLJANJE LOVA (dokaz)	Napomena
	VRSTA	SPOL (M/Ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
od 01. travnja 2021. do 31. ožujka 2022.								

O B A V L J E N I L O V								
LOVNA GODINA (razdoblje)	PODACI O ULOVLJENOJ DIVLJAČI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN LOVA	PODACI O LOVCU	RAZLOG ZA OBAVLJANJE LOVA (dokaz)	Napomena
	VRSTA	SPOL (M/Ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
od 01. travnja 2022. do 31. ožujka 2023.								

O B A V L J E N I L O V								
LOVNA GODINA (razdoblje)	PODACI O ULOVLJENOJ DIVLJAČI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN LOVA	PODACI O LOVCU	RAZLOG ZA OBAVLJANJE LOVA (dokaz)	Napomena
	VRSTA	SPOL (M/Ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
od 01. travnja 2023. do 31. ožujka 2024.								

O B A V L J E N I L O V								
LOVNA GODINA (razdoblje)	PODACI O ULOVLJENOJ DIVLJAČI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN LOVA	PODACI O LOVCU	RAZLOG ZA OBAVLJANJE LOVA (dokaz)	Napomena
	VRSTA	SPOL (M/Ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
od 01. travnja 2024. do 31. ožujka 2025.								

O B A V L J E N I L O V								
LOVNA GODINA (razdoblje)	PODACI O ULOVLJENOJ DIVLJAČI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN LOVA	PODACI O LOVCU	RAZLOG ZA OBAVLJANJE LOVA (dokaz)	Napomena
	VRSTA	SPOL (M/Ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
od 01. travnja 2025. do 31. ožujka 2026.								

O B A V L J E N I L O V								
LOVNA GODINA (razdoblje)	PODACI O ULOVLJENOJ DIVLJAČI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN LOVA	PODACI O LOVCU	RAZLOG ZA OBAVLJANJE LOVA (dokaz)	Napomena
	VRSTA	SPOL (M/Ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
od 01. travnja 2026. do 31. ožujka 2027.								

O B A V L J E N I L O V								
LOVNA GODINA (razdoblje)	PODACI O ULOVLJENOJ DIVLJAČI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN LOVA	PODACI O LOVCU	RAZLOG ZA OBAVLJANJE LOVA (dokaz)	Napomena
	VRSTA	SPOL (M/Ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
od 01. travnja 2027. do 31. ožujka 2028.								

O B A V L J E N I L O V								
LOVNA GODINA (razdoblje)	PODACI O ULOVLJENOJ DIVLJAČI				VRIJEME, MJESTO I NAČIN LOVA	PODACI O LOVCU	RAZLOG ZA OBAVLJANJE LOVA (dokaz)	Napomena
	VRSTA	SPOL (M/Ž)	DOB (god.)	TEŽINA (kg)				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
od 01. travnja 2028. do 31. ožujka 2029.								

8. BRIGA O DRUGIM ŽIVOTINJSKIM VRSTAMA

U skladu sa zakonskom regulativom i smjernicama ovog Programa zaštite divljači, treba se evidentirati pojava i ostalih životinjskih vrsta (vrste, njihov broj, učestalost i dr.), a kao mjera zaštite provoditi će se permanentno preventivne mjere sprječavanja uništavanja legla, odnosno gnijezda i jaja životinjskih vrsta te uništavanje mladunčadi ili odraslih primjeraka.

Provedba spomenutih mjera već je ranije opisana u ovom Programu. Poželjno je da prisutnost kako divljači tako i određenih ostalih životinjskih vrsta na području obuhvata Programa, pogotovu unutar građevinskih područja bude što manja. Bez obzira na poduzete mjere, slučajevi pojava divljači i ostalih životinjskih vrsta su neminovni. U takvim situacijama kada se određena jedinka (sisavac ili ptica) nađe u prostoru gdje direktno ugrožava imovinu, objekte ili ljude potrebno je prije svega poduzeti mjere protjerivanja, a u slučaju strogo zaštićenih životinjskih vrsta o navedenome obavijestiti nadležno ministarstvo te poduzeti mjere za sprječavanje njihovog pojavljivanja te po potrebi i njihovo uklanjanje, a samim time i sprječavanje nastanka šteta.

Potrebno je voditi evidencija stradalih ili uklonjenih jedinki sukladno Zakonu o lovstvu i Zakonu o zaštiti prirode. Izvješća se dostavljaju nadležnim ministarstvima.

9. PRIKAZ POTREBNIH FINANCIJSKIH SREDSTAVA ZA PROVEDBU PROGRAMA ZAŠTITE DIVLJAČI

Provođenje mjera zaštite iziskuje značajna sredstva u obliku ljudskih resursa i prateće opreme. Obzirom da je desetogodišnje razdoblje dugi period, ovdje će se dati tablica u koju će provoditelj Programa zaštite divljači za Nacionalni park Sjeverni Velebit vršiti evidenciju postojećih i tijekom razdoblja važenja nabavljenih sredstava.

U tablici će se voditi evidencija potrebnih ulaganja.

NAZIV	BROJ	JEDINIČNA CIJENA (kn)	UKUPNA CIJENA (kn)
Repelenti	**100**	**140,00**	**14 000,00**
Električni pastir	**10**	**500,00**	**5 000,00**
Provedba Programa zaštite divljači	**1**	**5 000,00**	**5 000,00**
Ukupno ulaganje			**24.00,00**

10. KRONIKA ZAŠTITE DIVLJAČI

LOVNA GODINA

LOVNA GODINA

LOVNA GODINA

11. PRILOZI

- Akt na temelju kojega je izdvojeno područja za koje je izrađen Program
- Zapisnik stručnoga povjerenstva za pregled Programa
- Rješenje o provedenom postupku prethodne ocjene
- Suglasnost o odobrenju Programa
- Topografska karta u mjerilu
- Kartografski prikaz zaštićenog područja
- Kartografski prikaz područja ekološke mreže

NN 58/1999 (9.6.1999.), Zakon o proglašenju Nacionalnog parka "Sjeverni Velebit

ZASTUPNIČKI DOM HRVATSKOGA DRŽAVNOG SABORA

Na temelju članka 89. Ustava Republike Hrvatske, donosim

ODLUKU

O PROGLAŠENJU ZAKONA O PROGLAŠENJU NACIONALNOG PARKA »SJEVERNI VELEBIT«

Proglašavam Zakon o proglašenju Nacionalnog parka »Sjeverni Velebit«, koji je donio Zastupnički dom Hrvatskoga državnog sabora na sjednici 28. svibnja 1999.

Broj: 01-081-99-1075/2
Zagreb, 2. lipnja 1999.

Predsjednik
Republike Hrvatske
dr. Franjo Tuđman, v. r.

ZAKON

O PROGLAŠENJU NACIONALNOG PARKA »SJEVERNI VELEBIT«

Članak 1.

Područje unutar granice Parka prirode »Velebit«, u ukupnoj površini od 109 km², proglašava se Nacionalnim parkom »Sjeverni Velebit«.

Granica Nacionalnog parka »Sjeverni Velebit« unutarnja ja granica Parka prirode »Velebit« koji je proglašen zaštićenim dijelom prirode Zakonom o proglašenju planine Velebit parkom prirode (»Narodne novine«, br. 24/81).

Članak 2.

Granica Nacionalnog parka »Sjeverni Velebit« polazi od kote 669 (Samaržinica, iznad Lukova) prema jugu na kotu 1386 (Marković kuk), dalje na križanje ceste za Zavižan i odvojka za Pandorinu Planu, zatim cestom za Zavižan do odvojka za Plješivicu, nastavlja tim odvojkom u smjeru Plješivice do početka odjela 49., zatim

zapadnom granicom toga odjela smjerom prema jugu, te preko kote 1676 (Veliki Pivčevac) na cestu kod Vukušića snježnice, nastavlja cestom prema jugu, prolazi kroz Lomsku dulibu, dalje kroz Mali Lom do križanja ceste u blizini odjela 46. i 45., odatle ravnom linijom na vrh Begovog kuka, dalje prema zapadu na cestu u pravcu Lubenovca, nastavlja tom cestom do križanja ceste za Veliki Alan, te cestom prema istoku preko Mrkvišta do Božidarove barake (u središtu odjela 41. u Štirovači), nastavlja ravnom linijom za zapad preko Medina Golića na kote 1556 (Cipaljski vrh), 1448 (Visibaba), 780 (Sučeva glava), 634 (Panos), 863 (Odžinac), 723 (Kita), 687 (Bjondinovača), 751 (Karamarkov vrh), te dalje na početnu točku, na koti 669.

Granica Nacionalnog parka ucrtana je na topografskoj karti 1:100.000, koja je prilog ovoga Zakona i njegov sastavni dio.

Topografska karta čuva se u Državnoj upravi za zaštitu prirode i okoliša.

Članak 3.

Vlada Republike Hrvatske osnovat će javnu ustanovu za upravljanje Nacionalnim parkom »Sjeverni Velebit« u roku od 6 mjeseci od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Članak 4.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmoga dana od dana objave u »Narodnim novinama«.

Klasa: 351-01/98-01/05
Zagreb, 28. svibnja 1999.

ZASTUPNIČKI DOM
HRVATSKOGA DRŽAVNOG SABORA

Predsjednik
Zastupničkog doma
Hrvatskoga državnog sabora
akademik Vlatko Pavletić, v.r.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO ZAŠTITE OKOLIŠA
I ENERGETIKE
10000 Zagreb, Radnička cesta 80
Tel: 01/ 3717 111 fax: 01/ 3717 149

KLASA: UP/I 612-07/19-37/101
URBROJ: 517-05-2-3-19-2
Zagreb, 18. srpnja 2019.

Ministarstvo zaštite okoliša i energetike Uprava za zaštitu prirode temeljem članka 48. stavaka 5. i 8. vezano uz članak 46. stavak 1. Zakona o zaštiti prirode (Narodne novine, br. 80/13, 15/18, 14/19) povodom zahtjeva Javne ustanove „Nacionalni park Sjeverni Velebit", Krasno 96, 53274 Krasno, nositelja izrade Programa zaštite divljači za Nacionalni park „Sjeverni Velebit" za vremensko razdoblje od 01. travnja 2019. do 31. ožujka 2029. godine, a podnesenog putem izrađivača Plana Šumarskog fakulteta Sveučilište u Zagrebu, Svetošimunska 25, 10000 Zagreb, za provedbu postupka Prethodne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu Programa zaštite divljači za Nacionalni park „Sjeverni Velebit" za vremensko razdoblje od 01. travnja 2019. do 31. ožujka 2029. godine, donosi

R J E Š E N J E

I. Da je Program zaštite divljači za Nacionalni park „Sjeverni Velebit" za vremensko razdoblje od 01. travnja 2019. do 31. ožujka 2029. godine prihvatljiv za ekološku mrežu.

II. U cilju zaštite zaštićenih područja i strogo zaštićenih divljih vrsta za koje nisu izdvojena područja ekološke mreže izdaju se sljedeći uvjeti zaštite prirode:

1. U zoni radijusa 300 m oko aktivnih gnijezda strogo zaštićenih ptica nije dopušteno provoditi lovne aktivnosti u vrijeme njihovog razmnožavanja;
2. Osmatranje (prebrojavanje) životinjskih vrsta vršiti tijekom cijele godine, a prebrojavanje divljači obavljati sukladno propisima Zakona o lovstvu i podzakonskih akata vezanih uz lovstvo (minimalno dva puta godišnje);
3. U slučaju planiranog izlučenja divljači ili ostalih životinjskih vrsta potrebno je zatražiti dopuštenje od ovog Ministarstva. Navedeno nije potrebno tražiti ukoliko se radi o izlučenju ranjenih/povrijeđenih ili bolesnih jedinki;
4. Nije dopuštena izgradnja hranilišta kao ni prihranjivanje bilo kojom vrstom hrane. Iznimno je dopuštena izgradnja hranilišta i primamljivanje hranom u svrhu izlučenja (lova), a za što je potrebno zatražiti dopuštenje od ovog Ministarstva;
5. Na području strogog rezervata „Hajdučki i Rožanski kukovi", posebnog botaničkog rezervata „Vrh Visibaba u sjevernom Velebitu", posebnog botaničkog (floristićkog) rezervata „Područje Zavižan-Balinovac-Zavižanska (Velika) kosa u sjevernom Velebitu" i spomeniku parkovne arhitekture (botanički vrt) „Botanički vrt na Velebitu" nije dopušteno postavljanje lovnogospodarskih i lovnotehničkih objekata;
6. Svaki pronalazak uginule ili ozlijeđene strogo zaštićene životinjske vrste odmah prijaviti Ministarstvu zaštite okoliša i energetike putem obrasca dostupnog na

internetskoj poveznici http://213.202.106.36/limesurvey/index.php/927612/lang-hr;

7. U Obrascu za evidentiranje ugroženih i strogo zaštićenih vrsta (dostupan na internetskoj stranici www.mzoe.hr) potrebno je evidentirati opažanja i nalaze strogo zaštićenih vrsta te navedeni Obrazac jednom godišnje dostavljati ovom Ministarstvu.

III. Ovo Rješenje objavljuje se na internetskim stranicama Ministarstva zaštite okoliša i energetike.

O b r a z l o ž e n j e

Ministarstvo zaštite okoliša i energetike Uprava za zaštitu prirode zaprimila je 13. lipnja 2019. godine od Javne ustanove „Nacionalni park Sjeverni Velebit", Krasno 96, 53274 Krasno, nositelja izrade Programa zaštite divljači za Nacionalni park „Sjeverni Velebit" za vremensko razdoblje od 01. travnja 2019. do 31. ožujka 2029. godine (dalje u tekstu: Plan) zahtjev za provedbu postupka Prethodne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu za Plan. Zahtjev je u ime nositelja izrade Plana podnio izrađivač Plana Šumarski fakultet Sveučilište u Zagrebu, Svetošimunska 25, 10000 Zagreb.

U zahtjevu su sukladno članku 48. stavku 2. Zakona o zaštiti prirode dostavljeni podaci o Programu, nositelju izrade Programa te pripadajući kartografski prikazi. Uz zahtjev je u tiskanom i digitalnom obliku priložen nacrt Plana.

U provedbi postupka ovo Ministarstvo razmotrilo je predmetni zahtjev i priloženu dokumentaciju te nakon uvida u Uredbu o ekološkoj mreži (Narodne novine, br. 124/13, 105/15) utvrdilo je sljedeće.

Nositelj izrade Plana je Javna ustanova „Nacionalni park Sjeverni Velebit", Krasno 96, 53274 Krasno.

Obuhvat Plana odnosi se na područje Nacionalnog parka „Sjeverni Velebit" površine 11.157 ha (šumsko zemljište 11.099 ha, poljoprivredno zemljište 47 ha i javne površine 11 ha).

Plan se donosi za vremensko razdoblje od 01. travnja 2019. do 31. ožujka 2029. godine (10 godina).

Razlog za izradu Plana proizlazi iz Zakona o lovstvu (Narodne novine, broj 99/18, 32/19), odnosno članka 47. koji propisuje da se za površine na kojima je zabranjeno ustanovljenje lovišta donosi program zaštite divljači kojim se uređuje zaštita i lov divljači na navedenim površinama.

Zahvati i aktivnosti planirani ovim Planom su: prebrojavanje divljači i ostalih životinjskih vrsta; rad lovočuvarske/nadzorne službe; podjela zaštitnih sredstava korisnicima površina obuhvaćenih Planom i edukacija korisnika u vezi upotrebe navedenih sredstava i plašila; eventualna izgradnja lovnogospodarskih i lovnotehničkih objekata; rastjerivanje divljači; eventualno smanjivanje broja divljači putem selektivnih živolovki i odstrjela.

Unutar obuhvata Plana nalaze se sljedeća zaštićena područja: strogi rezervat „Hajdučki i Rožanski kukovi", posebni botanički rezervat „Vrh Visibaba u sjevernom Velebitu", posebni botanički (floristički) rezervat „Područje Zavižan-Balinovac-Zavižanska (Velika) kosa u sjevernom Velebitu" i spomenik parkovne arhitekture (botanički vrt) „Botanički vrt na Velebitu".

Unutar obuhvata Plana nalaze se područja ekološke mreže proglašena Uredbom o ekološkoj mreži: Područje očuvanja značajno za vrste i stanišne tipove (POVS) – HR2000605 Nacionalni park Sjeverni Velebit i Područje očuvanja značajno za ptice (POP) – HR1000022 Velebit.

Vrste koje se nalaze na popisu divljači, a ujedno su i ciljne vrste područja ekološke mreže (HR2000605 Nacionalni park Sjeverni Velebit i HR1000022 Velebit) su smeđi medvjed (*Ursus arctos*) i jarebica kamenjarka (*Alectoris graeca*).

Pravilnikom o strogo zaštićenim vrstama smeđi medvjed proglašen je strogo zaštićenom vrstom, ali je ostao na popisu divljači te se njime gospodari temeljem Plana gospodarenja smeđim medvjedom u RH, odnosno akcijskim planom za svaku pojedinu godinu. Sukladno navedenome, u Planu će se bilježiti brojno stanje (matični fond i prirast) smeđeg medvjeda, a sve smjernice gospodarenja biti će određene Akcijskim planom za svaku pojedinu godinu.

Trenutno brojno stanje jarebice kamenjarke na području obuhvata Plana je oko 10 jedinki te se u budućem gospodarenju predviđa samo praćenje i bilježenje brojnog stanja. S obzirom da je održavanje staništa jedan od ključnih čimbenika za njihovu rasprostranjenost u budućem gospodarenju pokušati će se kroz održavanje i poboljšanje staništa (košnja i obrada zapuštenih poljoprivrednih površina, izrada pojilišta i sl.) povećati brojno stanje jarebice kamenjarke.

Ostale životinjske vrste koje su ciljne vrste gore navedenih područja ekološke mreže ne nalaze se na popisu divljači te se može isključiti mogućnost negativnih utjecaja Plana na njih.

Zahvati i aktivnosti planirani Planom ne uzrokuju gubitak ciljnih staništa područja ekološke mreže, odnosno ne utječu značajno negativno na pogodnost staništa za ciljne vrste područja ekološke mreže.

Slijedom iznijetog u provedenom postupku Prethodne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu, a uzevši u obzir zahvate i aktivnosti planirane Planom, uz pridržavanje važećih zakonskih propisa, može se isključiti mogućnost značajnih negativnih utjecaja Plana na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže i nije potrebno provesti Glavnu ocjenu prihvatljivosti za ekološku mrežu te je stoga riješeno kao u izreci.

U slučaju izmjena dostavljenog nacrta Plana, potrebno je ponoviti postupak Prethodne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu.

Ministarstvo zaštite okoliša i energetike Uprava za procjenu utjecaja na okoliš i održivo gospodarenje otpadom očitovalo se dopisom (KLASA: 351-03/18-04/487 URBROJ: 517-06-2-1-2-18-2) od 7. svibnja 2018. godine da sukladno odredbama Zakona o zaštiti okoliša (Narodne novine, br. 80/13, 153/13, 78/15, 12/18) lovstvo nije područje za koje se obvezno provode postupci strateške procjene i ocjene o potrebi strateške procjene utjecaja na okoliš.

Člankom 46. Zakona o zaštiti prirode propisano je da Ministarstvo provodi prethodnu ocjenu i glavnu ocjenu za strategije, planove i programe koji se pripremaju i/ili donose na državnoj i područnoj (regionalnoj) razini, kao i za one koji se pripremaju i/ili donose na državnoj i područnoj (regionalnoj) razini, a za koje je posebnim propisom kojim se uređuje zaštita okoliša određena obveza strateške procjene ili ocjene o potrebi strateške procjene, dok Upravno tijelo provodi prethodnu ocjenu i glavnu ocjenu za strategije, planove i programe koji se pripremaju i/ili donose na lokalnoj razini, kao i za one koji se pripremaju i/ili donose na lokalnoj razini, a za koje je posebnim propisom kojim se uređuje zaštita okoliša određena obveza strateške procjene ili ocjene o potrebi strateške procjene.

Članak 48. stavak 5. Zakona o zaštiti prirode propisuje da ako Ministarstvo isključi mogućnost značajnih negativnih utjecaja strategije, plana ili programa na ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže, donosi rješenje da je strategija, plan ili program prihvatljiv za ekološku mrežu.

Članak 48. stavak 8. Zakona o zaštiti prirode propisuje da rješenje iz stavaka 5. i 6. navedenog članka sadrži i uvjete zaštite prirode ako se radi o strategiji, planu ili programu u čijem se obuhvatu nalaze zaštićena područja, strogo zaštićene divlje vrste i/ili ugroženi i rijetki stanišni tipovi za koje nisu izdvojena područja ekološke mreže.

U skladu s člankom 51. stavak 2. Zakona o zaštiti prirode ovo Rješenje objavljuje se na mrežnoj stranici Ministarstva.

UPUTA O PRAVNOM LIJEKU

Ovo je Rješenje izvršno u upravnom postupku te se protiv njega ne može izjaviti žalba, ali se može pokrenuti upravni spor pred upravnim sudom na području kojeg tužitelj ima prebivalište, odnosno sjedište. Upravni spor pokreće se tužbom koja se podnosi u roku od 30 dana od dana dostave ovog Rješenja.

Tužba se predaje nadležnom upravnom sudu neposredno u pisanom obliku, usmeno na zapisnik ili se šalje poštom, odnosno dostavlja elektronički.

REPUBLIKA HRVATSKA - MINISTARSTVO ZAŠTITE OKOLIŠA I ENERGETIKE - ZAGREB

VIŠI SAVJETNIK - SPECIJALIST

Stjepan Gospočić

Dostaviti:

1. Javna ustanova „Nacionalni park Sjeverni Velebit“, Krasno 96, 53 274 Krasno
2. Sveučilište u Zagrebu Šumarski fakultet, Svetošimunska 25, 10 000 Zagreb
3. U spis predmeta

O tome obavijest:

1. Ministarstvo poljoprivrede, Uprava šumarstva, lovstva i drvne industrije, Planinska 2a, 10 000 Zagreb

ZAPISNIK

Sastavljen 5. rujna 2019. godine u Krasnom, povodom pregleda elaborata Programa zaštite divljači za Nacionalni park „SJEVERNI VELEBIT“. Javna ustanova „NACIONALNI PARK SJEVERNI VELEBIT“ je Ministarstvu poljoprivrede podnijela zahtjev kojim traži da se obavi pregled elaborata Programa zaštite divljači za Nacionalni park „SJEVERNI VELEBIT“. Program zaštite divljači izradio je Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu registriran za izradu i provođenje lovnogospodarskih osnova, programa uzgoja i programa zaštite divljači te njihovih revizija (broj licence 0815). Ovlašteni djelatnik izrađivača koji je izradio elaborat lovnogospodarske osnove je doc. dr. sc. Kristijan Tomljanović.

Ministarstvo poljoprivrede temeljem prethodno navedenog zahtjeva i članka 48. stavka 3. Zakona o lovstvu („Narodne novine“, broj: 99/18. i 32/19.) te članka 4. Pravilnika o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači ("Narodne novine", broj: 40/06., 92/08., 39/11. i 41/13.), osnovalo je Povjerenstvo za provedbu ispitnog postupka pregleda elaborata Programa zaštite divljači u sastavu:

1. Tomislav Žuglić, dipl. ing. šum. – predsjednik
2. Stjepan Gospočić, dipl. ing. šum. – član
3. Ivan Gligora, mag. ing. agr. – član

i dalo joj zadatak da obavi pregled predloženoga elaborata Programa zaštite divljači i dade svoje mišljenje o potvrđivanju istog Ministarstvu poljoprivrede.

Povjerenstvo se sastalo i radilo u uredu i na terenu, a radu Povjerenstva prisustvovali su predstavnici Javne ustanove „NACIONALNI PARK SJEVERNI VELEBIT“ te izrađivač Programa.

Elaborat Programa zaštite divljači sadrži:

-akt o proglašenju ili ustanovljenju površina izvan lovišta;
-osnovni podaci o položaju i granicama površine izvan lovišta, te njenoj površini razrađenoj po kulturama zemljišta sa zemljovlasničkim razmjerom;
-procjena brojnog stanja divljači koja stalno, sezonski ili povremeno obitava na površinama izvan lovišta ili preko istih prelazi;
- uvjete zaštite prirode;
- mjere zaštite divljači;
- mjere za sprječavanje šteta od divljači;
- brigu o drugim životinjskim vrstama;
- prikaz potrebnih financijskih sredstava za provedbu programa zaštite divljači;
- kronika zaštite divljači.

ZAKLJUČAK

1. Pregledom elaborata Programa zaštite divljači utvrđeno je da je isti potrebno dopuniti sljedećim:

- u uvodnom dijelu uskladit prikaz zakonskih i podzakonskih akata
- nomotehnički i pravopisno urediti elaborat
- ugraditi i ostale primjedbe iskazane tijekom pregleda.

2. Provjeru usklađenosti Programa zaštite divljači izvršiti će se uredski prema ovome Zapisniku i radnoj inačici Programa zaštite divljači.

3. Predlaže se Ministarstvu poljoprivrede:

a) da na temelju članka 47. stavka 1. Zakona o lovstvu da Suglasnost na Program zaštite divljači za Nacionalni park „SJEVERNI VELEBIT“, za vremensko razdoblje od 1. travnja. 2019. do 31. ožujka. 2029. godine ukoliko se u roku od 30 dana, dostavi Program zaštite divljači usklađen s primjedbama i prijedlozima povjerenstva koji su evidentirani u radnoj inačici Programa zaštite divljači i ovom zapisniku.

b) da na temelju članka 47. stavka 1. Zakona o lovstvu odbaci Program zaštite divljači za Nacionalni park „SJEVERNI VELEBIT“, za vremensko razdoblje od 1. travnja. 2019. do 31. ožujka. 2029. godine ukoliko u navedenom roku ne dostavi Program zaštite divljači usklađen s primjedbama i prijedlozima povjerenstva koji su evidentirani u radnoj inačici programa zaštite divljači i ovom zapisniku.

Za podnositelja zahtjeva:
Za Javnu ustanovu „NACIONALNI PARK SJEVERNI VELEBIT“
Ravnateljica Irena Glavičić Sertić, dipl. oec.

Za izrađivača:
ŠUMARSKI FAKULTET SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
Ovlašteni djelatnik za izradu Programa
dr. sc. Kristijan Tomljanović

Povjerenstvo:

1. Tomislav Žuglić, dipl. ing. šum.

2. Stjepan Gospočić, dipl. ing. šum.

3. Ivan Gligora, mag. ing. agr.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE

10000 Zagreb, Planinska 2a

P / 7965171

REPUBLIKA HRVATSKA
2325/18-JAVNA USTANOVA
NACIONALNI PARK "SJEVERNI VELEBIT"

Primljeno: 15 -11- 2019		
Klasifikacijska oznaka:	Ustrojstvena jedinica	
323-03/19-02/01	02	
Urudžbeni broj:	Prilozi	Vrijednost
18-19-6		

KLASA: UP/I-323-03/19-02/65
URBROJ: 525-11/0561-19-4
Zagreb, 4. studenoga 2019.

Ministarstvo poljoprivrede, na temelju članka 47. stavka 1. i 48. stavka 3. Zakona o lovstvu („Narodne novine", broj: 99/18. i 32/19.), članka 4. Pravilnika o sadržaju, načinu izrade i postupku donošenja, odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači („Narodne novine", broj: 40/06., 92/08., 39/11. i 41/13.) te članka 96. stavka 1. i članka 130. stavka 1. Zakona o općem upravnom postupku („Narodne novine", broj: 47/09.), povodom zahtjeva Javne ustanove „Nacionalni park Sjeverni Velebit" za odobrenje Programa zaštite divljači za Nacionalni park „Sjeverni Velebit", d a j e

S U G L A S N O S T

1. Daje se suglasnost na Program zaštite divljači za Nacionalni park „Sjeverni Velebit" s pridržajem ukidanja.

2. Programom zaštite divljači iz točke 1. ove Suglasnosti propisuje se zaštita i lov divljači u razdoblju od 1. travnja 2019. do 31. ožujka 2029. godine.

3. Ova Suglasnost i Zapisnik Povjerenstva sastavni su dijelovi Programa iz točke 1. Suglasnosti.

4. Javna ustanova „Nacionalni park Sjeverni Velebit" obvezuje se u roku od 30 dana od dana primitka ove Suglasnosti, dostaviti Ministarstvu poljoprivrede na ovjeru dva uvezana primjerka Programa iz točke 1. ove Suglasnosti s propisanim prilozima i primjerak istog programa u elektroničkom zapisu na optičkom mediju.

5. Troškovi za provedbu ispitnog postupka u predmetu odobrenja programa zaštite divljači iznose 1.050,00 kn (slovima: tisuću pedeset kuna i ništa lipa) i uplaćuju su na IBAN Državnog proračuna Republike Hrvatske, broj: HR1210010051863000160, s naznakom model: HR 65 i poziv na broj: 7005-191-1079-002018.

O b r a z l o ž e n j e

Javna ustanova „Nacionalni park Sjeverni Velebit" podnijela je dana 7. lipnja 2019. godine ovome Ministarstvu zahtjev za pregled i odobrenje Programa zaštite divljači za Nacionalni park „Sjeverni Velebit".

U ispitnom postupku Povjerenstvo Ministarstva poljoprivrede, osnovano za pregled elaborata Programa zaštite divljači Odlukom (KLASA: UP/I-323-03/19-02/65, URBROJ: 525-11/0561-19-3 od 28. kolovoza 2019. godine), na sjednici održanoj 5. rujna 2019. godine pregledalo je dostavljeni elaborat iz točke 1. ove Suglasnosti te je svojim Zapisnikom utvrdilo da je elaborat izrađen prema odredbama Pravilnika o sadržaju, načinu izrade i postupku

donošenja, odnosno odobravanja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i programa zaštite divljači.

Istim je Zapisnikom obavezalo Javnu ustanovu „Nacionalni park Sjeverni Velebit" da u roku od 15 dana dostavi na uvid u Ministarstvo poljoprivrede jedan primjerak Programa zaštite divljači s ugrađenim primjedbama i prijedlozima koje je istaknulo Povjerenstvo pri pregledu elaborata.

Podnositelj zahtjeva ishodio je Rješenje Ministarstva zaštite okoliše i energetike (KLASA: UP/I 612-07/19-37/101, URBROJ: 517-05-2-3-19-2 od 18. srpnja 2019. godine) da je Program zaštite divljači prihvatljiv za ekološku mrežu.

Primjerak Programa zaštite divljači (s ugrađenim primjedbama i prijedlozima iskazanim na sjednici Povjerenstva Ministarstva poljoprivrede od 5. rujna 2019. godine) dostavljen je u za to propisanom roku i usporeden je s radnim primjerkom Programa zaštite divljači razmatranom na pregledu te je utvrđeno da su sve primjedbe i prijedlozi ugrađeni na način kako je to zatraženo Zapisnikom Povjerenstva sa pregleda.

S obzirom da je Program iz točke 1. izrađen u skladu s prethodno navedenim propisima, valjalo je temeljem članka 96. stavka 1. Zakona o općem upravnom postupku riješiti kao u izreci. Sukladno članku 130. stavku 1. istog Zakona, zakonito rješenje kojim je stranka stekla kakvo pravo može se ukinuti u cijelosti ili djelomično ako sadržava pridržaj ukidanja, a stranka nije ispunila obvezu iz rješenja ili je nije ispunila u roku.

Odredbom točke II. Odluke o utvrđivanju visine naknade za provedbu postupaka pregleda i odobrenja lovnogospodarske osnove, programa uzgoja divljači i njihove revizije te davanje suglasnosti na program zaštite divljači i njihovih revizija za rad Povjerenstva pri pregledu elaborata lovnogospodarske osnove revizija (KLASA: 323-01/13-01/265, URBROJ: 525-11/1032-13-1 od 14. studenoga 2013. godine), određeno je da troškovi iznose 1.050,00 kuna i idu na teret podnositelja zahtjeva. Podnositelj zahtjeva je postupio u skladu s točkom 5. ove Suglasnosti i uplatio dana 10. lipnja 2019. godine troškove u cijelosti.

Prema članku 8. Zakonu o upravnim pristojbama („Narodne novine", broj: 115/16.) podnositelj zahtjeva oslobođen je od plaćanja pristojbi.

Uputa o pravnom lijeku:

Protiv ove Suglasnosti nije dopuštena žalba, već se može pokrenuti upravni spor tužbom kod mjesno nadležnog upravnog suda u roku 30 dana od dana primitka ove Suglasnosti.

REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE
ZAGREB

DRŽAVNI TAJNIK

dr. sc. Željko Kraljišak

DOSTAVITI:

1. Javna ustanova „Nacionalni park Sjeverni Velebit"
   Krasno 96, 53274 Krasno
2. Pismohrana.

O tome obavijest:
Upravi za pravne i financijske poslove